Gemeente Mook en Middelaar

PROGRAMMABEGROTING 2025

Meerjarenraming 2026 t/m 2028

Versie raad 7 november 2024

Gemeente Mook en Middelaar

PROGRAMMABEGROTING 2025

Inhoudsopgave

ALGEMEEN 5

Voorwoord 6

BEGROTING 8

1. BELEIDSBEGROTING 9

Programmaplan 10
1.1. Programma Sociale leefomgeving 11
1.2. Programma Sociaal Domein 14
1.3. Programma Fysieke leefomgeving 17
1.4. Programma Toerisme, natuur en duurzaamheid 19
1.5. Programma Bestuur en organisatie 22
1.6. Overzicht van de algemene dekkingsmiddelen 24
1.7. Overzicht van de kosten van overhead 26
1.8. Bedrag voor de heffing voor de vennootschapsbelasting 27
1.9. Bedrag voor onvoorzien 28

Paragrafen 29
1.10. Paragraaf Lokale heffingen 30
1.11. Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing 38
1.12. Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen 42
1.13. Paragraaf Financiering 49
1.14. Paragraaf Bedrijfsvoering 53
1.15. Paragraaf Verbonden partijen 56
1.16. Paragraaf Grondbeleid 58
1.17. Paragraaf Informatieveiligheid 60
1.18. Paragraaf Wet open overheid 61

2. FINANCIËLE BEGROTING (INCLUSIEF MEERJARENRAMING) 62

Overzicht van baten en lasten en toelichting 63
2.1. Overzicht van baten en lasten 64
2.2. Financieel overzicht 65
2.3. Begrotingsevenwicht 73
2.4. Overzicht incidentele baten en lasten 75
2.5. Uitgangspunten en analyse ramingen 76
2.6. Overzicht structurele mutaties reserves 77

Uiteenzetting van de financiële positie en toelichting 78
2.7. Financiële gevolgen bestaand en nieuw beleid 79
2.8. Geprognosticeerde balans 83
2.9. Emu-saldo 84
2.10. Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen 85
2.11. Investeringen 86
2.12. Financiering 88
2.13. Stand en verloop reserves 89
2.14. Stand en verloop voorzieningen 92
2.15. Uitgangspunten en analyse financiële positie 95

Overzicht van de geraamde baten en lasten per taakveld 96
2.16. Overzicht van baten en lasten per taakveld 97

VASTSTELLINGSBESLUIT 101

Vaststellingsbesluit 102

BIJLAGEN 103

Bijlage 1 Beleidsindicatoren 104
Bijlage 2 Risico's 113
Bijlage 3 Verbonden partijen 116
Bijlage 4 Verdeling taakvelden over programma's 131
Bijlage 5 Begrippenlijst 133

ALGEMEEN

Voorwoord

Voor u ligt de begroting van de gemeente Mook en Middelaar voor 2025. Dit jaar is het derde volledige jaar van het huidige college van burgemeester en wethouders, dat in juni 2022 het coalitieakkoord en beleidsprogramma ‘Samen Bouwen aan Mook en Middelaar’ presenteerde voor de periode 2022-2026.

Verschillende plannen uit het coalitieakkoord en beleidsprogramma zijn in 2024 al uitgevoerd of worden dit jaar afgerond. Zo heeft de gemeenteraad beslissingen genomen over een nieuw arbeidsmarktbeleid en is de huidige planning dat eind 2024 een omgevingsvisie en een duurzaamheidsbeleid wordt vastgesteld. Ook is er veel aandacht besteed aan het opvangdossier. Belangrijk in 2024 was ook het vertrek van burgemeester Gradisen en de start van burgemeester Van Dijk op 4 juni 2024.

In 2025 gaan we verder met het uitvoeren van het coalitieakkoord en het beleidsprogramma. Dit doen we in de wetenschap dat we te maken hebben met nieuwe financiële omstandigheden. Door een lagere bijdrage uit het gemeentefonds en stijgende kosten staan alle gemeenten, waaronder Mook en Middelaar, voor grote financiële uitdagingen. Kort gezegd komen we de komende jaren fors tekort. Dit vraagt om maatregelen, die in deze begroting verder worden toegelicht.

Het Rijk kort op het gemeentefonds in een tijd dat wij meer taken moeten uitvoeren. Hierdoor worden we voor lastige keuzes gesteld, die onze inwoners raken. Als gemeente spelen we immers een grote rol in het dagelijks leven van onze inwoners. Dat beseffen we ons heel goed. We nemen dan ook onze verantwoordelijkheid en gaan maatregelen treffen.

Elke keuze die we hebben gemaakt, is zorgvuldig overwogen, met oog voor de belangen van onze inwoners en de toekomst van onze gemeenschap. We zijn hierover open en eerlijk. De stappen die we nu zetten, gaan ons helpen de komende jaren een betrouwbare gemeente te blijven. Ondanks alle uitdagingen hebben we vertrouwen en zijn we vastberaden om samen te blijven bouwen aan onze mooie gemeente.

In deze begroting staan ook de inhoudelijke plannen voor 2025 beschreven. Dit betreft onder andere de vernieuwing van het integraal veiligheidsbeleid, het beleid om huiselijk geweld te voorkomen, de (door)ontwikkeling van de Cuijksesteeg en de uitvoering van het duurzaamheidsbeleid. Ook worden in 2025 nieuwe uitgangspunten vastgesteld voor regionale samenwerking.

Financiën
De financiële vooruitzichten voor 2025 en de daaropvolgende jaren zijn als volgt:

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	2025	2026	2027	2028
Saldo Zomerrapportage 2024	1.025 N	2.342 N	2.382 N	2.875 N
Nagekomen mutaties bestaand beleid	139 V	445 V	437 V	1.104 V
Subtotaal bestaand beleid	886 N	1.897 N	1.944 N	1.770 N
Nagekomen mutaties nieuw beleid	0 N	0 N	0 N	0 N
Subtotaal begrotingssaldo	886 N	1.897 N	1.944 N	1.770 N
Dekkingsplan	895 V	1.048 V	1.051 V	1.054 V
Begrotingssaldo	**8 V**	**849 N**	**893 N**	**717 N**

De tekorten voor 2026 en verder kunnen ons inziens voor een deel gedekt worden door inzet van 10% van de Vrij Besteedbare Reserve (voor 2026 € 325k en aflopend tot € 264k in 2028) en voor de jaren 2026 tot en met 2028 elk jaar een verhoging van de onroerende zaakbelastingen, boven de trendmatige

verhoging, van 5% extra (voor 2026 € 115k en oplopend naar € 360k in 2028). Daarnaast zullen aanvullende besparingen nodig zijn om het resterende tekort te dekken, die wij in de aankomende periode nader onderzoeken en uitwerken.

Voor meer informatie over de nagekomen mutaties en het dekkingsplan verwijzen wij u naar onderdeel ‘2.7 Financiële gevolgen bestaand en nieuw beleid’.

BEGROTING

1. BELEIDSBEGROTING

Programmaplan

Wettelijk kader
Artikel 8 BBV.

Toelichting
Deze programmabegroting bestaat uit de volgende vijf programma's:

1. Sociale leefomgeving;
2. Sociaal Domein;
3. Fysieke leefomgeving;
4. Toerisme, natuur en duurzaamheid; en
5. Bestuur en organisatie.

Naast de vijf programma's zijn in het programmaplan ook opgenomen:
- het overzicht van de algemene dekkingsmiddelen;
- het overzicht van de kosten van overhead;
- het bedrag voor de heffing voor de Vennootschapsbelasting; en
- het bedrag voor onvoorzien.

Per programma is een kernboodschap aangegeven en wat we in 2025 willen bereiken.
De financiële consequenties van het bestaande en eventuele nieuwe beleid vindt u niet terug in het programmaplan, maar is vermeld in onderdeel '2.1 Overzicht van baten en lasten'. De analyses tussen enerzijds de begrotingsjaren 2024 en 2025 en anderzijds tussen de realisatie over 2023 en begroting van 2025 vindt u terug in onderdeel '2.2 Financieel overzicht.'

1.1. Programma Sociale leefomgeving

Kernboodschap: Samenredzaamheid versterken

We geloven in de kracht van onze gemeenschap en willen de samenredzaamheid in onze gemeente verder versterken. Iedereen moet kunnen meedoen én zich hier thuis en veilig voelen. De leefbaarheid in onze kernen staat hierbij centraal.

Door de financiële situatie van onze gemeente vanaf 2025 hebben wij kritisch moeten kijken op welke onderdelen bezuinigingen mogelijk zijn. Hierbij hebben wij geprobeerd de samenredzaamheid in onze gemeente zo min mogelijk aan te tasten en het voorzieningenniveau op peil te houden. Er zijn binnen het programma Sociale Leefomgeving diverse maatregelen genomen om de kosten voor 2025 en verder te verlagen, bijvoorbeeld het anders inrichten van de cliëntenparticipatie (opheffen Adviesraad Sociaal Domein) en het afschaffen van de Vonkjes. Ook gaan we de tarieven voor de (secretarie)leges verhogen, bijvoorbeeld voor huwelijken. Tenslotte zullen wij in december 2024 met het jaarlijkse subsidieplan keuzes maken over welke subsidies we in de komende jaren nog verstrekken.

Wat gaan we daarvoor doen?

Burgerzaken
In 2025 vinden binnen Burgerzaken enkele belangrijke ontwikkelingen plaats die van invloed zijn op de meerjarenbegroting.

Huwelijken
Het aantal huwelijken in onze gemeente is na de heropening van het Jachtslot meer dan verviervoudigd. We brengen de formatie en de benodigde faciliteiten op orde om dit volume aan te kunnen. Dit brengt extra kosten met zich mee, die we compenseren door hogere opbrengsten uit leges wanneer er meer huwelijken plaatsvinden. Vanaf 2025 verhogen we de leges, die momenteel aanzienlijk lager zijn dan de tarieven in de rest van de regio. Afhankelijk van de mate van kostendekkendheid geldt dit ook voor de overige (secretarie)leges.

Paspoortpiek
Tussen 2024 en 2028 hebben we te maken met een paspoortpiek, waarin veel meer paspoorten verlopen en opnieuw worden aangevraagd dan in de afgelopen jaren. In 2024 vingen we dit op met eigen personeel. Dit streven we ook in 2025 na. In 2026 en 2027 liggen de aantallen nóg hoger, en zijn wij genoodzaakt tijdelijk extra formatie in te zetten.

Digitalisering
Eind 2024 vindt noodzakelijke vervanging plaats van verouderde ICT-systemen, zodat de mogelijkheden voor digitalisering van aanvragen en meldingen sterk wordt vergroot. We begonnen in 2024 al met het aanbieden van de optie om rijbewijzen digitaal aan te vragen. Vanaf 2025 breiden we de digitalisering verder uit naar meer producten van Publiekszaken.

De structurele basis op orde
De afgelopen jaren hebben personele kwetsbaarheden binnen Burgerzaken gevolgen gehad voor de kwaliteit van de dienstverlening. Steeds complexer of specialistischer wordende werkzaamheden, als gevolg van aangepaste wetgeving, moest worden uitgevoerd door medewerkers die op de krappe arbeidsmarkt niet of nauwelijks vindbaar bleken. In 2025 investeren we daarom in de uitbreiding van de vaste formatie. Door vaste formatie uit te breiden en taken anders in te richten, verminderen we personele kwetsbaarheid, verlagen we kosten voor externe inhuur en verbeteren we de kwaliteit van de dienstverlening. Ook bekijken wij kritisch hoe we de dienstverlening zo bescheiden mogelijk in te richten, zonder dat dit veel gevolgen heeft voor inwoners.

Thema Veiligheid
Veiligheid is een essentiële behoefte voor iedereen. In de gemeente Mook en Middelaar bevorderen we veilig wonen, werken en recreëren. Dit doen we in samenwerking met interne en externe partners, waarbij we kiezen voor een integrale aanpak. In 2025 actualiseren we het Integrale Veiligheidsbeleid uit 2019 en werken we nauw samen met veiligheidspartners zoals de Zorg- en Veiligheidshuizen van Gelderland-Zuid en Limburg-Noord. We blijven deelnemen aan projecten van de Regiodeal Limburg-Noord op het gebied van ondermijning, zoals het ACT! interventieteam en Veilig Buitengebied. We professionaliseren verder en verhogen de weerbaarheid tegen ondermijning, waarbij we de Limburgse Norm van het RIEC als leidraad gebruiken.

Verenigingen en organisaties (financieel) ondersteunen
We stimuleren een sterk verenigingsleven door activiteiten te subsidiëren. In 2024 hebben ongeveer vijftig verenigingen en organisaties subsidie ontvangen voor uitvoering van hun activiteiten. Het kan gaan om professionele activiteiten, zoals jeugdwerk, maatschappelijk werk of dagbesteding. Maar grotendeels betreft het hier vrijwilligersorganisaties die activiteiten uitvoeren op het gebied van kunst en cultuur, sport, inloop en ontmoeting, natuur, gezondheid, ouderen en financiële zelfredzaamheid.
In verband met de financiële situatie zullen wij in de komende periode heroverwegen welke activiteiten onze financiële steun krijgen. Op dit moment kiezen wij nog niet voor grote bezuinigingen op het gebied van subsidieverstrekkingen. Bij het vaststellen van het ‘Subsidieplan 2025’ (eind 2024) wordt opnieuw een afweging gemaakt met betrekking tot de te verstrekken subsidies voor 2025 en volgende jaren. Gezien de toekomstige tekorten kan dit zowel het aantal subsidies betreffen, als de omvang daarvan.

Integraal plan van aanpak preventieve gezondheid
In 2023 stelden we een integraal preventieplan op dat sport, bewegen, gezondheid en preventie met elkaar verbindt. Dit plan bekostigen we vanuit de brede SPUK die we jaarlijks vanuit het Rijk ontvangen. In 2025 voeren we het meerjarig preventieplan verder uit, in samenwerking met lokale partners, de gemeente Heumen en in regionaal verband binnen het Rijk van Nijmegen. We werken ook samen binnen de IZA-regio in het Rijk van Nijmegen, waarbij preventie een essentieel onderdeel vormt.

MOVE en Sport- en Beweegakkoord
MOVE is het sport-, beweeg- en cultuurstimuleringsprogramma van de gemeente Mook en Middelaar. We maken sport en cultuur voor jong en oud mogelijk door gebruik te maken van combinatiefunctionarissen, zoals een beweegcoach die activiteiten voor (oudere) volwassenen aanbiedt. Daarnaast voeren we in 2025 het Sport- en Beweegakkoord verder uit, dat is opgesteld tussen de gemeente en maatschappelijke partners. Dit akkoord richt zich op thema’s zoals samen (blijven) bewegen en sporten, de toekomst van sport- en beweegaanbieders, en een uitnodigende en beweegvriendelijke omgeving. MOVE en het Sportakkoord worden betaald vanuit de doeluitkering die we hiervoor krijgen vanuit het Rijk.

Onderwijsachterstanden voorkomen en bestrijden
We hebben als gemeente de wettelijke taak om onderwijsachterstanden te voorkomen en te bestrijden. In 2025 blijven we het onderwijsachterstandenbeleid uitvoeren zoals vastgelegd in de doeluitkering en

in de afspraken die sinds 2022 zijn gemaakt. Dit houdt in dat we voorschoolse educatie aanbieden en toezien op de doorgaande leerlijn van kindcentra naar scholen voor primair onderwijs. We richten ons daarnaast op het versterken van ouderparticipatie en het stimulering van taal en lezen.

Inzicht creëren in de huisvestingsopgaven voor het onderwijs
Als gemeente hebben we de wettelijke taak om een integraal huisvestingsplan voor onderwijshuisvesting (IHPO) op te stellen. In 2024 werkten we aan een IHPO voor de periode 2024-2039, dat inzicht biedt in de huidige en toekomstige opgaven op het gebied van onderwijshuisvesting in onze gemeente. We leveren het IHPO in het eerste halfjaar van 2025 op, waarbij op dat moment ook (financiële) keuzes gemaakt moeten worden.

Bibliotheekwerk
In elke dorpskern subsidiëren we informele activiteiten gericht op leesbevordering. Daarnaast verstrekken we een subsidie aan Stichting Lijn 83 primair onderwijs voor boekencollecties en een uitleensysteem op de drie basisscholen in onze gemeente. De Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob) wordt aangescherpt, waardoor we vanaf 2026 de zorgplicht hebben om inwoners binnen redelijke afstand toegang te bieden tot een volwaardige openbare bibliotheekvoorziening. In 2024 onderzochten we verschillende scenario's. We zullen de raad begin 2025 vragen een besluit te nemen over de te volgen koers. Met eventuele financiële consequenties van dit besluit hebben wij in de begroting nog geen rekening gehouden.

1.2. Programma Sociaal Domein

Kernboodschap: Dienstverlening op orde.

We doen als gemeente wat we moeten doen. We verliezen de mensen die ons nodig hebben niet uit het oog. De noodzaak om om te zien naar onze inwoners die minder te besteden hebben is nadrukkelijk aanwezig. Nieuwkomers heten we welkom. Tenslotte informeren we inwoners actief over onze dienstverlening en ondersteuning.

We gaan door op de ingezette koers en zorgen ervoor dat iedereen met recht op zorg en ondersteuning de juiste hulp krijgt. Daarbij zijn we realistisch en nemen onze verantwoordelijkheid, passend bij onze draagkracht als kleine gemeente. Dit houdt in dat we ook rekening moeten houden met onze meerjarige financiële draagkracht. Daarom nemen we binnen het Sociaal Domein diverse maatregelen die tot minder uitgaven op dit programma moeten leiden. Aan het minimabeleid gaan we minder uitgeven. Ook proberen wij het beroep op de voorziening Hulp bij het Huishouden te verminderen. Ten slotte voeren we diverse andere maatregelen door, voor zover onze wettelijke verantwoordelijkheid dit toelaat, zoals het afschaffen van het cliëntervaringsonderzoek Werk en Inkomen. We bezuinigen niet op de noodzakelijke ondersteuning aan jeugdigen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Opvang ontheemden
Als gemeente hebben we de wettelijke taak om vergunninghouders (vluchtelingen met een verblijfsstatus) te huisvesten. Ieder half jaar wordt landelijk vastgesteld hoeveel vergunninghouders we in de gemeente Mook en Middelaar moeten huisvesten. Woningcorporatie Destion zoekt passende huisvesting voor deze vergunninghouders. In 2024 merkten we dat het door de krapte op de woningmarkt steeds moeilijker wordt om aan deze taakstelling te voldoen. Samen met de woningcorporatie zoeken we naar creatieve oplossingen om onze wettelijke verplichting na te komen.

Vanaf 1 februari 2024 is de Wet gemeentelijke taak mogelijk maken asielopvangvoorzieningen ('Spreidingswet') van kracht. Op grond hiervan zijn gemeenten gezamenlijk verplicht om asielopvangplekken te creëren. De taakstelling wordt per provincie vastgesteld en vervolgens onderverdeeld in indicatieve opgaven per gemeente. Samen met andere Noord-Limburgse gemeenten streven we naar voldoende asielopvang in onze regio, zodat we een evenredige bijdrage leveren aan de provinciale taakstelling.

Het is op dit moment nog niet duidelijk welke uitwerking het regeerakkoord gaat hebben op de wettelijke taak voor gemeenten met betrekking tot de plaatsing van statushouders en de opvang in algemene zin. Wij zullen de landelijke ontwikkelingen op dit gebied nauwgezet volgen.

Sinds 2023 nemen we ook onze verantwoordelijkheid voor de opvang van Oekraïense ontheemden. In 2024 vangen we 120 Oekraïners op in recreatiewoningen, een pastorie en een opvangschip. In 2024 en 2025 verhuizen alle bewoners van het schip naar een locatie aan de Cuijksesteeg.

Inburgering
Sinds 1 januari 2022 is de Wet inburgering 2021 (Wi2021) van kracht. Samen met de regio Rijk van Nijmegen hebben we de Beleidsnota Nieuwe Wet Inburgering opgesteld. Tot eind 2024 lag de gemeentelijke casusregie bij gemeente Nijmegen, maar vanaf eind 2024 voeren wij de begeleiding van inburgeraars zelf uit. We kopen samen met regiogemeenten de taaltrajecten in, die in 2025 opnieuw worden aanbesteed.

De maatschappelijke begeleiding van inburgeraars is belegd bij VluchtelingenHulp Mook (VHM), die hiervoor een jaarlijkse subsidie ontvangt. VHM heeft aangegeven dat zij vanaf 2025 niet langer in staat zijn om alle vergunninghouders adequaat richting zelfredzaamheid te begeleiden. Daarom wordt de maatschappelijke begeleiding per 2025 bij VluchtelingenWerk Nederland belegd.

De nieuwe aanbesteding van de leerroutes en de herijking van de maatschappelijke begeleiding zal in 2025 financiële gevolgen hebben. We verwachten echter dat alle kosten gedekt worden vanuit de specifieke SiSa-uitkering (SPUK) voor inburgering.

Beleidsplan Financiële Zelfredzaamheid & Schuldhulpverlening en Minima
Eind 2024 stelt uw raad het beleidsplan Financiële Zelfredzaamheid & Schuldhulpverlening en Minima vast. In 2025 voeren we dit plan uit. In deze begroting is rekening gehouden met een taakstelling van € 60k op het minimabeleid vanaf 2025. In het beleidsplan geven wij hier invulling aan.

Participatiewet in Balans
Het Rijk wil de Participatiewet actualiseren, met de nieuwe 'Participatiewet in Balans'. Deze wijziging, die naar verwachting tussen 1 januari 2025 en 1 juli 2025 van kracht wordt, beoogt een evenwicht te brengen tussen bestaanszekerheid, participatie en handhaving. Gemeenten krijgen meer mogelijkheden om maatwerk te leveren en beter rekening te houden met individuele omstandigheden van klanten.

Op dit moment is het effect voor onze gemeente nog niet volledig in beeld. Dit vanwege het feit dat er meerdere fases aan de orde komen en de wijziging samenhangt met andere wetstrajecten. Zodra de wetswijziging definitief is, bekijken we of onze beleidsregels, verordening en werkinstructies dienen te worden aangepast.

Decentralisatie Beschermd Wonen
Het voornemen van de rijksoverheid was om de wet Beschermd Wonen per 2025 te decentraliseren. Dit is door dezelfde rijksoverheid uitgesteld met als gevolg dat Nijmegen als onze centrumgemeente nog steeds aangewezen is om beschermd wonen uit te voeren voor onze regio. Zoals het er nu naar uitziet vindt de decentralisatie plaats per het jaar 2026. Er ligt inmiddels een regionale meerjarenbegroting waarmee de financiële effecten voor de komende jaren zichtbaar zijn.

De financiële middelen blijven tot de decentralisatie bij Nijmegen, maar in 2025 ontvangen we vanuit deze middelen financiële steun voor projecten ter voorbereiding op de decentralisatie, zoals herstelvoorzieningen, communicatie, inclusie en preventie. Ook ontvangen we een compensatie voor de extra uitgaven doordat inwoners langer thuis blijven wonen.

Wijk GGD
We blijven in 2025 de Wijk-GGD financieren vanuit de middelen voor Beschermd Wonen. De Wijk-GGD speelt een cruciale rol in het proactief benaderen van zorgmijders, het reageren op signalen van onbegrepen of zorgelijk gedrag, en het begeleiden van inwoners en hun omgeving. De Wijk-GGD bevordert de kennis over psychische kwetsbaarheid en versterkt de samenwerking tussen lokale en regionale partners, zoals het sociaal team, politie, woningcorporaties, huisartsen en zorgpartners.

Praktijkondersteuner GGZ Jeugd
De kosten voor jeugd-ggz stijgen landelijk en wachtlijsten nemen toe. Daarom werken we sinds 2022 in onze gemeente met een praktijkondersteuner GGZ jeugd (POH jeugd). Deze ondersteunt jeugdigen dichtbij, laagdrempelig en zonder gebruik van labels of diagnoses. De POH jeugd versterkt de mentale weerbaarheid en voorkomt onnodige doorverwijzingen naar de jeugd-ggz. Zestig procent van de jeugdigen wordt niet doorverwezen na gezien te zijn door de POH jeugd. In 2025 zetten we deze samenwerking voort.

Verbetering jeugdstelsel
In 2023 is door het Rijk besloten het jeugdstelsel te verbeteren en financieel houdbaar te maken. Dit is vastgelegd in de Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028. In deze hervormingsagenda worden eisen gesteld aan de gemeenten, met als doel dat jeugdigen en gezinnen betere en tijdige hulp en ondersteuning ontvangen, op de juiste plek en wanneer dit nodig is. Veel onderwerpen uit de hervormingsagenda worden (boven)regionaal uitgewerkt en opgepakt. Denk hierbij aan onderwerpen zoals inkoop en tarieven, doorontwikkeling residentiële jeugdhulp, standaardisatie en monitoring. Lokaal werken we aan een plan om het Sociaal Team klaar te maken voor de eisen die in de Hervormingsagenda worden gesteld (onder andere zelf hulp verlenen) en een gezamenlijke aanpak voor gezinnen vanuit de verschillende domeinen (bijvoorbeeld onderwijs, zorg, gemeente). Ook verbeteren we het planmatig agendabeheer door het Sociaal Team en het onderzoeksproces na aanmelding. Hierbij richten we ons op het netwerk van gezinnen en op duurzame oplossingen voor kinderen en gezinnen.

1.3. Programma Fysieke leefomgeving

Kernboodschap: Goed ingerichte omgeving

Samen zorgen we voor vitale en leefbare kernen met een goed ingerichte omgeving. We zoeken daarbij steeds de balans tussen de verschillende thema's. Denk aan: bereikbaarheid, duurzaamheid en verkeersveiligheid. Door het versterken van onze karakteristieke kernen, willen we de aantrekkelijkheid van onze gemeente vergroten én een vitale gemeente blijven. Met een aantal grotere en kleinere bouwprojecten bouwen we woningen voor alle doelgroepen. Op die manier bevorderen we de doorstroom op de woningmarkt en creëren we meer ruimte voor jongeren en jonge gezinnen.

Door de financiële situatie van onze gemeente vanaf 2025 hebben wij kritisch moeten kijken op welke onderdelen bezuinigingen of extra opbrengsten mogelijk zijn. Hierbij hebben wij geprobeerd het voorzieningenniveau op peil te houden. Wij verwachten hogere legesopbrengsten voor omgevingsvergunningen en hogere exploitatiebijdragen van derden voor ruimtelijke ontwikkelingen en worden onderhoudskosten voor openbare verlichting verlaagd.

Wat gaan we daarvoor doen?

Invoeren Omgevingswet
Een belangrijke ontwikkeling is de invoering van de Omgevingswet die op 1 januari 2024 in werking is getreden. Hiervoor wordt eind 2024 / begin 2025 de omgevingsvisie vastgesteld. De omgevingsvisie is het belangrijkste ruimtelijk instrument waarin op hoofdlijnen wordt aangegeven hoe de gemeente eruit ziet of moet gaan zien. Vervolgens wordt de omgevingsvisie in een aantal programma's uitgewerkt, waarvan de woon(zorg)visie, die in 2025 wordt opgestart, een belangrijk voorbeeld is. Daarnaast wordt in 2025 gestart met een pilot voor het opstellen van een omgevingsplan voor een bepaalde locatie.

(Mee)werken aan bouw- en infrastructurele projecten
Wij geven medewerking aan diverse woningbouw- en infrastructurele projecten die bijdragen aan de leefbaarheid in onze gemeente. Het gaat om in ontwikkeling of in aanbouw zijnde grote(re) woningbouwprojecten als Maastuin (voorheen 'Molenhoek-Zuid' genoemd) en Groesbeekseweg 19 in Mook maar ook de realisatie van sociale woningbouw aan het Kerkplein in Middelaar. Daarnaast is en blijft er ruimte voor kleinere initiatieven. Inmiddels is gestart met de voorbereiding van de aanpak van de Kerkstraat in Mook en de uitwerking van de herinrichting van het plein Plasmolen. Naar verwachting zal de uitvoering van beide projecten in 2025 plaatsvinden.

Realiseren van (betaalbare) woningen
Wij realiseren woningen in overeenstemming met de in 2023 gesloten Woondeal Limburg en de geactualiseerde Woondeal regio Arnhem Nijmegen. Daarbij wordt gebouwd voor alle doelgroepen. Met woningstichting Destion wordt samengewerkt en zijn prestatieafspraken gemaakt om huisvesting voor diverse doelgroepen beschikbaar te houden en te maken.

Tijdelijke huisvesting Oekraïense ontheemden
De huisvesting van Oekraïense ontheemden is tijdelijk tot 1 maart 2025 op het schip aan de Maaskade voorzien. Langduriger opvang is voorzien in het voormalig hospice aan Cuijksesteeg 2 in Mook. Deze locatie wordt hiervoor in 2024 geheel ingericht. Daarnaast worden begin 2025 op het terrein 10 woningen opgeleverd om de Oekraïense ontheemden te kunnen opvangen. Met de eigenaar van het terrein is bij vertraging van de oplevering afgesproken dat een alternatieve opvang op het terrein wordt gerealiseerd. De kosten worden gedekt door Rijksgelden.

Maastuin
In het projectgebied van Maastuin is de gemeentegrond (het volkstuinencomplex) in 2024 verkocht. Samen met drie ontwikkelaars wordt de locatie ontwikkeld. Uitgangspunt is een woonwijk te creëren met een gevarieerd en betaalbaar woonprogramma in aansluiting op de uitgangspunten van de Woondeal in de regio Arnhem Nijmegen. In 2025 wordt de eerste fase met 85 woningen opgeleverd. Daarbij zijn de 50 woningen in het sociale huursegment voor Destion.

Verbeteren bereikbaarheid en verkeersveiligheid
We werken continue aan het verbeteren van de bereikbaarheid en verkeersveiligheid. Het Mobiliteitsplan 2021 is daarbij het uitgangspunt. Het doen van beheer en onderhoud aan de bestaande infrastructuur is belangrijk voor de bereikbaarheid, mobiliteit en de verkeersveiligheid en heeft ook in 2025 de aandacht.

Het project 'Opwaarderen Maaslijn' heeft onze aandacht. Wij participeren in het betreffende werkproces, onder verantwoordelijkheid van ProRail. Voor onze gemeente betreft dat vooral het verbreden van het spoorviaduct bij Molenhoek. Op basis van de conceptplanning gaat het vervangen van het spoorviaduct in de Heumensebaan in 2025 van start gaan.

Naar aanleiding van het Lokaal verkeersonderzoek A73-Groesbeek geven we in 2025 uitvoering aan de aanvullende verkeersmaatregelen zoals besloten door de gemeenteraad in juni 2024.
Regionaal werken we samen binnen Trendsportal / RMO (Regionaal Mobiliteitsoverleg) Noord-Limburg en in de Groene Metropoolregio op het onderdeel ‘Verbonden Regio’. Op de betreffende mobiliteitsthema’s wordt met de regio afgestemd en waar mogelijk samengewerkt met als doel een zo groot mogelijke synergie van mobiliteit.

Openbare ruimte op orde houden
Voor het op orde houden van de openbare ruimte werken wij met diverse beheersplannen. Op die manier worden wegen, riolering, openbare verlichting, het groen, speeltoestellen en -terreinen en civieltechnische kunstwerken (bruggen) in stand gehouden. Het onderhoud is op orde. Waar nodig worden verouderde of versleten speeltoestellen vervangen.
Daar waar mogelijk werken we zoveel mogelijk klimaatadaptief. Bij herinrichtingsprojecten is een integrale aanpak en het inspelen op de klimaatverandering het uitgangspunt. We gaan vanaf 2025 de vervanging van de verlichtingsmasten en van de armaturen in de tijd wat oprekken om hiermee een besparing te realiseren.

Het verzorgen van toezicht en handhaving
Het milieu- en bouwtoezicht is regionaal georganiseerd. De wettelijke milieutaken zijn bij de Regionale Uitvoeringsdienst Limburg Noord (RUD LN) ondergebracht. Medewerkers zijn bij de aangesloten gemeenten in dienst en verrichten van daaruit hun toezichtstaken. Als gevolg van landelijke druk vindt momentele een structuurdiscussie binnen de RUD LN plaats. Hierover ontstaat begin 2025 meer duidelijkheid. Zie ook paragraaf 1.15 verbonden partijen.

1.4. Programma Toerisme, natuur en duurzaamheid

Kernboodschap: Met het oog op de toekomst

Toerisme
In Mook en Middelaar is er met haar unieke ligging, geschiedenis, natuurschoon en kunstenaarskolonie op het gebied van recreatie en toerisme, altijd iets te beleven. Wij zetten ons in voor een verdere ontwikkeling van deze sector. Dit in samenwerking met onze inwoners, ondernemers, de regio en de gebruikers. Door bezoekers van buiten de gemeente aan te trekken ontstaat een bredere benutting van diverse voorzieningen. Hierdoor wordt het voorzieningenaanbod voor de eigen inwoners vergroot. Initiatieven voor kunst en cultuur worden waar mogelijk ondersteund.

Duurzaamheid en natuur
De gemeente Mook en Middelaar moet in 2050 een klimaatneutrale gemeente zijn. Het in 2024 opgestelde duurzaamheidsbeleid draagt daaraan bij. We gaan werken met de thema's elektriciteit, warmte, klimaatadaptatie, biodiversiteit en circulariteit. Voor 2025 ligt de focus daarom op de maatregelen die uitgevoerd moeten worden om uiteindelijk een klimaatneutrale gemeente te worden.

Door de financiële situatie van onze gemeente vanaf 2025 hebben wij kritisch moeten kijken op welke onderdelen bezuinigingen mogelijk zijn. Er zijn binnen het programma enkele maatregelen genomen voor 2025. Onder meer het budget economische promotie en toerisme in regio is naar beneden bijgesteld.

Wat gaan we daarvoor doen?

Toerisme
Toerisme en Recreatie zijn belangrijke economische pijlers voor onze gemeente vanwege de rijke natuur en cultuur(geschiedenis) en vanwege het aanbod aan wandel-, fiets- en paardrijroutes, waterrecreatie, horeca en het aanbod aan verblijfsaccommodaties. De centrale ligging van de gemeente draagt bij aan de ontwikkeling van toerisme en het verwelkomen van dagrecreanten die vanuit de regiogemeenten en Duitsland komen. Daarnaast is de gemeente ook zeer geliefd bij de eigen inwoners en is het belangrijk dat deze trots wordt behouden en zo mogelijk wordt versterkt.

De gemeente kijkt, mits financieel haalbaar, naar samenwerkingsmogelijkheden met regiogemeenten. Ook ondernemers weten elkaar te vinden in de uitwisseling van kennis en samenwerking met buurgemeenten. Het percentage horeca en recreatiebedrijven in de gemeente is groot. Deze ondernemers zijn mede bepalend in de uitstraling en aantrekkingskracht van de gemeente voor toerisme en dagrecreatie.

Intensiveren samenwerking gemeente en ondernemers
Het college gaat in 2025 door met het laagdrempelig bereikbaar en benaderbaar zijn voor ondernemers in de gemeente en wil een goede samenwerkingspartner blijven voor het lokale ondernemersplatform

Visit Mookerheide. Daarnaast wordt naar aanleiding van de evaluatie in 2024 verder uitvoering gegeven aan de economische agenda 2021-2026.

Toeristisch Hart Plasmolen
In 2024 is het gekozen ontwerp voor herinrichting van het plein in Plasmolen uitgewerkt en is het voor uitvoering aanbesteed. De uitvoering vindt plaats in de eerste helft van 2025.

Eikpunt
Een Eikpunt is een Toeristisch Overstap Punt (TOP) in (Noord-)Limburg. Ieder Eikpunt dient als startpunt om het gebied te verkennen. Dit kan te voet, te fiets en op enkele locaties te paard of met de mountainbike. Bij ieder Eikpunt ligt een horecagelegenheid dichtbij. Daar is foldermateriaal te vinden met informatie over het Eikpunt en suggesties voor knooppuntenroutes om het gebied te verkennen. Op ieder Eikpunt vind je een informatiepaneel en de locaties zijn te herkennen aan een drie meter hoog landmark met daarop het logo. Voor Mook en Middelaar is het plein in Plasmolen in beeld als locatie. In 2025 werken wij toe naar realisatie hiervan.

Kunst, erfgoed en cultuur
Eind 2024 of begin 2025 wordt beleid vastgesteld met betrekking tot Kunst en Erfgoed. Hiermee is er aandacht voor het eigen verleden en DNA van de gemeente. Vanaf 2025 gaan we uitvoering geven aan het opgestelde kunst- en erfgoedbeleid. Lokale initiatieven op het gebied vanuit kunst, erfgoed en cultuur ondersteunen we waar mogelijk, waarbij inbreng van de initiatieven zelf van groot belang is.

Duurzaamheid en natuur
In 2025 geven we uitvoering aan het nieuwe duurzaamheidsbeleid. Hierbij zal voorlichting aan inwoners en bedrijven over de diverse duurzame thema's een belangrijke rol innemen. Tevens werken we samen met organisaties in en om de gemeente om projecten gezamenlijk op te pakken.

Elektriciteit
Door ons te conformeren aan de landelijke doelstellingen, moeten we in 2030 70% van de elektriciteit duurzaam opwekken. Dat doen we door zowel energie te besparen als op te wekken. Om te besparen zetten we in 2025 in op verbeterde voorlichting via een nieuw energieloket. Tevens gaan we aan de slag met acties om zon-op-dak verder te stimuleren.

In 2025 onderzoeken we de mogelijkheden voor opwek van hernieuwbare energie binnen onze gemeente. Daarbij onderzoeken we verder welke mogelijkheden er zijn om die opwek te integreren in een energiegemeenschap of een publiek energiebedrijf.

Warmte
In 2025 zal er uitvoering gegeven worden aan het Nationaal Isolatieprogramma, waarin eigenaren van woningen met de slechtste labels en de laagste WOZ-waardes een aanbod krijgen om de woning te laten isoleren. Het in 2023 met het Energiecafé Mook en Middelaar gestarte project rondom energiearmoede zal in 2025 afgerond worden met een laatste ronde voor woningeigenaren. Voor ons eigen vastgoed maken we een verduurzamingsplan. Maatregelen die zichzelf snel terugverdienen zullen in uitvoering gebracht worden. Naast isoleren kijken we ook vooruit naar een strategie om op termijn aardgasvrij te worden. Dat doen we in de herijking van de Transitievisie Warmte, de TVW2.0.

Klimaatadaptatie
Als gemeente zijn we verplicht om in 2050 klimaatadaptief te zijn. Om dichter bij dit doel te komen zal vanuit het nog vast te stellen duurzaamheidsbeleid ingezet worden op acties rondom water, hitte en droogte. We zetten daarbij onze klimaatadaptieve aanpak in de openbare ruimte voort. Zo wordt bij de aanleg en het onderhoud van wegen en stoepen al gewerkt aan een juiste afwatering van hemelwater en infiltratie in de bodem.

Biodiversiteit
In de gemeente wordt natuurinclusief gemaaid dat de biodiversiteit zo veel mogelijk beschermt. We verwachten in 2025 van start te kunnen gaan met een aanbesteding voor het opstellen van een soortenmanagementplan. Dit plan geeft inzicht in de stand van de biodiversiteit en is onder andere nodig voor woningisolatie in de gemeente. In samenhang met het onderdeel klimaatadaptatie wordt ingezet op een verdere vergroening van de gemeente.

Circulariteit
We blijven kijken naar hoe we de afvalscheiding kunnen verbeteren. Periodiek worden de ingezamelde afvalstromen gecontroleerd op kwaliteit door middel van sorteerproeven. Ook worden periodiek de afvalcijfers die de Dar aan ons verstrekt, gecontroleerd. Daarnaast actualiseren we het zwerfafvalplan en onderzoeken we de R-ladder (model met strategieën voor circulariteit). Tot slot committeren we ons als gemeente aan de nieuwe VANG-doelstellingen dat we in 2030 minimaal 60% van ons huishoudelijke afval gerecycled willen hebben.

Herstel van iconische Maasheggen
Samen met Bergen en Gennep werken we aan het behoud, herstel en de ontwikkeling van de Limburgse Maasheggen. In 2025 gaan we verder met de uitvoering van het project. Het herstel van Maasheggen heeft een opstuwend effect bij hoogwater wat moet worden gecompenseerd door waterverlagende maatregelen te treffen. Hiervoor moet een watervergunning bij Rijkswaterstaat worden gevraagd. Voor de voorbereiding van een aanvraag zijn de eerste hydraulische berekeningen uitgevoerd. Deze moeten nog verder worden gespecificeerd.

1.5. Programma Bestuur en organisatie

Kernboodschap: met elkaar aan de slag

Als gemeente voeren we lokale én rijkstaken uit, die direct van belang zijn voor onze inwoners. We maken plannen voor hun leefomgeving en helpen ze bij extra ondersteuning. Wat we doen, doen we voor onze inwoners . We werken samen om de trotse, kleine gemeente te blijven die we zijn. Dat doen we met inwoners, ondernemers, partners in de regio, én intern door zoveel mogelijk samenhang te zoeken in projecten. Hierbij zijn we een betrouwbare, slagvaardige partner. Als gemeente staan we dichtbij. We zijn bereikbaar en laagdrempelig. Herkenbaar. We hebben een gezicht en maken heldere afspraken. Omdat we als organisatie in toenemende mate te maken hebben met krapte in beschikbaarheid van mensen en materiaal, zien we ons gedwongen om afgewogen keuzes te maken in prioriteit en volgorde van uitvoering. We investeren in het behoud van voldoende kwaliteit in werkzaamheden. Met daarbij een sluitende begroting voor 2025, waarbij structurele uitgaven met structurele middelen gedekt zijn.

Door de financiële situatie van onze gemeente vanaf 2025 hebben wij kritisch moeten kijken op welke onderdelen bezuinigingen mogelijk zijn. Hierbij zijn onder andere enkele werkbudgetten neerwaarts bijgesteld.

Wat gaan we daarvoor doen?

Uitgangspunten
We blijven investeren in het ontwikkelen van onze medewerkers, zorgvuldige werving van nieuwe medewerkers bij vacatures en het realiseren van voldoende kwaliteit in werkzaamheden. We zorgen voor een sluitende begroting, waarbij structurele uitgaven gedekt worden door structurele middelen. Meer informatie over onze interne bedrijfsvoering vindt u in de paragraaf Bedrijfsvoering.

Aanpak inwonerparticipatie
In 2025 evalueren we onze participatieaanpak en passen we deze waar nodig aan op basis van de ervaringen uit de pilotparticipatietrajecten voor het nieuwe duurzaamheidsbeleid, de Omgevingsvisie en de herinrichting van de Kerkstraat. Na de opleiding van medewerkers in 2024, professionaliseren we in 2025 ons ondersteuningsaanbod verder. Dit doen we door actief te sturen op procedures, werkafspraken en kennisdeling te bevorderen. Zo wordt participatie een standaard onderdeel van ons werk, kunnen collega's zelfstandig participatietrajecten begeleiden, en benutten we de kennis en kunde in de gemeenschap nog beter.
Ook treedt op 1 januari 2025 de 'Wet Versterking participatie op decentraal niveau' in werking. Een belangrijk onderdeel van deze wet is het Uitdaagrecht ('right to challenge') dat nu wettelijk is verankerd.

Samenwerking
Mook en Middelaar is de meest noordelijk gelegen gemeente van Limburg. De afstand tot de Limburgse centrumgemeente Venlo is om en nabij de 60 kilometer; de afstand tot het Gelderse Nijmegen is minder dan 10 kilometer.

De Limburgse ligging en de nabijheid tot Nijmegen nopen het gemeentebestuur tot het maken van keuzes in het aangaan van intergemeentelijke samenwerkingsverbanden. Als Limburgse gemeente

behoren wij tot de Veiligheidsregio Limburg Noord en zijn wij ook voor het fysieke domein aangewezen op samenwerking op regionaal niveau in de provincie Limburg, bijvoorbeeld in de RUD LN. In Noord-Limburg participeren we in een regiodeal en in een investeringsagenda. Voor het sociale domein en enkele bedrijfsvoeringsdomeinen is een keuze gemaakt voor samenwerking in het Rijk van Nijmegen. Ook zijn we aangesloten bij de Groene Metropoolregio, een samenwerkingsverband van 17 gemeenten in de regio Arnhem – Nijmegen, waar we eveneens participeren in een regiodeal.

We zien de dubbele regionale oriëntatie als een '*fact of life'*, waarmee we zo verstandig als mogelijk wensen om te gaan. We hechten aan continuering van de constructieve contacten in zowel Limburg-Noord als in de regio Nijmegen. Diverse ontwikkelingen, zoals intensivering van de samenwerking om ons heen en de noodzaak efficiënt te werken als ook de financiële situatie, dwingen ons tot het maken van expliciete keuzes op welke wijze wij regionaal willen samenwerken. Ons uitgangspunt blijft dat regionale samenwerking voor ons een meerwaarde moet hebben én dat wij regionaal als betrouwbare partner bekend blijven staan. In 2025 actualiseren wij onze visie op regionale samenwerking.

1.6. Overzicht van de algemene dekkingsmiddelen

Wettelijk kader
Artikel 8, lid 1 letter b jo. artikel 8, lid 5 BBV.

Algemeen
In de begroting worden specifieke en algemene dekkingsmiddelen onderscheiden.

Specifieke dekkingsmiddelen
Specifieke dekkingsmiddelen hangen samen met concrete beleidsvelden. Deze zijn opgenomen in de baten bij de desbetreffende programma's. Voorbeelden van specifieke dekkingsmiddelen zijn bepaalde inkomsten van het rijk (bijvoorbeeld een rijksbijdrage in verband met uitvoering van de Wet werk en bijstand), de inkomsten voor concrete gemeentelijke diensten (bijvoorbeeld afvalstoffenheffing voor het ophalen van afval of leges voor het in behandeling nemen van verzoeken tot het verstrekken van vergunningen of het afgeven van reisdocumenten).

Algemene dekkingsmiddelen
De algemene dekkingsmiddelen zijn vrij aanwendbaar. De besteding van deze inkomsten is niet aan een bepaald programma of programmadoel gebonden. De algemene dekkingsmiddelen vormen een financiële dekking van de (nadelige) saldi van de programma's omdat daar met name de kosten zijn geraamd.

Algemene dekkingsmiddelen
Voor 2025 bedragen de algemene dekkingsmiddelen, (afgerond) € 17,5 miljoen.

Bedragen x € 1.000

Overzicht algemene dekkingsmiddelen (baten)	R2023	B2024	B2025	B2026	B2027	B2028
Uitkeringen gemeentefonds (UG)						
Uitkeringen gemeentefonds lopend jaar	13.446	13.888	14.530	13.670	13.755	13.775
UG verrekening twee voorgaande jaren	22	0	0	0	0	0
Subtotaal uitkeringen gemeentefonds	**13.468**	**13.888**	**14.530**	**13.670**	**13.755**	**13.775**
Belastingen						
Onroerende zaakbelastingen	2.228	2.235	2.413	2.413	2.413	2.413
Toeristenbelasting	112	103	182	182	182	182
Hondenbelasting	39	42	43	43	43	43
Forensenbelasting	21	23	25	25	25	25
Subtotaal belastingen	**2.401**	**2.403**	**2.663**	**2.663**	**2.663**	**2.663**
Overig						
Dividend	491	300	338	338	338	338
Saldo van de financieringsfunctie (rentebaten -/- rentelasten)	221	98	-1	-41	-41	-41
Overige algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0	0	0
Subtotaal overig	**712**	**398**	**337**	**297**	**297**	**297**
Totaal Algemene dekkingsmiddelen	**16.581**	**16.689**	**17.530**	**16.630**	**16.715**	**16.735**

In bovenstaand overzicht is al rekening gehouden met het voorgestelde dekkingsplan. Dit betekent, naast de trendmatige verhoging van 2,83%, een extra verhoging van 5% in 2025 voor de onroerende zaakbelastingen en voor de forensenbelasting. Daarnaast is een verhoging van het tarief voor de toeristenbelasting voorgesteld van € 1,50 naar € 2,00 per persoon per overnachting. Ook het ravijnjaar is in dit overzicht goed zichtbaar. In 2026 ontvangen we € 860k minder van het rijk aan uitkeringen uit het gemeentefonds.

1.7. Overzicht van de kosten van overhead

Wettelijk kader
Artikel 8, lid 1, letter c BBV.

Kosten van overhead
Overhead betreft alle kosten die niet direct toegewezen kunnen worden aan een programma, zoals huisvesting en ICT. Salariskosten die niet direct toewijsbaar zijn aan programma's, zoals de kosten van het MT, Financiën en Juridische zaken, vallen onder de overhead. We staan voor een financiële uitdaging en nemen onze verantwoordelijkheid en gaan bij de overhead onder andere de volgende maatregelen treffen: Ter Sprake tweewekelijks uitbrengen, representatiekosten verlagen, geen visie ontwikkelen op maatschappelijk vastgoed, alleen hoogstnoodzakelijke vakliteratuur aanschaffen, terughoudend met meubilair vervangen, minder ICT consultancy inzetten en de verzekeringsportefeuille actualiseren.

Om de raad meer inzicht te geven in de totale kosten van de overhead is in het BBV voorgeschreven dat in het programmaplan hiervan een apart overzicht opgenomen moet worden.

Bedragen x € 1.000

Overhead	R2023	B2024	B2025	B2026	B2027	B2028
Personeel en Organisatie (excl. direct verantwoord bij programma's)	3.490	3.747	4.192	4.232	4.282	4.282
Huisvesting en Facilitaire zaken	286	437	303	303	303	303
ICT	863	897	881	867	867	867
Financiën, Juridische zaken en Communicatie	130	167	152	157	162	167
Huisvesting buitendienst (werf)	201	300	304	304	304	304
Totaal Overhead	**4.970**	**5.550**	**5.832**	**5.863**	**5.918**	**5.923**

De salarislasten (onderdeel Personeel en Organisatie) stijgen in 2025 als gevolg van (voorziene) CAO-wijzigingen.

1.8. Bedrag voor de heffing voor de vennootschapsbelasting

Wettelijk kader
Artikel 8, lid 1 letter d BBV.

Vennootschapsbelastingplichtige activiteiten
Vennootschapsbelasting (Vpb) is verschuldigd over fiscale winsten van activiteiten die de gemeente uitvoert in de hoedanigheid van ondernemer. De gemeente Mook en Middelaar heeft nauwelijks Vpb-plichtige activiteiten. De fiscus heeft landelijk het standpunt ingenomen dat de opbrengsten van afvalstromen Vpb-plichtig zijn. Mook en Middelaar heeft zeer beperkte opbrengsten van afvalstromen. De verschuldigde belasting is over het algemeen maximaal een paar honderd euro.

Vennootschapsbelasting begrotingsjaar 2025
Wij voorzien op basis van de huidige ramingen geen of nauwelijks fiscale winsten over 2025 (alleen de opbrengst van afvalstromen is fiscaal belast). Het geraamde bedrag voor de heffing voor de Vennootschapsbelasting over 2025 stellen wij vooralsnog op (afgerond) € 0k.

Bedragen x € 1.000

Vennootschapsbelasting	R2023	B2024	B2025	B2026	B2027	B2028
Geraamde Vpb	0	0	0	0	0	0
Betaalde Vpb	0	0	0	0	0	0

1.9. Bedrag voor onvoorzien

Wettelijk kader
Artikel 8, lid 1 letter e jo. artikel 8, lid 6 BBV.

Onvoorzien
Voor begrotingsjaar 2025 bedraagt het initiële bedrag voor onvoorzien € 100k. In het kader van het dekkingsplan Programmabegroting 2024 is het bedrag voor onvoorzien voor 2025 reeds verlaagd naar € 65k. In het dekkingsplan van de Programmabegroting is voorgesteld om dit bedrag structureel tot € 10k, mede gezien de beperkte benutting van de post onvoorzien in voorgaande jaren. Voor 2025 betreft dit een verlaging van € 55k en vanaf 2026 een verlaging van € 90k. Het bedrag voor onvoorzien bedraagt ongeveer 0,05% van de totale lasten van (gemiddeld) € 20 miljoen.

Bedragen x € 1.000

Onvoorzien	R2023	B2024	B2025	B2026	B2027	B2028
Bedrag voor onvoorzien	0	50	10	10	10	10

Paragrafen

Wettelijk kader
Artikel 9 BBV.

Toelichting
In de onderdelen 1.10 t/m 1.16 treft u de zeven paragrafen aan die verplicht zijn op grond van het BBV.
De wetsartikelen die van toepassing zijn, zijn bij de diverse onderdelen vermeld.
De onderdelen 1.17 en 1.18 betreffen twee aanvullende paragrafen.

In een paragraaf zijn de beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten, alsmede tot de lokale heffingen.

1.10. Paragraaf Lokale heffingen

Wettelijk kader
Artikel 10 BBV.

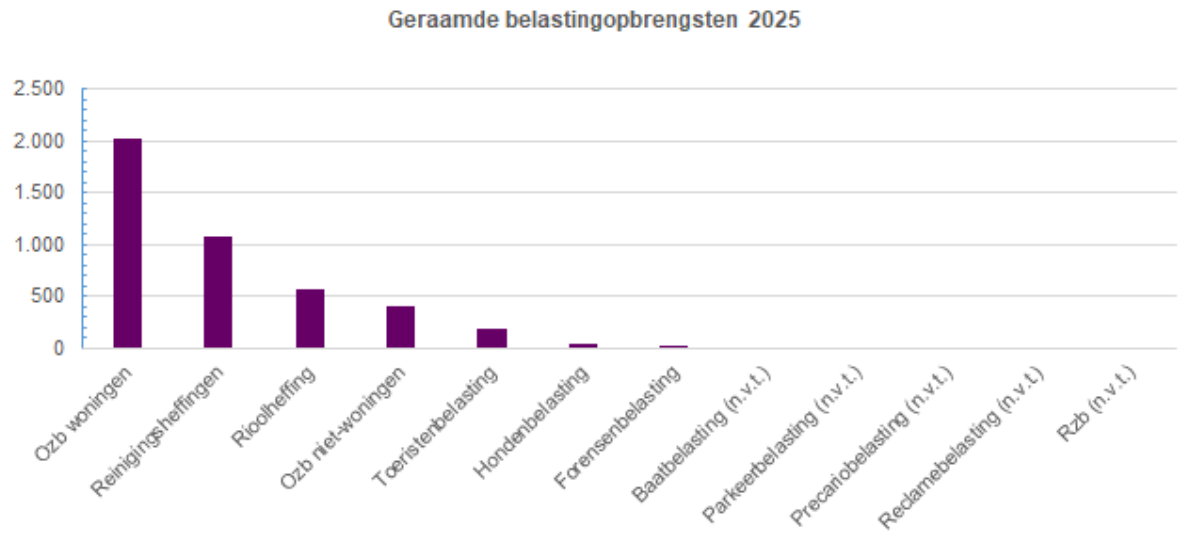
Algemeen
De paragraaf 'Lokale heffingen' heeft betrekking op zowel de heffingen waarvan de besteding is gebonden (en dus gerelateerd aan uitgaven), als op die waarvan de besteding ongebonden is (vrij aanwendbaar). Door in één paragraaf aandacht te besteden aan het beleid met betrekking tot de belastingheffing, wordt u als raad in staat gesteld te sturen op de hoofdlijnen van het beleid. Het vaststellen van de diverse belastingtarieven gebeurt niet met het vaststellen van de begroting, maar met het vaststellen van de desbetreffende belastingverordeningen in de openbare raadsvergadering van 7 november 2024 met een eventuele uitloop naar 12 december 2024.

De geraamde inkomsten *art. 10, letter a BBV*
De belastingopbrengsten zijn (als initieel uitgangspunt) gebaseerd op een inflatiecorrectie van 2,83% (2024: 3,43%). Daarnaast zijn de voorstellen uit het dekkingsplan in overstaande tabel verwerkt. Dit betreffen een extra verhoging van de ozb, de forensenbelasting en van de toeristenbelasting.
De areaaluitbreiding van 'Maastuin' vindt gefaseerd plaats. Voor 2025 en verdere jaren zijn hiervoor nog geen extra opbrengsten geraamd. Dit gebeurt pas na realisatie van de woningen.

Bedragen x € 1.000

Opbrengsten belastingen	W2023	B2024	B2025	B2026	B2027	B2028
Niet-bestedingsgebonden lokale heffingen						
Onroerende zaakbelastingen:						
Ozb eigenaren woningen	1.854	1.865	2.014	2.014	2.014	2.014
Ozb eigenaren niet-woningen	233	230	248	248	248	248
Ozb gebruikers niet-woningen	141	140	151	151	151	151
Subtotaal ozb	*2.228*	*2.235*	*2.413*	*2.413*	*2.413*	*2.413*
Belasting op roerende woon- en bedrijfsruimten (n.v.t.)	0	0	0	0	0	0
Forensenbelasting	21	23	25	25	25	25
Toeristenbelasting	112	103	182	182	182	182
Parkeerbelasting (n.v.t.)	0	0	0	0	0	0
Hondenbelasting	39	42	43	43	43	43
Reclamebelasting (n.v.t.)	0	0	0	0	0	0
Precariobelasting (n.v.t.)	0	0	0	0	0	0
Totaal niet-bestedingsgebonden	**2.401**	**2.403**	**2.663**	**2.663**	**2.663**	**2.663**
Bestedingsgebonden lokale heffingen						
Baatbelasting (t/m 2023, vanaf 2024 n.v.t.)	17	0	0	0	0	0
Rioolheffing woningen en niet-woningen	539	574	561	561	561	561
Afvalstoffenheffing en reinigingsrecht	955	929	1.069	1.069	1.069	1.069
Totaal bestedingsgebonden	**1.512**	**1.502**	**1.630**	**1.630**	**1.630**	**1.630**
Totaal lokale heffingen	**3.912**	**3.905**	**4.293**	**4.293**	**4.293**	**4.293**

De toeristenbelasting en de hondenbelasting zijn wettelijk gezien niet-bestedingsgebonden heffingen. In Mook en Middelaar worden deze opbrengsten wel min of meer gelabeld voor de dekking van de kosten daarvan. Een eventuele toename van de toeristenbelasting is mede afhankelijk van investeringen op het gebied van recreatie en toerisme.

Het beleid ten aanzien van de lokale heffingen *art. 10, letter b BBV*

Mede overeenkomstig de Kadernota 2025 zijn in deze Programmabegroting 2025 de volgende beleidsmatige uitgangspunten gehanteerd:

a) de belastingopbrengsten van de niet-bestedingsgebonden heffingen indexeren met een correctie voor loon- en prijsontwikkeling van 2,83%;
b) een wijziging van de grondslag van meer dan 10% muteren in de opbrengst;
c) de belastingtarieven primair bepalen door de geraamde opbrengst te delen door de meeste recente grondslag zoals aangegeven door BsGW;
d) de tarieven voor riool- en afvalstoffenheffing mogen maximaal 100% kostendekkend zijn;
e) in de meerjarenraming (2026 t/m 2028) worden de belastingopbrengsten gelijk gesteld aan de opbrengsten zoals geraamd in 2025;
f) BsGW (Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen) voert, met uitzondering van de leges, de heffing en invorderingsactiviteiten van de belastingen uit;
g) de gemeente Mook en Middelaar voert de heffing en invorderingsactiviteiten van de leges uit.

Overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen *art. 10, letter c BBV*

De mogelijkheid tot belastingheffing ligt vast in de Gemeentewet (Gw). De gemeenteraad bepaalt of een belasting wel of niet geheven wordt. Van de belastingen die geheven worden, worden in november 2024 (met een eventuele uitloop naar december 2024) de belastingverordeningen vastgesteld ten behoeve van het begrotingsjaar 2025.

De volgende belastingen worden wel of niet geheven:

Belasting	Wel geheven	Niet geheven
Onroerende zaakbelastingen	P	
Forensenbelasting	P	
Toeristenbelasting	P	
Watertoeristenbelasting	P	
Hondenbelasting	P	
Rioolheffing	P	
Afvalstoffenheffing / reinigingsrecht	P	
Leges (voor diensten)	P	
Baatbelasting (geheven t/m 2023)		O
Belasting op roerende woon- en bedrijfsruimten		O
Parkeerbelasting		O
Reclamebelasting		O
Precariobelasting		O

Onroerende zaakbelastingen (art. 220 Gw)
De onroerende zaakbelastingen (ozb) zijn de belangrijkste belastingen die de gemeente aan haar burgers oplegt. Wanneer iemand een woning, gebouw of perceel grond in bezit heeft of huurt, binnen de gemeentegrenzen, dan wordt onroerende zaakbelasting (ozb) geheven.

Er zijn drie onroerende zaakbelastingen:
1. ozb eigenaren woningen;
2. ozb eigenaren niet-woningen;
3. ozb gebruikers niet-woningen.

Macronorm/benchmark woonlasten
Om de ontwikkeling van de lokale lasten inzichtelijk te maken, wordt een landelijke 'benchmark lokale woonlasten' toegepast. Hierbij worden naast de ozb ook de rioolheffing en de afvalstoffenheffing betrokken.

Artikel 12 norm
Gemeenten die in ernstige financiële problemen verkeren, kunnen op grond van artikel 12 van de Financiële-verhoudingswet een aanvullende uitkering aanvragen. Dit kan als de algemene middelen van de gemeente aanmerkelijk en structureel tekortschieten om in de noodzakelijke behoeften te voorzien, terwijl de eigen inkomsten zich op een redelijk peil bevinden. Dit laatste betekent concreet dat afvalstoffenheffing en rioolheffing kostendekkend moeten zijn en dat het gewogen gemiddelde ozb-tarief ten minste 0,1595% van de woz-waarde moet bedragen (2024: 0,1729%). Niet-kostendekkende tarieven voor riool en reiniging zijn alleen toegestaan voor zover deze door een hoger ozb-tarief worden gecompenseerd. Artikel 12-gemeenten zijn dus genoodzaakt hoge tarieven te hanteren. Of dit ook altijd tot hoge lasten voor hun inwoners leidt, hangt af van de waarde van de onroerende zaken binnen deze gemeenten. Het huidige gewogen ozb-tarief (2024) voor Mook en Middelaar bedraagt 0,1305% en ligt hiermee ruim 18% onder het normtarief. De tarieven voor 2025 zijn nog niet bekend.

Inflatiecorrectie/tarief
Voor 2025 is voor de ozb een inflatiecorrectie toegepast van 2,83%. Daarnaast is in het dekkingsplan voorgesteld om de opbrengst voor de ozb voor 2025 met 5% extra te verhogen. De uiteindelijke tarieven zijn afhankelijk van de grondslag (opbrengst gedeeld door grondslag is tarief). Areaaluitbreidingen (meer woningen) in enig jaar verhogen de opbrengst voor het daaropvolgende jaar.

Wet waardering onroerende zaken (woz)
De grondslag voor de ozb is standaard de woz-waarde van de onroerende zaak. De Waarderingskamer ziet erop toe dat de uitvoering van de Wet woz juist wordt uitgevoerd. De meest actuele waardegegevens als gevolg van de hertaxatie worden verwerkt in de definitieve ozb-tarieven. Deze hebben effect op het tarief, echter niet op de opbrengst.

Belasting op roerende woon- en bedrijfsruimten (221 Gw)
De gemeente Mook en Middelaar heft deze belasting niet.

Baatbelasting (art. 222 Gw)
De gemeente Mook en Middelaar heft deze belasting niet.

Forensenbelasting (art. 223 Gw)
De forensenbelasting wordt geheven van niet-inwoners die in een (tweede) woning hebben in Mook en Middelaar. De opbrengst voor de forensenbelasting wordt voor 2025 geïndexeerd met 2,83%. Het tarief is afhankelijk van de woz-waarde. Omdat de forensenbelasting de lijn van de ozb volgt, is ook voorgesteld om de tarieven van de forensenbelasting in 2025 met 5% extra te verhogen. Dit betreft € 1k.

Toeristen- en Watertoeristenbelasting (art. 224 Gw)
Naast de ozb heft onze gemeente als vrij aanwendbare belasting de toeristenbelasting. De baten worden gebruikt voor dekking van kosten op het gebied van recreatie en toerisme. In het dekkingsplan is voorgesteld op de tarieven voor de toeristenbelasting te verhogen van € 1,50 naar € 2,00 per persoon per overnachting.

Parkeerbelasting (art. 225 Gw)
De gemeente Mook en Middelaar heft geen parkeerbelasting, maar hanteert 'blauwe zones' voor parkeerregulering waarbij op bepaalde plaatsen een beperkte tijd geparkeerd mag worden.

Hondenbelasting (art. 226 Gw)
De gemeente Mook en Middelaar heft hondenbelasting. De opbrengst van de hondenbelasting valt formeel onder de algemene dekkingsmiddelen. Dit betekent dat de hondenbelasting de inkomsten van de gemeente verhoogt. In Mook en Middelaar worden hier echter ook de kosten mee gedekt voor het voorkomen dan wel beperken van overlast door hondenpoep, zoals het aanleggen en onderhouden van hondenuitlaatplaatsen. De opbrengst wordt voor 2025 geïndexeerd met een inflatiepercentage van 2,83%. De hoogte van het uiteindelijke tarief is afhankelijk van enerzijds de geraamde opbrengst en anderzijds het (geraamde) aantal honden. Voor kennelhouders geldt een afzonderlijk tarief.

Reclamebelasting (art. 227 Gw)
De gemeente Mook en Middelaar heft op dit moment geen reclamebelasting.

Precariobelasting (art. 228 Gw)
De gemeente Mook en Middelaar heft op dit moment geen precariobelasting.

Rioolheffing (art. 228a Gw)

Rioolheffing wordt geheven, mede op basis van het door de Raad vastgestelde Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2022-2026. In het GRP zijn de vervangingsinvesteringen opgenomen van het gemeentelijk rioleringsstelsel en de exploitatiekosten voor de aankomende jaren. Het systeem van rioolheffing is een gesloten systeem, waarbij de kosten en de baten aan elkaar gelijk zijn. De definitieve tarieven voor 2025 en de onderliggende onderbouwing daarvan worden ter vaststelling aan u voorgelegd in de raadsvergadering van november 2024.

Uitgangspunten tariefstelling

De opbrengst van de rioolheffing mag maximaal gelijk zijn aan de kosten van de riolering. Onder de kosten vallen ook de compensabele btw conform art. 228a, lid 3 Gw. en het aandeel overheadkosten. Bij de tariefbepaling wordt onderscheid gemaakt in (klein)gebruikers t/m 400 m^3 waterverbruik en grootverbruikers (meer dan 400 m^3 waterverbruik). Een huishouden heeft gemiddeld 100 m^3 waterverbruik en valt onder de kleinverbruikers.

Kostendekkendheid

In de paragraaf lokale heffingen moet inzicht gegeven worden in de mate van kostendekkendheid per heffing. Hierbij mogen de geraamde baten de geraamde lasten niet overschrijden voor wat betreft heffingen en rechten. Dit geldt voor de rioolheffing, de afvalstoffenheffing/reinigingsrecht en de leges. Om dit inzicht te geven wordt gebruik gemaakt van een model van de commissie BBV. De extracomptabele btw in het kader van het btw-compensatiefonds wordt niet meegenomen in de berekening van de kostendekkendheid. De taakvelden betreffen de van toepassing zijnde wettelijke taakvelden zoals vermeld in onderdeel 2.16 van deze Programmabegroting.

Bedragen x € 1.000

Berekening kostendekkendheid rioolheffing	**€**
Kosten taakveld	505
Inkomsten taakveld	-55
Netto kosten taakveld	450
Toe te rekenen kosten	450
Aandeel kosten overhead	111
Btw in het kader van het Btw-compensatiefonds	n.v.t.
Totale kosten	561
Opbrengst heffingen	561
Dekkingspercentage	**100%**

Afvalstoffenheffing (art. 219 Gw jo. 15.33 Wet Milieubeheer) / Reinigingsrecht bedrijven (art. 229 Gw)

Het afvalbeheer wordt uitgevoerd in samenwerking met DAR N.V. Evenals in voorgaande jaren het geval was, worden de kosten van het afvalbeheer, waaronder de afvalinzameling en afvalverwerking, doorberekend aan de inwoners. In Mook en Middelaar betalen de inwoners een vast tarief (vastrecht) en een variabel tarief per lediging of klepopening. Het ophalen van huishoudelijk afval bij particulieren is een wettelijke verplichting. Het systeem van afvalstoffenheffing is een gesloten systeem waarbij de kosten en de baten aan elkaar gelijk zijn. De definitieve tarieven voor 2025 en de onderliggende onderbouwing daarvan worden ter vaststelling aan u voorgelegd in de raadsvergadering van november 2024.

Uitgangspunten tariefstelling
De opbrengst van de afvalstoffenheffing en het reinigingsrecht mag maximaal gelijk zijn aan de kosten van afvalinzameling en -verwerking (inclusief milieustraat). Onder de kosten vallen ook de compensabele btw conform art. 229b, lid 2, letter b Gw en het aandeel in de kosten van overhead.

Bedragen x € 1.000

Berekening kostendekkendheid reinigingsheffingen	**€**
Kosten taakveld	979
Inkomsten taakveld	-126
Netto kosten taakveld	853
Toe te rekenen kosten	853
Aandeel kosten overhead	216
Btw in het kader van het Btw-compensatiefonds	n.v.t.
Totale kosten	1.069
Opbrengst heffingen	1.069
Dekkingspercentage	**100%**

Leges (art. 229 Gw)
Leges zijn verschuldigd voor het in behandeling nemen van een aanvraag voor een te leveren dienst, bijvoorbeeld het verstrekken van een paspoort, rijbewijs of omgevingsvergunning. Je betaalt niet voor de vergunning zelf (want het is ook mogelijk dat iemand geen vergunning krijgt, terwijl er wel werkzaamheden zijn verricht). Leges worden jaarlijks met een inflatiepercentage gecorrigeerd (conform de beleidsuitgangspunten).

Kostendekkendheid
Overeenkomstig het beleid worden de legestarieven 2025 verhoogd met 2,83% wegens inflatiecorrectie.
De opbrengst mag maximaal kostendekkend zijn. Wettelijke tarieven zijn hierop een uitzondering.
De kostendekkendheid volgt later in 2024.

Bedragen x € 1.000

Berekening kostendekkendheid leges	**€**
Kosten taakveld	p.m.
Inkomsten taakveld	p.m.
Netto kosten taakveld	p.m.
Toe te rekenen kosten	p.m.
Overhead	p.m.
Btw in het kader van het Btw-compensatiefonds	p.m.
Totale kosten	p.m.
Opbrengst heffingen	p.m.
Dekkingspercentage (maximaal)	**100%**

Uitgangspunten tariefstelling
De opbrengst van de secretarieleges mag maximaal gelijk zijn aan de kosten van behandeling van de aanvragen. Onder de kosten valt ook de compensabele btw conform art. 229b, lid 2, letter b Gw en het aandeel in de kosten van overhead. Bij het vaststellen van de legesverordening in november 2024 wordt een voorstel gedaan voor het aanpassen van de tarieven.

Aanduiding van de lokale belastingdruk
Bij dit onderdeel van de lokale belastingdruk worden de voorlopige tarieven weergegeven, de voorlopige belastingdruk voor 2025 en de belastingdruk van buurgemeenten (over 2024) op basis van een jaarlijks onderzoek door COELO (Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden).

Overzicht van tarieven
In onderstaande tabel zijn nauwelijks voorlopige tarieven weergegeven voor 2025 omdat op dit moment nog niet alle informatie voorhanden is om de tarieven te berekenen. De tarieven zijn een afgeleide van de opbrengst gedeeld door de grondslag. De grondslag ontvangen wij van BsGW.

n.t.b. = nog te bepalen / nog te berekenen
n.v.t. = niet van toepassing (deze belasting heffen wij niet)

Voorlopige tarieven 2025 (bij gelijke grondslag)		2025	2024
Algemene inflatiecorrectie		2,83%	3,43%
Ozb woningen eigenaren	% woz-waarde	n.t.b.	0,1182%
Ozb niet-woningen eigenaren	% woz-waarde	n.t.b.	0,2791%
Ozb niet-woningen gebruikers	% woz-waarde	n.t.b.	0,2060%
Rzb	-	n.v.t.	n.v.t.
Forensenbelasting	% woz-waarde	n.t.b.	0,2411%
Toeristenbelasting	p.p.p.n.	2,00	1,50
Parkeerbelasting	-	n.v.t.	n.v.t.
Hondenbelasting			
Eerste hond	per eerste hond	n.t.b.	64,68
Extra honden	per extra hond (150%)	n.t.b.	86,16
Kenneltarief	per kennel (700%)	n.t.b.	417,72
Reclamebelasting	-	n.v.t.	n.v.t.
Precariobelasting	-	n.v.t.	n.v.t.
Baatbelasting	bedrag per perceel	n.v.t.	divers
Rioolheffing	per perceel	n.t.b.	123,00
	eerste 400 m3 waterverbruik	n.t.b.	19,58
	vanaf 400m3 gestaffeld, per 400m3	n.t.b.	195,80
Afvalstoffenheffing	vastrecht per jaar	n.t.b.	216,36
	bedrag per lediging (restafval)	n.t.b.	10,29
	bedrag per klepopening	n.t.b.	2,29
Leges		divers	divers

De definitieve tarieven voor 2025 worden door uw raad vastgesteld middels het vaststellen van de belastingverordeningen, die aangeboden worden voor de raadsvergadering van 7 november 2024 met een eventuele uitloop naar 12 december 2024. Hierbij worden de laatste ontwikkelingen meegenomen, zoals waardemutatie van de onroerende zaken.

Belastingdruk Mook en Middelaar

In onderstaande tabel staat de lokale lastendruk per huishouding, waarbij als uitgangspunt is genomen:

- Huurders betalen uitsluitend afvalstoffenheffing en gebruikersdeel rioolheffing;
- Woningeigenaren betalen afvalstoffenheffing, ozb en rioolheffing.

Bedragen in €

Lastendruk	2025	2024
Huurder:		
Afvalstoffenheffing	n.t.b.	298
Eigenaar / gebruiker:		
Onroerende zaakbelasting, rioolheffing en afvalstoffenheffing		
- bij een woningwaarde van € 200k	n.t.b.	637
- bij een woningwaarde van € 300k	n.t.b.	756
- bij een woningwaarde van € 500k	n.t.b.	992

Belastingdruk andere gemeenten

COELO onderzoekt jaarlijks de woonlasten per huishouden. In onderstaande tabel zijn van enkele buurgemeenten de woonlasten weergegeven. Omdat de woonlasten over het komende jaar 2025 nog niet bekend zijn, worden altijd de woonlasten van het lopende begrotingsjaar (2024) vermeld.

Lastendruk 2024	Mook en Middelaar	Gennep	Heumen	Land van Cuijk	Gemidd. Limburg	Gemidd. Nederland
Eigenaar-bewoner						
Eenpersoonshuishouden	961	802	888	817	897	867
Meerpersoonshuishouden	1.014	862	957	886	963	944
Rangnummer *)	262e	74e	190e	105e		
Huurder						
Eenpersoonshuishouden	275	254	161	288	342	346
Meerpersoonshuishouden	328	314	230	356	406	436
Rangnummer *)	62e	54e	9e	90e		

Bron: COELO 'Atlas van de lokale lasten 2024'

**) 1e is goedkoopste gemeente*

Kwijtscheldingsbeleid

Voor mensen met de laagste inkomens bestaat de mogelijkheid tot een gehele of gedeeltelijke kwijtschelding van de geheven belasting. De mogelijkheid tot kwijtschelding wordt geregeld in de belastingverordeningen. Kwijtschelding is op basis van de huidige verordeningen (2024) alleen mogelijk voor rioolheffing en afvalstoffenheffing. Voor alle andere belastingen wordt op grond van de huidige belastingverordeningen geen kwijtschelding verleend. Het wel of geen kwijtschelding verlenen kan jaarlijks herzien worden bij het vaststellen van de belastingverordeningen. Voor 2025 gebeurt dit in de raadsvergadering van 7 november (met een eventuele uitloop naar 12 december 2024).

1.11. Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Wettelijk kader
Artikel 11 BBV.

Algemeen
Deze paragraaf geeft inzicht in het vermogen van de gemeente Mook en Middelaar om substantiële niet-begrote kosten te dekken die onverwachts kunnen optreden. Tevens wordt inzicht gegeven in de risico's die per eind september 2024 bekend en van substantieel belang zijn voor de financiële positie.

Inventarisatie van de weerstandscapaciteit
De weerstandscapaciteit is de hoeveelheid aan middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken en waarvoor ook geen verzekering is afgesloten. De weerstandscapaciteit bedraagt € 2 miljoen in de vorm van de Algemene Reserve en € 10k als bedrag voor onvoorziene uitgaven.

Inventarisatie van de risico's
Tegenover de weerstandscapaciteit staan risico's, die substantieel van belang zijn, maar die niet of niet geheel financieel gedekt zijn. Risico's worden in beginsel aangemerkt als incidenteel. Als risico's structureel optreden, dan wordt dit financieel ook structureel meegenomen in de begroting. Optredende risico's worden primair gedekt door de Algemene reserve. De waarschijnlijkheid dat een risico zich voordoet wordt onderverdeeld in Zeer laag (10%), Laag (25%), Midden (50%), Hoog (75%) en Zeer hoog (90%). Maatregelen kunnen zijn: Accepteren, Overdragen (bijv. verzekeren), Preventief (voorkomen), Reductie (bedrag of risico verkleinen).

Voor 2025 zijn alle risico's opnieuw beoordeeld of deze nog van toepassing dan wel relevant zijn. Dit resulteert in zeven risico's voor de begroting van 2025.

Nr	Risico	Kwanti-ficering	Risico-inschatting	Kans	Omvang
1	Overschrijding van kosten binnen het Sociaal Domein	400	Hoog	75%	300
2	Optreden van een ICT-veiligheidsprobleem (Cybersecurity)]	1.762	Gemiddeld	50%	881
3	Uitvoering Participatiewet (vangnetregeling)	99	Gemiddeld	50%	49
4	Niet realiseerbare bezuinigingen dekkingsplan	709	Laag	25%	177
5	Extra kosten bij verbonden partijen	697	Zeer laag	10%	70
6	Onvoorziene kosten als gevolg van juridische procedures	250	Zeer laag	10%	25
7	Aanspraak op achtervang als gevolg van niet aflossen leningen sociale woningbouw	4.779	Zeer laag	10%	478
		8.695			1.980

Voor een nadere toelichting op de risico's verwijzen wij u naar bijlage 2 van deze programma-begroting.

Bedragen x € 1.000

Risico	Incidenteel		Structureel	
	Kwantificering	Berekend bedrag	Kwantificering	Berekend bedrag
Zeer hoog (90%)	0	0	0	0
Hoog (75%)	400	300	0	0
Midden (50%)	1.861	930	0	0
Laag (25%)	709	177	0	0
Zeer laag (10%)	5.726	573	0	0
Totaal	**8.695**	**1.980**	**0**	**0**

Het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's (weerstandsvermogen)

Bepaling en betekenis weerstandsvermogen
Het weerstandsvermogen wordt gedefinieerd als de relatie tussen de weerstandscapaciteit (beschikbare middelen) en alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis zijn in relatie tot de financiële positie.

Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om mogelijke tegenvallers op te vangen zonder dat dit onmiddellijk invloed heeft op het beleid. Het weerstandsvermogen is van belang voor het bepalen van de gezondheid van de financiële positie van de gemeente.

Ratio weerstandsvermogen
De ratio, die uit de hiervoor gehanteerde berekening volgt, kan worden gewaardeerd. Wij hanteren onderstaande beoordelingstabel.

Beoordelingstabel weerstandsvermogen			
Categorie	Ratio weerstandsvermogen		Betekenis
	vanaf	tot	
A	2	∞	Uitstekend
B	1,4	2	Ruim voldoende
C	1	1,4	Voldoende
D	0,8	1	Matig
E	0,6	0,8	Onvoldoende
F	- ∞	0,6	Ruim onvoldoende

De gemeente Mook en Middelaar wenst minimaal een ratio te hebben in categorie C – voldoende. Dit betreft een ratio tussen de 1,0 en 1,4. Daarnaast wordt als structurele bovengrens een ratio van 3,0 gehanteerd. Als na drie achtereenvolgende jaren de ratio groter dan 3,0 is, wordt de Algemene reserve verlaagd. Overeenkomstig, als na drie achtereenvolgende jaren de ratio kleiner dan 1,0 is, wordt de Algemene reserve verhoogd.

Als risico's zich daadwerkelijk voordoen, ondanks de genomen beheersmaatregelen, dan kan een beroep gedaan worden op de weerstandscapaciteit. Uitgangspunt hierbij is dat eerst wordt onderzocht of de gemeente ook andere mogelijkheden heeft om de gevolgen van risico's op te vangen. Denk bijvoorbeeld aan het aanwenden van eventueel onbenutte budgetten, bezuinigingen of bijstellingen van bestaand beleid.

Ratio weerstandsvermogen
De ratio voor het weerstandsvermogen bedraagt 1,0 (weerstandscapaciteit € 2.010k gedeeld door risico's € 1.980k). Deze ratio valt in klasse 'C Voldoende'. Dit is de minimaal gewenste categorie.

Kengetallen
Naast de ratio voor het weerstandsvermogen zijn gemeenten verplicht om onderstaande kengetallen te verstrekken. Deze kengetallen mogen alleen in gezamenlijkheid beoordeeld worden voor de beeldvorming met betrekking tot de financiële positie van de gemeente (zie ook de tabel onderaan deze paragraaf).

Verloop van de kengetallen						
Kengetallen	**W2023**	**B2024**	**B2025**	**B2026**	**B2027**	**B2028**
Netto schuldquote	-19%	0%	7%	41%	56%	55%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-21%	-3%	4%	38%	53%	52%
Solvabiliteitsratio	42%	40%	40%	27%	23%	23%
Structurele exploitatieruimte	1%	-3%	0%	-4%	-4%	-3%
Grondexploitatie (n.v.t.)	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Belastingcapaciteit	104%	103%	103%	103%	103%	103%

1a Netto schuldquote
De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast (vaste schuld en vlottende schulden) ten opzichte van de eigen middelen (vlottende activa). Het geeft een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. Een negatieve schuldquote betekent dat er geen netto-schuld is, maar dat er een overschot is aan liquide middelen en vorderingen. Door investeringen, het benutten van de middelen in 's Rijks Schatkist en het toekomstig aantrekken van leningen voor financiering van investeringen, neemt de netto schuldquote toe.

1b Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
Dit betreft hetzelfde kengetal als de netto schuldquote, maar nu wordt bij de eigen middelen niet alleen de vlottende activa meegenomen, maar ook de uitgezette leningen. Dit kengetal is altijd gelijk of lager dan de netto schuldquote.

2. Solvabiliteitsratio
Het solvabiliteitsratio geeft aan in welke mate wij in staat zijn om op de lange termijn aan de financiële verplichtingen te voldoen. Zoals uit de balans valt op te maken, bedraagt het eigen vermogen € 7,6 miljoen en het totaal vermogen € 19,2 miljoen. Dit betekent dat de omvang van het eigen vermogen 40% bedraagt ten opzichte van het totaal vermogen. De gangbare minimumnorm voor deze solvabiliteitsratio ligt bij niet-financiële ondernemingen tussen de 25% en 40%. Hoe hoger de ratio hoe solvabeler de organisatie is. Met een ratio van 40% voldoet de gemeente Mook en Middelaar aan de gangbare norm.

3. Structurele exploitatieruimte
Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente of provincie heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Een positief percentage is een structureel overschot. Bij de bepaling van het saldo worden de mutaties in reserves niet meegenomen. Het begrotingssaldo vóór mutaties reserves is voor 2025 licht negatief, maar bedraagt afgerond 0%.

4. Grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. De gemeente Mook en Middelaar heeft geen actieve grondexploitaties (aankopen, bouw- en woonrijp maken en weer verkopen). Het kengetal bedraagt 0%.

5. Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit wordt berekend op basis van de woonlasten van een belastingplichtige (meerpersoonshuishouden met eigen woning) in Mook en Middelaar ten opzichte van het landelijk gemiddelde van het laatst bekende begrotingsjaar. Bij het opstellen van de Programmabegroting 2025 is dat 2024. Omdat de (voorlopige) tarieven voor 2025 nog niet berekend kunnen worden en de woonlasten dus ook nog niet bekend zijn, is de belastingcapaciteit voorlopig gelijk gehouden aan de belastingcapaciteit van 2024, zijnde 103%. Bij het aanbieden van de effecten van septembercirculaire 2024 middels een eerste begrotingswijziging, zal ook de belastingcapaciteit voor 2025 vermeld worden. In de raadsvergadering van 7 november 2024 worden de nieuwe belastingverordeningen voor 2025 ter besluitvorming aan u voorgelegd.

Beoordeling van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie

De diverse kengetallen zijn onderling redelijk consistent en bevestigen het beeld van een gezonde financiële positie. Mook en Middelaar heeft slechts één uitstaande geldlening van € 182k (per 1 januari 2025), die in 2025 geheel wordt afgelost. Aan de andere kant is er ongeveer € 8,8 miljoen aanwezig in ’s Rijks schatkist (voor aftrek van de betaling van alle restant kredieten). Qua exploitatie is er wel een aandachtspunt voor de meerjarenraming. De jaren 2026 tot en met 2028 zijn nog niet sluitend.

Op basis van de categoriale indeling zit de gemeente Mook en Middelaar overwegend in de categorieën A en B (minst risicovol dan wel gemiddeld). De kengetallen moeten niet afzonderlijk beoordeeld worden, maar bepalen gezamenlijk het financiële beeld.

Kengetal	Waarde M&M	Categorie A	Categorie B	Categorie C
Netto schuldquote zonder correctie	7%	< 90%	90 - 130%	> 130%
Netto schuldquote met correctie)	4%	< 90%	90 - 130%	> 130%
Solvabiliteitsratio	40%	> 50%	20 - 50%	< 20%
Structurele exploitatieruimte	0%	positief	neutraal	negatief
Grondexploitatie	0%	< 20%	20-35%	> 35%
Belastingcapaciteit	103%	< 95%	95 - 105%	> 105%

1.12. Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Wettelijk kader
Artikel 12 BBV.

Onderstaande tabel bevat de actuele stand van zaken met betrekking tot de beheerprogramma's.

Beheerplan	Omschrijving / Naam	Periode	Datum vaststelling Raad	Te herzien in	Looptijd
Wegen	Wegenbeheerplan Meerjarenplanning	2020-2025	12 december 2019	2024	5 jaar
Wegen/bruggen	Meerjaren onderhoudsplan bruggen	2018-2067	15 september 2016	2066	50 jaar
Riolering	Gemeentelijk Rioleringsplan Mook en Middelaar (GRP)	2022-2026	16 december 2021	2026	5 jaar
Water	geen onderhoudsplan	-	-	-	-
Groen	Groenbeheerplan/renovatieplan	2016-2019 2019-2022	*)	2024	4 jaar
Gebouwen	Meerjarig onderhoudsplan (MJOP)	2024-2027	1 februari 2024	2027	4 jaar

*) Besluitvorming door College van burgemeester en wethouders.

Wegen

1. Wegen

Doel
De gemeente is verantwoordelijk voor de instandhouding en het veilig gebruik van de verhardingen die zij in beheer heeft.

Beleidskader
Al jaren voert de gemeente structureel en planmatig onderhoud uit aan de verhardingen. Het gemeentelijke Wegenbeheerplan is hierbij richtinggevend. Het plan geeft inzicht in de kwaliteit en onderhoudsbehoefte van de gemeentelijke wegen/verhardingen en de financiële middelen die hiervoor nodig zijn. Het plan wordt voor een bepaalde tijd vastgesteld en het huidige plan liep in 2024 af. Er is een nieuw wegenbeheerplan opgesteld voor de periode van 2025-2029

Onderhoudsniveau
Het onderhoudsniveau van de wegen is vastgesteld op het niveau B van de landelijke CROW-systematiek. Dit komt min of meer overeen met het niveau van instandhouding van de verhardingen, voorkomen dat (technische) normen worden overschreden.

Financiële consequenties beleidskader
De meerjarenplanning voor het structureel en planmatig onderhoud bedraagt op basis van het nieuwe Wegenbeheerplan voor de jaren 2020 tot en met 2024 op jaarbasis een bedrag van gemiddeld ongeveer € 152k voor groot onderhoud, inclusief een toeslag van 6-10% voor de kosten van de voorbereiding, verkeersmaatregelen, administratie en toezicht op de werkzaamheden.

Financiële consequenties in de begroting
Om de onderhoudsvoorziening voor het (groot) wegonderhoud op peil te houden werd er jaarlijks € 250k aan toegevoegd. Het verloop van de voorziening is als volgt:

Bedragen x € 1.000

Voorziening groot onderhoud wegen					
Jaar	**Stand per 1-1**	**Dotatie**	**Vrijval**	**Aanwending**	**Stand per 31-12**
2024	562	250	0	140	671
2025	671	250	0	155	766
2026	766	250	0	250	766
2027	766	250	0	250	766
2028	766	250	0	250	766

Eind 2024 wordt het wegenbeheerplan herzien, waardoor in ieder geval de geraamde aanwending van de voorziening zal wijzigen.

Voortgang van het geplande onderhoud
De onderhoudswerkzaamheden worden overeenkomstig de planning van het Wegenbeheerplan uitgevoerd. Werkproces: voorbereiding (onderzoek), aanbesteding en uitvoering. Werkzaamheden worden zo veel mogelijk gecombineerd en afgestemd met gemeentelijke (bouw)ontwikkelingen. Streven naar integraal werken. Zo mogelijk wordt het onderhoud aan de wegen gecombineerd met andere ontwikkelingen en/of onderhoudswerkzaamheden (integraal werken).

Omvang achterstallig onderhoud
Bij het opstellen van het nieuwe wegenbeheerplan is de onderhoudstoestand van de wegen geactualiseerd. Hierbij zal duidelijk worden of er sprake is van achterstallig onderhoud.

2. Kunstwerken (Bruggen)

Doel
De gemeente is verantwoordelijk voor de instandhouding en het veilig gebruik van de verkeersbruggen binnen de gemeente. Het betreft twee bruggen, de brug Witteweg te Plasmolen en de brug Cuijksesteeg in Mook.

Beleidskader
Op 15 september 2016 heeft u het ‘Meerjaren onderhoudsplan bruggen' vastgesteld. Het plan voorziet in het structurele / planmatige onderhoud aan de bruggen. Dit geeft een doorkijk voor de komende vijftig jaar (planperiode 2018-2067). Onderhoud op basis van instandhouding van de huidige functionaliteit van de bruggen. Met het plan is dit gewaarborgd. In 2024 zijn diverse leuningen van beide bruggen vervangen worden.

Onderhoudsniveau
Het onderhoudsniveau van de bruggen is vastgesteld op niveau in stand houden.

Financiële consequenties beleidskader
Voor de financiering van de onderhoudswerkzaamheden op de langere termijn (instandhouding) is er een voorziening groot onderhoud bruggen aanwezig. De jaarlijkse dotatie aan de voorziening bedraagt € 23k. Door de jaarlijkse dotatie is de voorziening gedurende een looptijd van 50 jaar nergens negatief.

Financiële consequenties in de begroting
Het verloop van de voorziening is als volgt:

Bedragen x € 1.000

Voorziening groot onderhoud kunstwerken (bruggen)					
Jaar	**Stand per 1-1**	**Dotatie**	**Vrijval**	**Aanwending**	**Stand per 31-12**
2024	164	23	0	108	80
2025	80	23	0	0	103
2026	103	23	0	10	116
2027	116	23	0	0	139
2028	139	23	0	136	26

Voortgang van het geplande onderhoud
In 2025 zal conform het meerjarenonderhoudsplan een inspectie uitgevoerd worden aan de Brug Witteweg te Plasmolen. Het klein onderhoud dat uit deze planning komt zal ook conform het meerjarenplan uitgevoerd worden.

Omvang achterstallig onderhoud
Door invulling te geven aan het Meerjaren onderhoudsplan bruggen kan achterstallig onderhoud worden voorkomen.

Voortgang van het geplande onderhoud
Jaarlijks worden de geplande vervangingen uitgevoerd. Hierbij wordt er ook gekeken of zaken kunnen worden gecombineerd.

Omvang achterstallig onderhoud
Er is geen sprake van achterstallig onderhoud.

Riolering

Doel
Invulling geven aan de gemeentelijke watertaken, dit op het gebied van afvalwater, regenwater en grondwater. Meer concreet het in stand houden en verbeteren van de gemeentelijke riolering en voorzieningen voor de opvang en verwerking van het regenwater. Dit alles om te komen tot een goed functionerend(e) waterketen en watersysteem en daarmee het terugdringen van de kans op wateroverlast.

Beleidskader
De invulling van de gemeentelijke watertaken, en de financiering ervan, is vastgelegd in het Gemeentelijk Rioleringsplan Mook en Middelaar (GRP), dat op 24 november 2021 door de gemeenteraad is vastgesteld. De planperiode van het GRP bestrijkt de jaren 2022 tot en met 2026. In het GRP is de vroegere specifieke zorg voor de riolering omgebogen naar de zorg voor het gemeentelijk waterbeheer. Dus niet specifiek het (stedelijk) afvalwater maar ook het regenwater en grondwater.

In het GRP is er aandacht voor het onderhoud en het in stand houden van de (water)voorzieningen, het doen van metingen en onderzoek, het terugdringen van de vuiluitworp naar oppervlaktewater en het terugdringen van de kans op wateroverlast ten gevolge van hevige neerslag. De afgelopen jaren zijn hierin al vorderingen gemaakt, wel baart de toenemende extreme neerslag zorgen. Hiervoor is blijvende aandacht in de vorm van generieke en specifieke maatregelen, zoals het afkoppelen van verhardingen en het creëren van berging. Hierbij worden ook de bewoners betrokken en gestimuleerd. Dit in de vorm

van voorlichting en advies en ook met de mogelijkheid van een geldelijke bijdrage (dit laatste in samenwerking met het waterschap Limburg).

De mogelijkheid voor samenwerking met andere overheden en partijen is ook een blijvend aandachtspunt. Dit onder andere om de kosten voor de watertaken te verlagen. Hierbij is het streven om de wettelijke watertaken tegen de laagst mogelijke lasten uit te voeren.

Onderhoudsniveau
Het onderhoudsniveau van de riolering is vastgesteld op niveau instandhouding / functionaliteit.

Financiële consequenties beleidskader
De financiële gevolgen van de uitvoering van het GRP komen via de rioolheffing ten laste van belastingplichtige inwoners. Bij de behandeling van de belastingverordeningen worden ook de tarieven van de rioolheffing vastgesteld.

Financiële consequenties in de begroting
De dekking van de kosten voor het reguliere (dagelijks) onderhoud vindt plaats middels budgetten in de exploitatie. Nieuwe rioleringen worden geactiveerd en leiden tot kapitaallasten. De voorziening groot onderhoud riolering gedraagt zich meer als een tariefegalisatievoorziening, waarbij het saldo van de lasten en baten wordt geëgaliseerd. Riolering en rioolheffing is financieel een gesloten systeem. Gezien de omvang van de voorziening wordt in ieder geval, evenals in 2024, voor de periode 2025 t/m 2028 een bedrag van € 50k uit de voorziening gehaald, waardoor de netto te verhalen lasten middels rioolheffing hierdoor iets gunstiger uitvalt.
Het verloop van de voorziening is als volgt:

Bedragen x € 1.000

Voorziening groot onderhoud riolering (tariefegalisatie)					
Jaar	**Stand per 1-1**	**Dotatie**	**Vrijval**	**Aanwending**	**Stand per 31-12**
2024	4.302	0	-50	0	4.252
2025	4.252	0	-50	0	4.202
2026	4.202	0	-50	0	4.152
2027	4.152	0	-50	0	4.102
2028	4.102	0	-50	0	4.052

Voortgang van het geplande onderhoud
Het dagelijks onderhoud en de inspanningen en werkzaamheden die voortvloeien uit het GRP worden voorbereid en uitgevoerd. Hierbij is het streven naar integraal werken, synergie en doelmatigheid.

Omvang achterstallig onderhoud
Er is geen sprake van achterstallig onderhoud.

Water

Passantenhaven

Doel
Mook en Middelaar heeft op het gebied van ‘water’ enkel de verplichting om de passantenhaven bevaarbaar te houden en het in stand houden van de functionaliteit van de haven, als bouwkundige voorziening.
Beleidskader

Inzicht hebben en houden in de diepgang en de staat van de passantenhaven als 'bouwwerk'.

Onderhoudsniveau
De metingen van de diepgang in de haven wijzen uit dat de haven bevaarbaar is. Met metingen wordt dit gevolgd.
Tot op heden is er geen onderhoudsplan voor de passantenhaven zelf, de waterbouwkundige (constructieve) onderdelen. De haven dateert uit de jaren negentig van de vorige eeuw. Het is raadzaam om inzicht te krijgen in de staat van onderhoud en het benodigd toekomstig budget voor de instandhouding van de voorzieningen. Inzicht in de onderhoudsbehoefte, en het waarborgen daarvan, kan worden gekoppeld aan de wens van de ontwikkeling van het gebied Maaskade. Hierbij streven naar een integrale benadering en uitwerking, zowel ruimtelijk, functioneel als (onderhouds)technisch. Vanuit het oogpunt van onderhoud en beheer is deze inspanning niet vrijblijvend, ook niet in tijd. Als deze visie om welke redenen dan ook op zich laat wachten, is het wenselijk om los hiervan een onderhoudsplan op te stellen.

Financiële consequenties beleidskader
Indien het uitbaggeren van de passantenhaven noodzakelijk is, worden de kosten daarvan geschat op € 125k. Deze kosten zijn niet in de begroting opgenomen. Het dichtslibben is onder andere afhankelijk van het gebruik van de haven en zandverplaatsingen bij extreme hoogwaterstanden. De exacte kosten worden mede bepaald door het tijdstip waarop het baggeren noodzakelijk is en door de benodigde opslagcapaciteit voor het slib. Deze post is wel opgenomen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Financiële consequenties in de begroting
De dekking van de kosten voor het onderhoud vindt plaats door middel van het reserveren van budgetten in de exploitatie. Er is hiervoor op dit moment geen budget en geen voorziening aanwezig.

Voortgang van het geplande onderhoud
Ten aanzien van het bevaarbaar houden van de haven zijn er geen bijzonderheden te melden en worden er geen acties voorzien.

Omvang achterstallig onderhoud
Op basis van huidig inzicht is er geen sprake van achterstallig onderhoud.

Groen

Doel
Het onderhouden en beheren van het gemeentelijk groen. Dit betreft plantsoenen, hagen, bomen, en het sportpark in Middelaar.

Beleidskader
Het beleidskader is vastgelegd in het Groenbeheerplan van 2015.

Onderhoudsniveau
In het Groenbeheerplan is het onderhoudsniveau van het openbaar groen vastgesteld conform de landelijke CROW-systematiek. Voor het groen in de woonkernen is dit niveau B; onderhoudsniveau basis met een sober/functioneel beeld. Op locaties waar het technisch mogelijk en verantwoord is, is gekozen voor een lager onderhoudsniveau- niveau C; extensief beheer. Veelal buiten de woonkernen.

Financiële consequenties beleidskader
In de begroting zijn de kosten voor het reguliere beheer en onderhoud van het openbaar groen opgenomen.

Financiële consequenties in de begroting
Het groenonderhoud vindt geheel plaats door middel van het budgetteren in de exploitatie.

Voortgang van het geplande onderhoud
Het reguliere onderhoud van het openbaar groen wordt uitgevoerd door INTOS/Buitenwerk. Voor specifieke onderhoudstaken zoals het onderhoud van de sportvelden, snoeien van laan- en straatbomen, maaien van bermen, onderhoud hondenuitlaatstroken, onderhoud hagen en beheersen eikenprocessierups worden aannemers ingehuurd. Daarnaast voert de eigen dienst diverse onderhoudstaken uit zoals het snoeien van vormbomen en het maaien van gras- en sportvelden.

Gebouwen

Doel
Het college wil inzicht in de staat van het vastgoed en borgen dat het onderhoud plaatsvind zodat de technische staat van het gebouw en installaties gewaarborgd blijft en de veiligheid gegarandeerd. Hiervoor hanteert de gemeente het Meerjarig onderhoudsplan (MJOP) 2024-2027 voor onderstaande gebouwen:
- Het gemeentehuis;
- De brandweerkazerne/gemeentewerf, de zoutloods en het kca-depot (milieustraat);
- Sportaccommodatie De Heikant (Astrantia);
- Sportaccommodatie De Maasvallei (Eendracht ’30).

Beleidskader
Voor de gemeentelijke gebouwen hanteren we het MJOP 2024-2027 als leidraad en toetsingskader. Eind 2023 is MJOP opnieuw opgesteld en budgetten voor dagelijks en planmatig onderhoud voor de jaren 2024 geactualiseerd en werken we naar een actief gebouwenbeheer met bijbehorend onderhoudsniveau. Het onderhoud van de gemeentelijke gebouwen houdt in:
- dat de objecten er verzorgd en voldoende representatief uitzien;
- dat de waarde van de objecten in stand blijft;
- dat de beleving van de gebruikers van de gebouwen/objecten goed is;
- dat de technische voorzieningen in de gebouwen naar behoren functioneren
- dat op een planmatige manier verduurzaming plaatsvindt.

Financiële consequenties beleidskader
De gemeentelijke gebouwen worden conform het MJOP 2024-2027 onderhouden waarbij we altijd bezien of we doelmatig en efficiënt het onderhoud kunnen uitvoeren door schuiven in de tijd dan wel combineren van werkzaamheden.

Financiële consequenties in de begroting
Voor klein onderhoud is een budget in de exploitatie opgenomen. Voor groot onderhoud wordt jaarlijks € 140k gestort in de voorziening gebouwenbeheer.

Bedragen x € 1.000

Voorziening groot onderhoud gebouwen					
Jaar	**Stand per 1-1**	**Dotatie**	**Vrijval**	**Aanwending**	**Stand per 31-12**
2024	1.183	240	0	803	620
2025	620	140	0	65	695
2026	695	140	0	283	552
2027	552	140	0	114	578
2028	578	140	0	43	675

Voortgang van het geplande onderhoud
In 2025 gaat het onderhoud plaatsvinden conform het MJOP beheerplan.

1.13. Paragraaf Financiering

Wettelijk kader
Artikel 13 BBV.

Beleidsvoornemens t.a.v. het risicobeheer van de financieringsportefeuille
Mook en Middelaar hanteert de volgende beleidsvoornemens:
- Daar waar mogelijk zetten we eerst eigen financieringsmiddelen in, voordat we gaan lenen;
- Tijdelijk overtollige liquide middelen stallen we in 's Rijks Schatkist (wettelijk verplicht);
- De wettelijke kasgeldlimiet en renterisiconorm overschrijden we niet.

Rentelasten

Lening
De Gemeente Mook en Middelaar heeft momenteel één langlopende lening. Dit betreft een lening met een looptijd tot en met 2025 en een vast rentepercentage van 5,58%. Voor 2025 betreffen de rentelasten € 2k. Op deze lening wordt lineair afgelost (€ 182k per jaar). Vooralsnog wordt er in 2025 geen nieuwe lening aangegaan.

Bedragen x € 1.000

Langlopende lening (per 31-12)	2024	2025	2026	2027	2028
Lening BNG	182	0	0	0	0

Renterisiconorm
De renterisiconorm geeft een norm voor het renterisico op de vaste schuld en heeft als doel het renterisico bij (her)financiering te beheersen. Deze norm is bij ministeriële regeling vastgesteld op 20% van het begrotingstotaal (lasten exclusief toevoegingen aan reserves). Dit houdt in dat de jaarlijks verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal. De minimale renterisiconorm bedraagt wettelijk € 2,5 miljoen.

Bedragen x € 1.000

Renterisiconorm		2024	2025	2026	2027	2028
1	Renteherzieningen op leningen o/g	0	0	0	0	0
2	Betaalde aflossingen	182	182	0	200	300
3	Renterisico (1+2)	182	182	0	200	300
4	Renterisiconorm	6.015	5.011	4.304	4.310	4.275
5a	Ruimte onder renterisiconorm (4>3)	5.834	4.830	4.304	4.110	3.975
5b	Overschrijding renterisiconorm (4<3)	-	-	-	-	-
Berekening						
4a	Het bij ministeriële regeling vastgestelde percentage	20%	20%	20%	20%	20%
4b	Begrotingstotaal	30.075	25.057	21.520	21.549	21.373
4	Renterisiconorm (4a x 4b)	6.015	5.011	4.304	4.310	4.275

De renterisiconorm bedraagt voor 2025 € 5 miljoen. Voor dit bedrag mogen aflossingen en renteherzieningen plaatsvinden.

Kasgeldlimiet
De kasgeldlimiet geeft een maximumbedrag aan dat de betreffende gemeente aan korte financiering mag aantrekken. De omvang bedraagt een in de 'Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden' vastgelegd percentage van het totaal van de jaarbegroting van de gemeente bij aanvang van het jaar. Dit percentage is wettelijk vastgesteld op 8,5%.

Bedragen x € 1.000

Kasgeldlimiet		2024	2025	2026	2027	2028
	Omvang primitieve begroting per 1 januari (= grondslag)	30.075	25.057	21.520	21.549	21.373
1.	**Toegestane kasgeldlimiet**					
	- In procenten van de grondslag	8,50%	8,50%	8,50%	8,50%	8,50%
	- In bedrag van de grondslag	**2.556**	**2.130**	**1.829**	**1.832**	**1.817**
2.	**Omvang vlottende korte schuld**					
	- Opgenomen gelden < 1 jaar	0	0	0	0	0
	- Schuld in rekening-courant	0	0	0	0	0
	- Gestorte gelden van derden < 1 jaar	0	0	0	0	0
	- Overige geldleningen, niet zijnde vaste schuld	0	0	0	0	0
	- Totale omvang van de vlottende schuld	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
3.	**Vlottende middelen**					
	- Contante gelden in kas	1	1	1	1	1
	- Tegoeden in rekening-courant	3.802	1.862	953	861	762
	- Overige uitstaande gelden < 1 jaar	0	0	0	0	0
	- Totale omvang van de vlottende middelen	**3.803**	**1.863**	**954**	**862**	**763**
4.	**Toets kasgeldlimiet**					
	- Totaal netto vlottende schuld (2) -/- (3)	-3.803	-1.863	-954	-862	-763
	- Toegestane kasgeldlimiet (1)	2.556	2.130	1.829	1.832	1.817
	- Ruimte (+)/Overschrijving (-) (1) -/- (4)	**6.359**	**3.993**	**2.783**	**2.693**	**2.580**

Liquide middelen die niet per direct nodig zijn voor de bedrijfsvoering, moeten bij het rijk ondergebracht worden in 's Rijks Schatkist, ook wel Schatkistbankieren genoemd. Mook en Middelaar heeft daar per medio september 2024 ongeveer € 8,8 miljoen uitstaan. Afhankelijk van het verloop van de investeringen zullen vanaf 2026 langlopende leningen aangetrokken moeten worden om de geraamde investeringen te kunnen betalen. Vooralsnog zijn er geen voornemens om een lening o/g aan te gaan in 2025. De kasgeldlimiet bedraagt voor 2025 ruim € 3,6 miljoen. Voor dit bedrag mogen we kortlopend (dag)geld aantrekken.

Renteresultaat

Het renteresultaat is het saldo van de netto rentelasten en baten gecorrigeerd met doorbelastingen.

bedragen x € 1.000

Renteresultaat		2025
a.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering	40
b.	De externe rentebaten over de korte en lange financiering	-39
	Saldo rentelasten en rentebaten	1
c1.	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-0
c2.	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-0
c3.	De rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (= projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	0
	Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	1
d1.	Rente over eigen vermogen	0
d2.	Rente over voorzieningen	0
	Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	1
e.	De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	0
f.	Renteresultaat op het taakveld Treasury	1

Financieringsbehoefte

Hieronder vindt u de liquiditeitenplanning op hoofdlijnen. Deze planning is gebaseerd op de inkomsten en uitgaven van de exploitatie, de geraamde investeringen voor 2025 tot en met 2028, het eventueel aantrekken of aflossen van leningen en de aanwending van voorzieningen. Het geraamde beginsaldo van 2025 is gebaseerd op het uitgangspunt dat de doorgeschoven investeringen vanuit de vorige jaarstukken (2023) en vanuit de begroting 2024 nog niet allemaal voor 100% uitgegeven worden in 2024. In de jaarstukken wordt jaarlijks op basis van de realisatie een meer gedetailleerd kasstroomoverzicht vermeld.

Bedragen x €1.000

Inkomsten en uitgaven	2024	2025	2026	2027	2028
Beginsaldo liquiditeiten	7.877	3.502	1.562	653	561
Bij:					
Inkomsten volgens exploitatie	29.051	24.924	20.550	20.535	20.535
Mutatie leningen	0	0	6.000	3.000	0
Mutatie werkkapitaal	0	0	0	682	728
Subtotaal bij	*29.051*	*24.924*	*26.550*	*24.216*	*21.263*
Af:					
Uitgaven volgens exploitatie	29.023	24.103	20.462	20.489	20.309
Uitgaven voor investeringen	747	229	4.150	3.183	250
Mutatie leningen	182	182	0	200	300
Aanwending voorziening	1.124	293	616	437	503
Mutatie werkkapitaal	2.351	2.058	2.231	0	0
Subtotaal af	*33.426*	*26.864*	*27.459*	*24.309*	*21.362*
Totaal	**3.502**	**1.562**	**653**	**561**	**462**

Omdat Mook en Middelaar tijdelijk overliquide is (weggezet in 's Rijks Schatkist), is voor 2025 nog geen behoefte aan een aanvullende financiering. De rente bij 's Rijks Schatkist bedraagt ongeveer 3,6%. Afhankelijk van de doorlooptijd van het investeringsschema moet op termijn geleend worden om investeringen te financieren.

1.14. Paragraaf Bedrijfsvoering

Wettelijk kader
Artikel 14 BBV.

Algemeen
De paragraaf Bedrijfsvoering geeft ten minste inzicht in de stand van zaken en de beleidsvoornemens ten aanzien van de bedrijfsvoering.

Personeel en organisatiebeleid

Scherp aan de wind
Het veranderde financiële perspectief vereist dat we in 2025 alles in het werk stellen om óók ten aanzien van personeelskosten zo scherp mogelijk aan de wind te zeilen. De uitdaging is om het personeelsbudget te verlagen (met uitzondering van de te verwachten wettelijke CAO-stijging) en tegelijkertijd het huidige niveau van dienstverlening, productiviteit en medewerkerstevredenheid minimaal op peil te houden. In een tijd waarin de Rijksoverheid steeds meer taken bij gemeenten belegt, kan dat met recht een uitdaging genoemd worden.

Formatie en inhuur
Bij het opstellen van de begroting is uiterst kritisch gekeken naar de benodigde formatie. Waar mogelijk is de formatie verlaagd ten opzichte van het lopende boekjaar. Ook wordt in 2025 minder externe inhuur voorzien. Externe inhuur wordt zo veel als mogelijk beperkt, maar zal echter ook in 2025 noodzakelijk blijven om het gewenste dienstverleningsniveau op peil te houden, bijvoorbeeld op het moment dat personeel onvoorzien niet inzetbaar is of bij uitvoering van specialistische werkzaamheden waarvoor de inzet van vaste formatie niet mogelijk is.

Personeels- en organisatiebeleid
In 2025 wordt de koers voortgezet die de afgelopen jaren is ingezet. De organisatie is toegerust en voldoende in balans om uitvoering te geven aan hetgeen gevraagd wordt. Met de Ondernemingsraad is sprake van een constructieve, prettige samenwerking.
Het managementteam spant zich in om de slagkracht van de huidige organisatie op peil te houden én om de organisatie voldoende adaptief te houden, zodat kan worden blijven ingespeeld op maatschappelijke ontwikkelingen. Aanvullend hierop blijft nadrukkelijk aandacht voor het zo doelmatig mogelijk inrichten van werkprocessen, de administratieve organisatie en de verdeling van taken.

Werving en duurzame inzetbaarheid
We slagen er nog altijd in goed gekwalificeerde mensen aan te trekken bij vacatures. We hebben een actieve inspanning geleverd aan het werven en *onboarden* van nieuwe medewerkers en blijken een aantrekkelijke werkgever voor veel werkzoekenden. Ook voor zittende medewerkers is vanzelfsprekend passende aandacht, gericht op een optimale duurzame inzetbaarheid. Het scholings- en opleidingsaanbod voor hen is uitgebreid door samenwerking met de NijmegenSchool. Jonge medewerkers krijgen desgewenst specifieke begeleiding via het programma Mentorconnector. Daarnaast wordt ingezet op de vitaliteit van onze medewerkers. Voorbeelden hiervan zijn de inzet van de Vital Scan, Insights Discovery (inzicht in kwaliteiten en ontwikkeling van teams) en modernisering van de werkplekken. Nadat in 2023 een medewerkersbelevingsonderzoek gehouden is, zijn in 2024 onder meer het agressieprotocol en het arbobeleid vernieuwd. Voor 2025 staan geen nieuwe onderzoeken of grote beleidswijzigingen op de rol.

Regionale samenwerking
We werken actief samen met omliggende gemeenten op personeelsgebied. Medewerkers delen informatie en detacheringen vinden plaats om specialistische expertise te benutten. Binnen het bedrijfsvoeringsdomein wordt op onder meer het gebied van ICT en inkoop actief samengewerkt met regiogemeenten. Ook in 2025 blijven we alert op kansen om onze organisatie te versterken via samenwerking met naburige gemeenten.

Informatisering / automatisering

Digitalisering
Digitalisering speelt een cruciale rol in de wijze waarop we in de nabije toekomst inspelen op de behoeften van onze inwoners en de wijze waarop we de dienstverlening aan onze inwoners vormgeven. Bijna alles hangt met digitalisering samen: processen kunnen efficiënter en effectiever verlopen en informatie kan sneller beschikbaar komen en gemakkelijker toegankelijk worden gemaakt. Daarnaast heeft het indirect effect op de werkdruk, het maakt ons als organisatie flexibeler vanwege de toegankelijkheid van informatie. De digitale wereld verandert echter zo snel dat we continu aandacht moeten blijven besteden aan onze informatiesystemen. Het beheer vraagt om extra inspanning. Belangrijke componenten hierin zijn beveiliging, werken in de cloud en Microsoft 365.
In 2025:

- implementeren we Microsoft Office 365 als ons centrale platform, inclusief de telefooncentrale;
- werkt Publiekszaken met een toonaangevende cloudoplossing waarbij de inwoner meer en gemakkelijker diensten digitaal kan afwikkelen;
- werkt afdeling Ruimte effectiever met nieuwe en uitgebreidere cloudsystemen; en
- maken we werk van verdere WOO (Wet Open Overheid) implementatie.

informatiebeveiliging komt aan bod in paragraaf 1.17

Regionale samenwerking
We blijven de vruchten plukken van de regionale ICT samenwerking. iRvN ontwikkelt door, ook organisatorisch, en participeert in landelijke ontwikkelingen. Dit stelt ons in staat om bij te blijven in de stormachtige ontwikkelingen in de wereld van automatisering.

Budgetten

Overzicht budgetten raad

Naast de diverse bedrijfsvoeringsaspecten zijn er ook specifiek budgetten voor de raad. Ofschoon deze formeel geen onderdeel uitmaken van de bedrijfsvoering, worden deze hieronder volledigheidshalve wel vermeld.

Bedragen x € 1.000

Wie	Toelichting	R2023	B2024	B2025	B2026	B2027	B2028
Raad	salarissen, vergoedingen, werkbudget enz.	246	258	245	255	245	245
Raadscommissies	vergoedingen	4	6	6	6	6	6
Griffie	salarissen, incl. ondersteuning griffie	130	142	139	139	139	139
Rekenkamer	budget voor rekenkamer(commissie)	0	15	15	15	15	15
Controlekosten	kosten accountant	68	75	75	75	75	75

1.15. Paragraaf Verbonden partijen

Wettelijk kader
Artikel 15 BBV

Algemeen
Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan: zeggenschap over de verbonden partij, hetzij middels vertegenwoordiging in het bestuur, hetzij middels stemrecht (bijvoorbeeld door het hebben van aandelen). Onder financieel belang wordt verstaan: een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is als de verbonden partij failliet gaat, dan wel het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat als de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.
Als er alleen een bestuurlijk belang óf een financieel belang is, dan is er géén sprake van een verbonden partij zoals bedoeld in het BBV.

Verbonden partijen kunnen onderverdeeld worden in:
- gemeenschappelijke regelingen;
- vennootschappen en coöperaties;
- stichtingen en verenigingen; en
- overige verbonden partijen.

Hieronder zijn alle verbonden partijen opgesomd met het aandeel dat Mook en Middelaar in de desbetreffende verbonden partij heeft. In bijlage 3 treft u nadere informatie aan over elke verbonden partij.

Gemeenschappelijke regelingen

Voor de gemeenschappelijke regelingen zijn in deze Programmabegroting de volgende verbonden partijen aanwezig:

Bedragen x € 1.000

Naam	Relatie met programma	Begroting 2025 aanwezig	Belang	Bijdrage 2025
Modulaire GR Regio Rijk van Nijmegen	Sociaal Domein / Bestuur en organisatie	ja	3,00% (6/200e deel)	899
GR Groene Metropoolregio	Fysieke leefomgeving / Bestuur en organisatie	ja	5,56% (1/18e deel)	46
GR Euregio Rijn-Waal (Kleve)	Bestuur en organisatie	nee	1,20%	3
GR Milieusamenwerking Afvalverwerking Regio Nijmegen (MARN)	Toerisme, natuur en duurzaamheid	ja	4,76% (1/21e deel)	0
GR Veiligheidsregio Limburg-Noord (VRLN)	Sociale leefomgeving	ja	6,67% (1/15e deel)	652
BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem-Nijmegen	Sociale leefomgeving / Sociaal Domein	ja	5,26% (1/19e deel)	262
GR Regionale uitvoeringsdienst Limburg Noord (RUD)	Sociale leefomgeving	ja	6,25% (1/16e deel)	25

Naam	Relatie met programma	Begroting 2025 aanwezig	Belang	Bijdrage 2025
GR Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen (BsGW)	Fysieke leefomgeving / Bestuur en organisatie / Algemene dekkingsmiddelen	ja	0,50% (1/200e deel)	163

Vennootschappen en coöperaties

Voor de Vennootschappen en coöperaties zijn in deze Programmabegroting de volgende verbonden partijen aanwezig:

Bedragen x € 1.000

Naam	Relatie met programma	Begroting 2025 aanwezig	Belang	Bijdrage 2025
BNG Bank N.V.	n.v.t. (algemene dekkingsmiddelen)	nee	0,22%	0
NV Waterleiding Maatschappij Limburg (WML)	Toerisme, natuur en duurzaamheid	nee	0,60%	0
Enexis Holding N.V.	Toerisme, natuur en duurzaamheid	nee	0,09%	0
Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V.	Afgeleide van Enexis	nee	0,09%	0
CSV Amsterdam B.V.	Afgeleide van Enexis	nee	0,09%	0
Inkoopcentrum Zuid	n.v.t. (inkoop algemeen)	nee	p.m.	8
Leisurelands B.V.	Toerisme, natuur en duurzaamheid	nee	0,18%	0
DAR N.V.	Toerisme, natuur en duurzaamheid	nee	1,33%	0
Nazorg (bodemzorg) Limburg B.V.	Toerisme, natuur en duurzaamheid	nee	0,69%	0

Stichtingen en verenigingen

Voor de stichtingen en verenigingen zijn in deze Programmabegroting de volgende verbonden partijen aanwezig:

Bedragen x € 1.000

Naam	Relatie met programma	Begroting 2025 aanwezig	Belang	Bijdrage 2025
Vereniging van Gemeenten Aandeelhouders in Limburg binnen Essent N.V. (VEGAL)	Afgeleide van Enexis	nee	0,09%	

Overige verbonden partijen

In deze Programmabegroting zijn er geen overige verbonden partijen aanwezig.

1.16. Paragraaf Grondbeleid

Wettelijk kader
Artikel 16 BBV.

Visie grondbeleid (in relatie tot de doelstellingen in de programma's)
Grondbeleid is een gemeentelijk instrument in de ruimtelijke ordening waarmee een gemeente de gewenste ontwikkelingen kan bevorderen en ongewenste ontwikkelingen kan tegengaan. In de Nota Grondbeleid zijn de beleidskaders uitgezet waarmee wordt aangegeven welke ambitie de gemeente Mook en Middelaar heeft en hoe deze ambitie waargemaakt kan worden. De gemeente Mook en Middelaar voert geen actief grondbeleid in die zin dat actief gronden worden aangekocht en verkocht. Het grondbeleid van de gemeente Mook en Middelaar kan het beste worden getypeerd als Selectief Strategisch Grondbeleid.

Uitvoering grondbeleid
Er wordt, overeenkomstig de Nota Grondbeleid, een selectief strategisch grondbeleid gevoerd. Dit houdt in: aankoop en verkoop van gronden als er een duidelijk algemeen belang mee wordt gediend. Tevens wanneer daarmee de bestaande belangen worden behouden en zo mogelijk worden geoptimaliseerd en versterkt, rekening houdende met de bestaande groene buffers, landgoederen en het behoud van agrarische en archeologische waarden. Bij het aankopen en verkopen van gronden door de gemeente zal daarom altijd het behoud en beheer van strategisch gelegen gronden het uitgangspunt zijn.

Gelet op de aard van de ontwikkelingen (beperkte omvang en beperkte impact) in de gemeente, de schaalgrootte van de gemeente, het beschikken over relatief weinig onroerende zaken, de beperkte financiële middelen en de interne capaciteit, zal de gronduitgifte binnen de gemeente gering zijn.

Aan- en verkopen van grond die het bedrag van € 200k overschrijden worden daarnaast overeenkomstig artikel 8 van de 'Financiële verordening Mook en Middelaar 2023' voorgelegd aan de raad.

Actuele prognose te verwachten resultaten grondexploitaties
De gemeente Mook en Middelaar heeft geen grondexploitaties. Wel heeft de gemeente diverse grondposities. Voor 2025 zijn de volgende grondposities van belang.

Cuijksesteeg
De gronden gelegen aan de Cuijksesteeg kunnen in de toekomst ingezet worden voor diverse ontwikkelingen. Een deel van de gronden, grenzend aan de Startsedijk, zijn ingezet ten behoeve van de verplaatsing van de volkstuinenvereniging Middelwaert.

Rijksweg 156 te Plasmolen
In 2018 heeft de gemeente Rijksweg 156 te Plasmolen aangekocht. De gemeente ziet mogelijkheden om dit perceel te herontwikkelen. Welke herontwikkeling, wordt onderzocht met het doel om het pand eind 2024/begin 2025 in de verkoop te kunnen zetten.

Kerkplein Middelaar
Aan het kerkplein in Middelaar liggen enkele bouwtitels (een appartementencomplex en een twee-onder-een-kap-woning). Er is enige jaren geleden een koopovereenkomst met woningcorporatie Destion gesloten voor de verkoop van bouwrijpe grond van de gemeente kopen voor sociale woningbouw. Het is waarschijnlijk dat het dijklichaam in de directe nabijheid van het plangebied wordt verhoogd. Dit in relatie met de Lob van Gennep. Het is belangrijk dat de ontwikkeling van het Kerkplein hierop anticipeert. Met het projectteam voor het Lob van Gennep wordt overlegd op welke wijze de planopzet, zoals is bepaald in het bestemmingsplan ´Kerkplein´, wordt aangepast en hoe er een passend (sociaal) woningbouwprogramma kan worden ontwikkeld.

Maastuin
In de Maastuin heeft de gemeente de grondpositie (het voormalige volkstuinencomplex) in 2024 verkocht. Samen met drie ontwikkelaars die overige grondposities in het gebied hebben, is de gebiedsvisie opgesteld voor de ontwikkeling van een woonwijk van ongeveer 250 woningen en is een bestemmingsplan opgesteld. Uitgangspunt is een woonwijk te creëren met een gevarieerd woonprogramma in aansluiting op de uitgangspunten van de woondeal. De planning is dat de bouwwerkzaamheden in 2024 starten en doorlopen in 2025 en verdere jaren. Het volkstuinencomplex is al verplaatst naar een locatie bij de Cuijksesteeg/Startsedijk.

Rijksweg 37 Mook
De locatie Rijksweg 37 is enige jaren geleden aangekocht in verband met de aanleg van de spoorbrug De gemeente ziet mogelijkheden om dit perceel tot ontwikkeling te brengen. Er wordt onderzocht met het doel om het pand in 2024 in de verkoop te kunnen zetten. Wij zijn in gesprek met Destion om hier woonruimte in het goedkope segment te kunnen laten aanbieden.

Onderbouwing geraamde winstneming
Op basis van het gevoerde grondbeleid, de huidige markt, feiten en cijfers wordt er geen fiscale winstneming verwacht in 2025.

Beleidsuitgangspunten reserves in relatie tot de risico's
Er zijn geen reserves of voorzieningen voor grondexploitaties. Grondaankopen worden geactiveerd op de balans. Verkoopbaten hoger dan de boekwaarde komen via de exploitatie ten gunste van het begrotingssaldo en/of rekeningresultaat.

1.17. Paragraaf Informatieveiligheid

Wettelijk kader
Deze paragraaf is niet wettelijk verplicht op grond van het BBV, maar wordt opgenomen op grond van de resolutie 'Informatieveiligheid, randvoorwaarde voor de professionele gemeente'.

Burgers en bedrijven verwachten een betrouwbare overheid die zorgvuldig met informatie omgaat. Gemeenten spelen hierin een belangrijke rol. Het gaat om beschikbaarheid, integriteit en vertrouwelijkheid van informatie, in de meest brede zin van het woord. Het waarborgen van de betrouwbaarheid van informatie zorgt voor een goede kwaliteit en continuïteit van de bedrijfsvoerings- en dienstverleningsprocessen.

Iedere gemeente is zelf verantwoordelijk voor haar informatiebeveiliging. Omdat we op ICT-gebied nauw samenwerken met alle gemeenten van het Rijk van Nijmegen, stemmen we in gezamenlijkheid af met onze partnergemeenten. iRvN (ICT Rijk van Nijmegen) is de uitvoerende partij. Zij faciliteert de ICT hardware en beheert de technische infrastructuur. Ambtelijk zijn we er in drie gremia bij betrokken. Op reguliere basis vindt overleg plaats met alle betrokken organisaties onder regie van iRvN: hoofden bedrijfsvoering, informatiemanagers, CISO's. Bestuurlijk is de burgemeester betrokken (portefeuillehouder ICT) in het PFO MGR ICT

Het 'Strategisch gemeentelijk informatiebeveiligingsbeleid Mook en Middelaar 2020 t/m 2024' is in 2021 door het college vastgesteld, maar is ook nog van toepassing vanaf 2025. Halfjaarlijks brengen we het MT op de hoogte van de ontwikkelingen rond beveiliging en privacy. Ons streven is om zoveel mogelijk BIO compliant te zijn. Dat is een continu proces waarbij grosso modo enerzijds leveranciers en iRvN de technische maatregelen voor hun rekening nemen, anderzijds vult de gemeente de organisatorische maatregelen in en zijn we als opdrachtgever en verantwoordelijke nauw betrokken bij de totstandkoming van het technisch beleid.

Vanuit het Rijk zijn we verplicht te verantwoorden middels ENSIA. Dit staat voor Eenduidige Normatiek Single Information Audit. ENSIA wordt door gemeenten, provincies, waterschappen en enkele onderdelen binnen de rijksoverheid gebruikt om zich te verantwoorden over de staat van informatiebeveiliging op basis van de BIO (Baseline Informatiebeveiliging Overheid) en het gebruik van de Geo-basisregistraties, inclusief de WOZ. Op het gebied van informatiebeveiliging maakt een externe audit onderdeel uit van ENSIA, specifiek gericht op de onderwerpen SUWInet en DigiD en is tot dusver ieder jaar succesvol verlopen. Het normenkader wordt doorlopend complexer en strenger. Het vergt de gemeente dus in toenemende mate inspanning om te kunnen blijven voldoen. De EU heeft in 2024 de Network and Information Security directive (NIS2)-richtlijn vastgesteld. Deze wordt momenteel vertaald naar Nederlandse wetgeving. Het Rijk heeft NIS2 ook van toepassing verklaard op de lokale overheden.

1.18. Paragraaf Wet open overheid

Wettelijk kader
Artikel 3.5 Wet open overheid.

Beleidsvoornemens uitvoering
In 2025 maken we werk van een verdere implementatie van de Wet Open Overheid. De uitvoering blijft vooralsnog beperkt tot de wettelijk verplichte taken.

2. FINANCIËLE BEGROTING (INCLUSIEF MEERJARENRAMING)

Overzicht van baten en lasten en toelichting

Wettelijk kader
Artikel 19 BBV.

Algemeen
De toelichting op het overzicht van baten en lasten bestaat uit de volgende onderdelen:
- Een overzicht met:
  - het gerealiseerde saldo van 2023 (laatst volledig gerealiseerd jaar);
  - de raming van 2024 (vergelijkend vorig jaar);
  - de raming van 2025 (begrotingsjaar); en
  - de ramingen van 2026 t/m 2028 (meerjarenraming).
- De uitgangspunten en analyse van aanmerkelijke verschillen van de ramingen;
- Een overzicht van incidentele baten en lasten; en
- Een overzicht van structurele mutaties van reserves.

Na het programma 'Bestuur en organisatie' is een 'programma Admo' opgenomen. Dit betreft de algemene dekkingsmiddelen, het bedrag voor overhead, het bedrag voor de Vpb en het bedrag voor onvoorzien. Deze onderdelen vallen op grond van het BBV buiten de programma's.

2.1. Overzicht van baten en lasten

Het overzicht van baten en lasten over 2025 ziet er als volgt uit:

Bedragen x € 1.000

Programma	Lasten	Baten	Subtotaal	Mut. reserve	Saldo
Sociale leefomgeving	5.916	-3.841	2.076	-20	2.056
Sociaal domein	7.612	-1.458	6.155	0	6.155
Fysieke leefomgeving	2.258	-906	1.352	-32	1.320
Toerisme, natuur en duurzaamheid	1.891	-1.199	693	0	693
Bestuur en organisatie	1.462	-1	1.461	-5	1.456
Subtotaal	**19.141**	**-7.404**	**11.737**	**-57**	**11.680**
Algemene dekkingsmiddelen	40	-17.570	-17.530	0	-17.530
Overhead	5.866	0	5.866	-34	5.832
Vpb	0	0	0	0	0
Onvoorzien	10	0	10	0	10
Totaal	**25.057**	**-24.974**	**83**	**-91**	**-8**

Meerjarig ziet het beeld er als volgt uit:

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	R2023	B2024	B2025	B2026	B2027	B2028
Totaal lasten	23.498	30.075	25.057	21.520	21.549	21.373
Totaal baten	-23.737	-29.101	-24.974	-20.600	-20.585	-20.585
Saldo van baten en lasten (A)	*-239*	*974*	*83*	*920*	*965*	*788*
Toevoegingen aan reserves	141	0	0	0	0	0
Onttrekkingen van reserves	-1.049	-1.135	-91	-71	-71	-71
Saldo mutatie reserves (B)	*-908*	*-1.135*	*-91*	*-71*	*-71*	*-71*
Begrotingssaldo (A+B)	**-1.147**	**-160**	**-8**	**849**	**893**	**717**
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	9	0	0	0	0	0
Structureel begrotingssaldo	**-1.156**	**-160**	**-8**	**849**	**893**	**717**
	V	V	V	N	N	N

2.2. Financieel overzicht

Hieronder treft u per programma de grootste verschillen aan tussen enerzijds het gerealiseerde jaar 2023 en het begrotingsjaar 2025 en anderzijds tussen de begrotingsjaren 2024 en 2025. Beiden voor zover de verschillen minimaal € 50k zijn.

Programma Sociale leefomgeving

Bedragen x € 1.000	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Totaal lasten	5.016	9.260	5.916	2.400	2.333	2.352
Totaal baten	-2.994	-6.782	-3.841	-320	-240	-240
Saldo baten en lasten	**2.021**	**2.478**	**2.076**	**2.081**	**2.093**	**2.112**
Toevoegingen aan reserves	20	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	-90	-137	-20	0	0	0
Geraamd resultaat	**1.951**	**2.340**	**2.056**	**2.081**	**2.093**	**2.112**

Analyse begroting

	Bedragen x € 1.000
B2025-W2023: Verschil lasten € 901k	
Hogere lasten 2025 groot- en kleinschalige opvang Oekraïne (wordt 100% vergoed)	951
Overige verschillen	-50
	901
B2025-W2023: Verschil baten - € 846k	
Hogere bijdrage rijk 2025 groot- en kleinschalige opvang Oekraïne	-951
Overige verschillen	105
	-846
B2025-W2023: Verschil onttrekking aan reserves € 70k	
Onttrekking in 2023 bestemmingsreserve Budgetoverheveling	86
Onttrekking in 2023 VBR (dekking kosten)	4
Geraamde onttrekking in 2025 bestemmingsreserve Vluchtelingen en statushouders (dekking kosten)	-20
	70

B2025-B2024: Verschil lasten - € 3.344k	
Lagere lasten 2025 groot- en kleinschalige opvang Oekraïne (wordt 100% vergoed)	-2.616
Lagere toerekening salarislasten binnen programma voor 2025	-290
Lagere lasten 2025 SiSa G10 Inburgering (wordt 100% vergoed)	-213
Lagere lasten 2025 SiSa D8 Onderwijsachterstandenbeleid (wordt 100% vergoed)	-100
Overige verschillen	-125
	-3.344

B2025-B2024: Verschil baten € 2.942k

Lagere bijdrage rijk 2025 groot- en kleinschalige opvang Oekraïne	2.616
Lagere bijdrage rijk 2025 SiSa G10 Inburgering	213
Lagere bijdrage rijk 2025 SiSa D8 onderwijsachterstandenbeleid	100
Overig verschillen	13
	2.942

B2025-B2024: Verschil onttrekking aan reserves € 117k

Hoger geraamde onttrekking in 2024 bestemmingsreserve Budgetoverheveling	117
	117

Programma Sociaal Domein

Bedragen x € 1.000	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Totaal lasten	7.430	7.776	7.612	7.576	7.623	7.434
Totaal baten	-1.688	-2.012	-1.458	-1.465	-1.444	-1.425
Saldo baten en lasten	**5.742**	**5.763**	**6.155**	**6.111**	**6.178**	**6.009**
Toevoegingen aan reserves	26	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	-218	-118	0	0	0	0
Geraamd resultaat	**5.550**	**5.645**	**6.155**	**6.111**	**6.178**	**6.009**

Analyse begroting

Bedragen x 1.000

B2025-W2023: Verschil lasten € 182k

Betreft bijstelling diverse ramingen in 2025 t.o.v. de realisatie in 2023:	
Diverse budgetverschillen Wmo	350
Diverse budgetverschillen Jeugd	-210
Diverse budgetverschillen Participatie	239
Overige verschillen	-198
	182

B2025-W2023: Verschil baten € 230k

In 2025 lager geraamde uitkering Participatiewet t.o.v. realisatie 2023	186
Overige verschillen	44
	230

B2025-W2023: Verschil onttrekking aan reserves € 218k

Onttrekking in 2023 uit bestemmingsreserve Budgetoverheveling	174
Onttrekking in 2023 uit VBR t.b.v. dekking kosten	44
	218

B2025-B2024: Verschil lasten - € 163k

Hoger geraamd bedrag in 2024 SiSa C55 Aanpak energiearmoede	-136
Overige verschillen	-27
	-163

B2025-B2024: Verschil baten € 555k

Lager geraamde te ontvangen uitkering Participatiewet	356
Hoger geraamde bijdrage in 2024 SiSa C55 Aanpak energiearmoede	136
Overige verschillen	63
	555

B2025-B2024: Verschil onttrekking aan reserves € 118k

Onttrekking in 2024 uit bestemmingsreserve Budgetoverheveling	118
	118

Programma Fysieke leefomgeving

Bedragen x € 1.000	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Totaal lasten	2.755	3.333	2.258	2.262	2.265	2.268
Totaal baten	-1.112	-1.912	-906	-906	-906	-906
Saldo baten en lasten	**1.643**	**1.422**	**1.352**	**1.356**	**1.358**	**1.362**
Toevoegingen aan reserves	50	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	-81	-231	-32	-32	-32	-32
Geraamd resultaat	**1.612**	**1.190**	**1.320**	**1.324**	**1.326**	**1.329**

Analyse begroting

Bedragen x € 1.000

B2025-W2023: Verschil lasten - €497k

Lagere toerekening salarislasten binnen programma voor 2025	-200
Lasten in 2023 i.v.m. verplaatsen volkstuinencomplex	-134
Lasten in 2023 i.v.m. implementatie omgevingswet	-116
Extra dotatie in 2023 aan de voorziening onderhoud bruggen n.a.v. chroom VI	-100
Overige verschillen	53
	-497

B2025-W2023: Verschil baten € 194k

Ontvangen bijdrage in 2023 i.v.m. verplaatsen volkstuinencomplex	150
Hoger legesbaten en exploitatiebijdragen in 2023 m.b.t. bestemmingsplannen	78
Overige verschillen	-34
	194

B2025-W2023: Verschil toevoeging aan reserves - €50k

Toevoeging in 2023 aan bestemmingsreserve Budgetoverheveling	-50
	-50

B2025-B2024: Verschil lasten - € 1.075k

Hoger geraamde lasten in 2024 SiSa E20 Verkeersveiligheid (wordt 100% vergoed)	-476
Hoger geraamde lasten in 2024 implementatie omgevingswet	-230
Lagere toerekening salarislasten binnen programma voor 2025	-200
Incidenteel geraamd budget in 2024 m.b.t. onverharde wegen	-112

Hoger geraamde lasten in 2024 m.b.t. verplaatsen volkstuinen	-100
Overige verschillen	43
	-1.075
B2025-B2024: Verschil baten € 993k	
Incidenteel geraamde opbrengst in 2024 i.v.m. verkoop perceel grond	520
Hoger geraamde bijdrage rijk in 2024 SiSa E20 Verkeersveiligheid	476
Overige verschillen	-3
	993
B2025-B2024: Verschil onttrekking aan reserves € 199k	
Hoger geraamde onttrekking in 2024 bestemmingsreserve Budgetoverheveling	192
Geraamde onttrekking in 2024 VBR (dekking kosten)	7
	199

Programma Toerisme, natuur en duurzaamheid

Bedragen x € 1.000	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Totaal lasten	1.787	2.927	1.891	1.891	1.891	1.891
Totaal baten	-1.066	-1.693	-1.199	-1.199	-1.199	-1.199
Saldo baten en lasten	**720**	**1.234**	**693**	**693**	**693**	**693**
Toevoegingen aan reserves	20	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	-359	-386	0	0	0	0
Geraamd resultaat	**382**	**848**	**693**	**693**	**693**	**693**

Analyse begroting

	Bedragen x € 1.000
B2025-W2023: Verschil lasten € 105k	
Hoger geraamde kosten afvalverwerking in 2025 t.o.v. realisatie 2023	204
Lagere toerekening salarislasten binnen programma	-113
Overige verschillen	14
	105
B2025-W2023: Verschil baten - € 132k	
Hoger geraamde baten afvalstoffenheffing in 2025 t.o.v. realisatie 2023	-110
Overige verschillen	-22
	-132
B2025-W2023: Verschil onttrekking aan reserves € 359k	
Onttrekking in 2023 uit bestemmingsreserve Budgetoverheveling	329
Onttrekking in 2023 uit VBR (dekking kosten)	30
	359

B2025-B2024: Verschil lasten - € 1.036k	
Hoger geraamde lasten in 2024 SiSa F28 Klimaat- en energiebeleid (wordt 100% vergoed)	-367
Hoger geraamde lasten in 2024 Incidenteel budget klimaatbeleid	-272

Hoger geraamde lasten in 2024 SiSa C93 Lokale aanpak isolatie	-236
Lagere toerekening salarislasten binnen programma voor 2025	-113
Incidenteel geraamde lasten in 2024 Herdenking 450 jaar Slag op de Mookerheide	-71
Overige verschillen	23
	-1.036

B2025-B2024: Verschil baten € 495k

Hoger geraamde bijdrage rijk in 2024, SiSa F28 Klimaat- en energiebeleid	367
Hoger geraamde bijdrage rijk in 2024, SiSa C93 Lokale aanpak isolatie	236
Hoger geraamde baten afvalstoffenheffing in 2025 t.o.v. raming 2024	-140
Overige verschillen	32
	495

B2025-B2024: Verschil onttrekking aan reserves € 386k

Geraamde onttrekking in 2024 uit VBR (dekking kosten)	292
Geraamde onttrekking in 2024 uit bestemmingsreserve Budgetoverheveling	95
	386

Programma Bestuur en organisatie

Bedragen x € 1.000	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Totaal lasten	1.224	1.108	1.462	1.403	1.395	1.381
Totaal baten	-238	-1	-1	-1	-1	-1
Saldo baten en lasten	**986**	**1.108**	**1.461**	**1.403**	**1.395**	**1.380**
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	-17	-203	-5	-5	-5	-5
Geraamd resultaat	**969**	**905**	**1.456**	**1.398**	**1.390**	**1.375**

Analyse begroting

Bedragen x € 1.000

B2025-W2023: Verschil lasten € 238k

Hogere toerekening salarislasten binnen programma voor 2025	84
Incidenteel hoger geraamde lasten risico niet realiseerbare dekkingsvoorstellen	71
Overige verschillen	83
	238

B2025-W2023: Verschil baten € 238k

Gerealiseerde afwikkelingsverschillen in 2023	221
Overige verschillen	17
	238

B2025-B2024: Verschil lasten € 353k

Voordelig geraamde afwikkelingsverschillen in 2024	200
Hogere toerekening salarislasten binnen programma	114
Incidenteel hoger geraamde lasten risico niet realiseerbare dekkingsvoorstellen	71

Overige verschillen	-32
	353

B2025-B2024: Verschil onttrekking aan reserves € 198k

In 2024 incidenteel geraamde vrijval bestemmingsreserve afschrijvingskosten	172
In 2024 incidenteel geraamde vrijval bestemmingsreserve centrumplan Mook	13
In 2024 geraamde onttrekking VBR (dekking kosten)	13
	198

Algemene dekkingsmiddelen

Bedragen x € 1.000	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Totaal lasten	22	12	40	80	80	80
Totaal baten	-16.604	-16.701	-17.570	-16.710	-16.795	-16.815
Saldo baten en lasten	**-16.581**	**-16.689**	**-17.530**	**-16.630**	**-16.715**	**-16.735**
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
Geraamd resultaat	**-16.581**	**-16.689**	**-17.530**	**-16.630**	**-16.715**	**-16.735**

Analyse begroting

Bedragen x € 1.000

B2025-W2023: Verschil baten -€ 965k

Hoger geraamde uitkering gemeentefonds in 2025 t.o.v. realisatie in 2023	-1.062
Overig verschillen (ozb, rente en dividend)	97
	-965

B2025-B2024: Verschil baten € -868k

Hoger geraamde uitkering in 2025 t.o.v. raming 2024	-642
Hoger geraamde baten ozb in 2025 t.o.v. raming 2024	-178
Overige verschillen	-48
	-868

Kosten van overhead

Bedragen x € 1.000	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Totaal lasten	5.263	5.609	5.866	5.897	5.952	5.957
Totaal baten	-34	0	0	0	0	0
Saldo baten en lasten	**5.229**	**5.609**	**5.866**	**5.897**	**5.952**	**5.957**
Toevoegingen aan reserves	25	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	-284	-59	-34	-34	-34	-34
Geraamd resultaat	**4.970**	**5.550**	**5.832**	**5.863**	**5.918**	**5.923**

Analyse begroting

	Bedragen x € 1.000
B2025-W2023: Verschil lasten € 603k	
Hogere toerekening salarislasten binnen overhead voor 2025	338
Hoger (centraal) geraamd budget verzekeringen	105
Hoger geraamde salarislasten buitendienst in 2025 t.o.v. realisatie in 2023	102
Overige verschillen	58
	603
B2025-W2023: Verschil onttrekking aan reserves € 250k	
Onttrekking uit bestemmingsreserve budgetoverheveling (in 2023)	250
	250

B2025-B2024: Verschil lasten € 257k	
Lagere toerekening salarislasten binnen overhead voor 2025	338
Lager geraamde lasten in 2025 voor huisvesting en facilitaire zaken	-125
Overige verschillen	44
	257

Vennootschapsbelasting (Vpb)

Bedragen x € 1.000	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Totaal lasten	0	0	0	0	0	0
Totaal baten	0	0	0	0	0	0
Saldo baten en lasten	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
Geraamd resultaat	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Analyse begroting

Er zijn geen verschillen groter dan € 50k.

Bedrag voor onvoorzien

Bedragen x € 1.000	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Totaal lasten	0	50	10	10	10	10
Totaal baten	0	0	0	0	0	0
Saldo baten en lasten	**0**	**50**	**10**	**10**	**10**	**10**
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
Geraamd resultaat	**0**	**50**	**10**	**10**	**10**	**10**

Analyse begroting

Er zijn geen verschillen groter dan € 50k.

Alle Programma's

Bedragen x € 1.000	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Totaal lasten	23.498	30.075	25.057	21.520	21.549	21.373
Totaal baten	-23.737	-29.101	-24.974	-20.600	-20.585	-20.585
Saldo baten en lasten	**-239**	**974**	**83**	**920**	**965**	**788**
Toevoegingen aan reserves	141	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	-1.049	-1.135	-91	-71	-71	-71
Geraamd resultaat	**-1.147**	**-160**	**-8 V**	**849 N**	**893 N**	**717 N**

2.3. Begrotingsevenwicht

Wettelijk
Op grond van artikel 189 lid 2 Gw ziet de raad erop toe dat de begroting (jaarschijf 2025) structureel en reëel in evenwicht is. Hiervan kan hij afwijken als aannemelijk is dat het structureel en reëel evenwicht in de begroting in de eerstvolgende jaren tot stand zal worden gebracht.

Toezicht Provincie
In het kader van het financieel toezicht door de provincie (op grond van artikel 203 Gw) behoeft de begroting goedkeuring van gedeputeerde staten, indien naar hun oordeel de begroting niet structureel en reëel in evenwicht is en het blijkens de meerjarenraming niet aannemelijk is dat in de eerstvolgende jaren een structureel en reëel evenwicht tot stand zal worden gebracht. Om inzicht te krijgen in het structureel en reëel evenwicht in de (meerjaren)begroting verzoekt de provincie om onderstaande tabel op te nemen in de Programmabegroting.

Bedragen x € 1.000

recapitulatie begrotingsevenwicht	2025			2026			2027			2028		
	Totaal	Inc.	Str.	Totaal	Inc.	Str.	Totaal	Inc.	Str.	Totaal	Inc.	Str.
Lasten programma 1 Sociale leefomgeving	5.916	3.601	2.315	2.400	80	2.320	2.333	0	2.333	2.352	0	2.352
Lasten programma 2 Sociaal domein	7.612	0	7.612	7.576	0	7.576	7.623	0	7.623	7.434	0	7.434
Lasten programma 3 Fysieke leefomgeving	2.258	0	2.258	2.262	0	2.262	2.265	0	2.265	2.268	0	2.268
Lasten programma 4 Toerisme, natuur en duurzaamheid	1.891	0	1.891	1.891	0	1.891	1.891	0	1.891	1.891	0	1.891
Lasten programma 5 Bestuur en organisatie	1.462	0	1.462	1.403	0	1.403	1.395	0	1.395	1.381	0	1.381
Totaal lasten programma's	**19.141**	**3.601**	**15.540**	**15.533**	**80**	**15.453**	**15.507**	**0**	**15.507**	**15.326**	**0**	**15.326**
Baten programma 1 Sociale leefomgeving	-3.841	-3.601	-240	-320	-80	-240	-240	0	-240	-240	0	-240
Baten programma 2 Sociaal domein	-1.458	0	-1.458	-1.465	0	-1.465	-1.444	0	-1.444	-1.425	0	-1.425
Baten programma 3 Fysieke leefomgeving	-906	0	-906	-906	0	-906	-906	0	-906	-906	0	-906
Baten programma 4 Toerisme, natuur en duurzaamheid	-1.199	0	-1.199	-1.199	0	-1.199	-1.199	0	-1.199	-1.199	0	-1.199
Baten programma 5 Bestuur en organisatie	-1	0	-1	-1	0	-1	-1	0	-1	-1	0	-1
Totaal baten programma's	**-7.404**	**-3.601**	**-3.803**	**-3.890**	**-80**	**-3.810**	**-3.789**	**0**	**-3.789**	**-3.770**	**0**	**-3.770**
saldo baten en lasten programma's	**11.737**	**0**	**11.737**	**11.643**	**0**	**11.643**	**11.718**	**0**	**11.718**	**11.556**	**0**	**11.556**

Lasten algemene dekkingsmiddelen	40	0	40	80	0	80	80	0	80	80	0	80
Lasten overhead	5.866	0	5.866	5.897	0	5.897	5.952	0	5.952	5.957	0	5.957
Lasten vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Lasten onvoorzien	10	0	10	10	0	10	10	0	10	10	0	10
Totaal lasten admo	**5.916**	**0**	**5.916**	**5.987**	**0**	**5.987**	**6.042**	**0**	**6.042**	**6.047**	**0**	**6.047**
Baten algemene dekkingsmiddelen	-17.570	0	-17.570	-16.710	0	-16.710	-16.795	0	-16.795	-16.815	0	-16.815
Baten overhead	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Baten vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Baten onvoorzien	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal baten admo	**-17.570**	**0**	**-17.570**	**-16.710**	**0**	**-16.710**	**-16.795**	**0**	**-16.795**	**-16.815**	**0**	**-16.815**
Saldo van admo	**-11.654**	**0**	**-11.654**	**-10.723**	**0**	**-10.723**	**-10.753**	**0**	**-10.753**	**-10.768**	0	**-10.768**
Totaal saldo van baten en lasten van de programma's en admo	**83**	**0**	**83**	**920**	**0**	**920**	**965**	**0**	**965**	**788**	**0**	**788**
Stortingen in reserves	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserve	-91	0	-91	-71	0	-71	-71	0	-71	-71	0	-71
Geraamd resultaat	**-8**	**0**	**-8**	**849**	**0**	**849**	**893**	**0**	**893**	**717**	**0**	**717**
Totaal structurele lasten			21.456			21.440			21.549			21.373
Totaal structurele baten			-21.464			-20.591			-20.656			-20.656
Structureel begrotingssaldo			**-8**			**849**			**893**			**717**
			V			N			N			N

Het begrotingsjaar 2025 is structureel sluitend gemaakt met behulp van een uitgebreid dekkingsplan (zie hiervoor onderdeel 2.7). De begrotingssaldi voor 2026 tot en met 2028 vertonen nog tekorten tussen de zeven en negen ton. Dit komt voornamelijk door een veel lagere uitkering van het rijk uit het gemeentefonds. Landelijk wordt 2026 ook wel het 'ravijnjaar' genoemd. In 2025 wordt bezien hoe hiermee verder om te gaan.

2.4. Overzicht incidentele baten en lasten

In onderstaande tabel worden de incidentele baten en lasten vermeld (vanaf € 20k). Hierbij is aansluiting gezocht bij de 'Notitie incidentele en structurele baten en lasten' van de commissie BBV. Structurele onttrekkingen uit reserves (bijvoorbeeld ter dekking van kapitaallasten of compensatie van dividenden) worden volgens deze notitie niet als incidenteel aangemerkt. Het belang van dit overzicht is om te bepalen of er wel of geen sprake is van een structureel sluitende begroting. De incidentele baten en lasten dienen gecorrigeerd te worden op het begrotingssaldo om dit te kunnen bepalen.

Bedragen x € 1.000

Programma	Omschrijving	2025	2026	2027	2028
	INCIDENTELE LASTEN				
Sociale leefomgeving	SiSa A16: Vluchtelingen Oekraïne	3.500	0	0	0
	SiSa H30: Spuk-Breed	101	80	0	0
	Subtotaal incidentele lasten	*3.601*	*80*	*0*	*0*
	INCIDENTELE BATEN				
Sociale leefomgeving	SiSa A16: Uitkering rijk	-3.500	0	0	0
	SiSa H30: Uitkering rijk	-101	-80	0	0
	Subtotaal incidentele baten	*-3.601*	*-80*	*0*	*0*
	Saldo incidentele baten en lasten	**0**	**0**	**0**	**0**

Toelichting
Voor 2025 ontvangen we van een rijk een specifieke uitkering voor de opvang van Oekraïense vluchtelingen. Voor hetzelfde bedrag zijn de kosten van opvang geraamd.

Voor de jaren 2025 en 2026 ontvangen wij van het rijk een specifieke uitkering Breed. De Brede SPUK-regeling is voor alle gemeenten beschikbaar gesteld voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis. De stip op de horizon is een gezonde generatie in 2040. Tegenover de uitkering staan voor hetzelfde bedrag kosten om uitvoering te geven aan de regeling.

2.5. Uitgangspunten en analyse ramingen

Uitgangspunten
De uitgangspunten voor 2025 zijn onder andere gebaseerd op de uitgangspunten zoals deze in de Kadernota 2025 zijn verwoord en zijn voor de begroting 2025 als volgt:

- De basis van het nieuw beleid is het Beleidsprogramma 22-26;
- Het begrotingsjaar 2025 is reëel en sluitend (art. 189, lid 2 Gw);
- De ramingen gebeuren op basis van reële inschattingen;
- De raming voor de zorgbudgetten van Wmo/Jeugd gebeurt op basis van de prognoses van het Regionaal ondersteuningsbureau (ROB);
- De uitkering gemeentefonds wordt gewaardeerd tegen constante prijzen. Hiertegenover staat dat de lasten meerjarig niet automatisch worden geïndexeerd;
- De loonsom wordt geraamd op basis van de werkelijke lasten over 2024, gecorrigeerd met de voorziene fte-mutaties en de cao-ontwikkelingen (geschat op 6% loonstijging);
- Investeringen worden lineair afgeschreven;
- De tarieven voor belastingen indexeren met correctie voor loon- en prijsontwikkeling (25% prijsontwikkeling en 75% loonontwikkeling), zijnde per saldo 2,83%;
- De belastingtarieven primair bepalen door de geraamde opbrengst te delen door de meeste recente grondslag zoals aangegeven door de BsGW;
- Een wijziging van de grondslag van meer dan 10% muteren in de opbrengst
- Geen stelpost opnemen voor een eventuele ruimte onder het plafond van het btw-compensatiefonds (BCF);
- De Algemene reserve handhaven op € 2 miljoen, behoudens een structurele onder- of overschrijding van de ratio tussen vermogen en risico's (ratio tussen 1 en 3);
- De pensioenvoorziening voor (gewezen) wethouders actuarieel berekenen (en de dotatie of vrijval verwerken in de eindejaarsrapportage van het begrotingsjaar).

Analyse
Jaarlijks wordt opnieuw bekeken waar de prioriteiten/aandachtsgebieden liggen en welke budgetten daarvoor nodig zijn. Hierboven bij onderdeel 2.1 'Financieel overzicht' is onder andere een analyse gegeven per programma tussen de begrotingsjaren 2024 en 2025. Op hoofdlijnen zijn de verschillen (evenals voorgaande jaren) voornamelijk het gevolg van onderuitputting van de budgetten van 2024 (realisatie lager dan de raming) en enkele incidentele budgetten (zowel in 2024 als in 2025). Daarnaast is in het kader van de, voor Mookse begrippen, forse tekorten, extra kritisch gekeken om voor 2025 tot een sluitende begroting te komen. Hiervoor zijn in 2025 diverse budgetten structureel verlaagd of baten verhoogd. Zie voor meer informatie ook het dekkingsplan in onderdeel 2.7 van deze begroting.

2.6. Overzicht structurele mutaties reserves

Hieronder treft u het overzicht aan van de voorgenomen structurele toevoegingen aan en onttrekkingen uit de reserves. Dit betreft in het algemeen compensatie van weggevallen dividenden of dekking van kapitaallasten. Op de lange termijn kunnen deze bestemmingsreserves 'leeg lopen' waardoor op de lange termijn naar vervangende dekkingsmiddelen gezocht moet worden. Voor wat betreft dekking kapitaallasten; de kapitaallasten van alle nieuwe investeringen worden als last opgenomen in de begroting en worden niet meer specifiek gedekt door een onttrekking uit een reserve.

*Bedragen * € 1.000*

Omschrijving	Saldo 1 januari 2025	Resultaat voorgaand jaar	Toevoeging	Onttrekking	T.b.v. kapitaal-lasten	Saldo 31 december 2025
Bestemmingsreserves:						
Reserve verkoop aandelen Attero	85	0	0	-5	0	80
Reserve Kapitaallasten nieuwbouw brandweerkazerne / gemeentewerf	410	0	0	0	-34	376
Reserve Afschr. inv. plan 2013-2016	1.310	0	0	0	-32	1.278
Totaal	**1.805**	**0**	**0**	**-5**	**-66**	**1.734**

Toelichting
De onttrekking uit de bestemmingsreserve Attero betreft compensatie van vervallen dividend. De andere twee onttrekkingen betreffen dekking van (lopende) kapitaallasten van 'oude' investeringen.

Meerjarig ziet het verloop er als volgt uit, waarbij + = toevoeging (last) en - = onttrekking (baat):

Bedragen x € 1.000

Omschrijving reserve	R2023	B2024	B2025	B2026	B2027	B2027
Reserve Verkoop aandelen Attero	-5	-5	-5	-5	-5	-5
Reserve Kapitaallasten nieuwbouw brandweer/werkplaats	-34	-34	-34	-34	-34	-34
Reserve Afschrijvingen investeringsplan 2013-2016	-32	-32	-32	-32	-32	-32
Totaal	**-71**	**-71**	**-71**	**-71**	**-71**	**-71**

Uiteenzetting van de financiële positie en toelichting

Wettelijk kader
Artikel 20 BBV.

Algemeen
De uiteenzetting van de financiële positie bestaat uit:

- de financiële gevolgen bestaand en nieuw beleid;
- de geprognosticeerde balans;
- het emu-saldo;
- de arbeidskosten gerelateerde verplichtingen;
- de investeringen;
- de financiering;
- de stand en het verloop van de reserves;
- de stand en het verloop van de voorzieningen.

2.7. Financiële gevolgen bestaand en nieuw beleid

De basis voor de Programmabegroting 2025 is de meerjarenraming van het voorgaande begrotingsjaar. Deze initiële (meerjaren)begroting wordt beschouwd als bestaand beleid en is inclusief de structurele doorwerking van de Zomerrapportage 2024. Deze initiële startbegroting wordt ten behoeve van de Programmabegroting 2025 en de meerjarenraming 2026-2028 gemuteerd met nagekomen wijzigingen. De mutaties van de Zomerrapportage 2024 en de nagekomen wijzigingen betreffen bijstellingen van bestaande budgetten (bestaand beleid). Er zijn geen financiële wijzigingen voor nieuw beleid. De bedragen die horen bij de nagekomen mutaties zijn reeds verwerkt in deze programmabegroting. De bijstellingen hebben de volgende financiële effecten:

NAGEKOMEN MUTATIES

Bedragen x € 1.000

	Begrotingsresultaat (na mutaties)	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**
	Begrotingsresultaat op basis van Zomer-rapportage 2024	**1.025 N**	**2.342 N**	**2.382 N**	**2.875 N**
	Nagekomen mutaties bestaand beleid				
1	Hogere uitkering gemeentefonds	-520	-880	-875	-1.495
2	Toename salarislasten (index 6% en 1,25 fte)	516	516	516	516
3	Lagere indexatie Jeugd	-120	-120	-120	-120
4	Overige bijstellingen < € 50k	-15	38	41	-6
	Subtotaal nagekomen mutaties	**139 V**	**445 V**	**437 V**	**1.104 V**
	Begrotingsresultaat inclusief bijstellingen	**886 N**	**1.897 N**	**1.944 N**	**1.770 N**
	Mutaties nieuw beleid				
5	Geen mutaties	0	0	0	0
	Subtotaal nieuw beleid	**0 V**	**0 V**	**0 V**	**0 V**
	Begrotingsresultaat inclusief bijstellingen	**886 N**	**1.897 N**	**1.944 N**	**1.770 N**

Op basis van de huidige nagekomen mutaties laat het jaar 2025 een tekort zien. Ook de jaren 2026 t/m 2028 laten een tekort zien, dat ongeveer € 1 miljoen groter is dan het tekort in 2025, omdat met name de uitkeringen gemeentefonds ongeveer een miljoen lager zijn dan het jaar 2025. Onder deze toelichting van de nagekomen mutaties is het dekkingsplan met toelichting vermeld.

Toelichting

1. Uitkeringen gemeentefonds

Naar aanleiding van de meicirculaire 2024 zijn de uitkeringen gemeentefonds bijgesteld. Voor 2024 en 2025 is het accres toegenomen. Vanaf 2026 zijn de door het rijk verstrekte middelen onvoldoende toereikend. Het jaar 2026 wordt ook wel het 'ravijnjaar' genoemd. Eenmalig stelt het rijk voor 2026 een bedrag van € 1 miljard beschikbaar, maar dit is nog steeds onvoldoende.

2.	Bijstelling salarissen	De formatie over 2025 is opnieuw bepaald. In de begroting is reeds rekening gehouden met een beperkte uitbreiding van de formatie met 0,35 fte om de dienstverlening kwantitatief, maar zeker ook kwalitatief, op peil te houden. Daarnaast is een stijging geraamd van 6% op grond van de CAO.
3.	Lagere indexatie Jeugd	Betreft een bijstelling van diverse budgetten omtrent maatwerkdienstverlening op basis van ramingen van het Regionaal Ondersteuningsbureau. De indexatie van budgetten valt lager uit dan initieel geraamd en leidt tot een structureel voordeel.
4.	Overige bijstellingen	Alle kleinere bijstellingen voor bestaand beleid tot € 50k positief en negatief zijn hier gesaldeerd weergegeven en worden niet nader toegelicht.

Nieuw beleid

Er zijn geen financiële mutaties voor nieuw beleid geraamd.

DEKKINGSPLAN

Hieronder zijn per programmaonderdeel, voor de belastingen en voor de kredieten de voorgestelde maatregelen uitgewerkt voor 2025.

Sociale Leefomgeving

Maatregel	*Bedrag in €*
Leges verhogen (bijvoorbeeld voor huwelijken)	12k
Anders inrichten van cliëntenparticipatie (opheffen Adviesraad Sociaal Domein)	9
Overige maatregelen	21k
Onderbesteding	36k
Totaal	78k

Sociaal Domein

Maatregel	*Bedrag in €*
Diverse maatregelen hulp bij het huishouden (zoals instellen wachtlijst of verlaagde frequentie)	59k
Geen kinderopvang op sociaal medische indicatie voor ouders met kinderopvangtoeslag	10k
Taakstelling minimabeleid (maatregelen uit te werken in het beleidsplan Minima, Financiële Zelfredzaamheid en Schuldhulpverlening)	60k
Overige maatregelen	14k
Onderbesteding	0k
Totaal	143k

Fysieke Leefomgeving

Maatregel	*Bedrag in €*
Verlagen begrote gemiddelde kosten voor onderhoudsvoorziening voor de komende 5 tot 10 jaar (sportcomplexen)	31k
Verlichtingsmasten en armaturen later vervangen	10k
Overige maatregelen	6k
Onderbesteding	50k
Totaal	97k

Toerisme, natuur en duurzaamheid

Maatregel	*Bedrag in €*
Verlagen budget economische promotie en toerisme in regio	15k
Onderbesteding	51k
Totaal	66k

Bestuur en Organisatie

Maatregel	*Bedrag in €*
Verlagen budget BGMM-samenwerking (Bergen, Gennep, Mook en Middelaar)	15k
Risico 10% niet realiseerbare bezuinigingen op minder lasten	-71k
Overige maatregelen	12k
Onderbesteding	8k
Totaal	-36k

Overhead en onvoorzien

Maatregel	*Bedrag in €*
Verlagen begrote gemiddelde kosten voor onderhoudsvoorziening voor de komende 5 tot 10 jaar (gemeentehuis en -werf)	69k
Lagere afschrijvingskosten i.v.m. aframen krediet Gemeentehuis	50k
Geen visie ontwikkelen op maatschappelijk vastgoed	50k
Verlagen budget representatie (zoals lunches)	17k
Ter Sprake frequentie tweewekelijks	16k
Verlagen budget vakliteratuur	10k
Post onvoorzien verlagen naar € 10k structureel	55k
Overige maatregelen	34k
Onderbesteding	51k
Totaal	352k

Belastingen (opbrengsten)

Maatregel	*Bedrag in €*
Verhogen onroerende zaakbelastingen (ozb) met 5%	115k
Verhogen tarief voor (water)toeristenbelasting van € 1,50 naar € 2 p.p.p.n.	79k
Verhogen forensenbelasting met 5%	1k
Totaal	195k

Kredieten

Alle kredieten zijn kritisch beoordeeld en waar mogelijk bijgesteld. Dit betreft met name de kredieten voor het gemeentehuis en het Grondstoffenplan. Door het aframen van de kredieten zijn de afschrijvingskosten lager. Dit betreft € 50k voor het gemeentehuis, € 6k voor het Grondstoffenplan en € 3k voor overige kredieten (o.a. “Er zit muziek in Mook en Middelaar”). Deze lagere afschrijvingskosten zijn al verwerkt in bovenstaande programma’s.

Meerjarig ziet het beeld er als volgt uit:

Begrotingsresultaat (na dekkingsplan)	2025	2026	2027	2028
Begrotingssaldo inclusief bijstellingen	886 N	1.897 N	1.944 N	1.770 N
Dekkingsplan	895 V	1.048 V	1.051 V	1.054 V
Totaal begrotingssaldo	**8 V**	**849 N**	**893 N**	**717 N**

De toename van het dekkingsplan tussen 2026 en 2025 betreft zaken die pas vanaf 2026 ingaan of die vanaf 2026 structureel hoger waren geraamd en dus tot een hogere besparing leiden.

De tekorten voor 2026 en verder kunnen ons inziens voor een deel gedekt worden door inzet van (maximaal) 10% van de Vrij Besteedbare Reserve (voor 2026 € 325k en aflopend tot € 264k in 2028) en voor de jaren 2026 tot en met 2028 elk jaar een verhoging van de onroerende zaakbelastingen, boven de trendmatige verhoging, van 5% extra (voor 2026 € 115k en oplopend naar € 360k in 2028). Daarnaast zullen aanvullende besparingen nodig zijn om het resterende tekort te dekken, die wij in de aankomende periode nader onderzoeken en uitwerken.

2.8. Geprognosticeerde balans

Het is wettelijk verplicht om (meerjarig) een geprognosticeerde balans op te nemen in de begroting. Uitgangssituatie is de balans per 31 december 2023 conform de vastgestelde Jaarstukken 2023. De geraamde mutaties voor de diverse activa- en passivaposten (respectievelijk bezittingen en vermogen) worden hierop gecorrigeerd. De restantkredieten per 31 december 2023 worden geacht in 2024 t/m 2026 tot uitgaven te leiden. Van enkele kredieten is in het dekkingsplan voorgesteld om deze in te trekken en leiden dan niet meer tot uitgaven. Het krediet voor Kandinsky is doorgeschoven naar 2026.

De diverse investeringen én het feit dat de uitkeringen gemeentefonds vanaf 2026 ruim € 1 miljoen lager zijn dan in 2025, leiden deze uitgaven en minder inkomsten tot af te sluiten langlopende geldleningen. Hiermee is in onderstaande balans rekening gehouden.

Bedragen x € 1.000

Balans per 31-12	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Activa						
(im)Materiële vaste activa	10.614	13.526	15.141	20.574	23.013	22.517
Financiële vaste activa: Kapitaalverstrekkingen	555	555	555	555	555	555
Financiële vaste activa: Leningen	741	711	681	651	621	618
Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar	0	0	0	0	0	0
Totaal vaste Activa	**11.910**	**14.793**	**16.378**	**21.780**	**24.190**	**23.691**
Voorraden	0	0	0	0	0	0
Uitzettingen < 1 jaar	7.706	3.502	1.562	653	561	462
Liquide middelen	170	300	300	300	300	300
Overlopende activa	1.538	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Totaal Vlottende activa	**9.415**	**4.802**	**2.862**	**1.953**	**1.861**	**1.762**
Totaal Activa	**21.325**	**19.594**	**19.240**	**23.733**	**26.051**	**25.453**
Passiva						
Eigen vermogen	8.864	7.889	7.646	6.393	5.984	5.826
Voorzieningen	7.622	7.024	7.094	6.841	6.767	6.627
Vaste Schuld	363	182	0	6.000	8.800	8.500
Totaal Vaste Passiva	**16.848**	**15.094**	**14.740**	**19.233**	**21.551**	**20.953**
Vlottende schuld	780	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Overlopende passiva	3.697	3.500	3.500	3.500	3.500	3.500
Totaal Vlottende passiva	**4.477**	**4.500**	**4.500**	**4.500**	**4.500**	**4.500**
Totaal Passiva	**21.325**	**19.594**	**19.240**	**23.733**	**26.051**	**25.453**

2.9. Emu-saldo

Nederland maakt deel uit van de Europese Monetaire Unie (EMU). Voor landen die deelnemen aan de Europese Monetaire Unie gelden Europese begrotingsvoorschriften waaronder de zogenaamde EMU-normen. De EMU-normen stellen limieten aan de overheidsschuld van een land. Het is te vergelijken met het saldo op een bankrekening. Als je meer uitgeeft dan je ontvangt, dan heb je een negatief saldo. Als je geld overhoudt, heb je een positief saldo.

Om provincies en gemeenten tijdig een beeld te geven wat een bepaald saldo voor hen betekent, publiceert het ministerie van BZK individuele EMU-referentiewaarden in de septembercirculaire. De referentiewaarde over 2025 is nog niet bekend bij het opstellen van deze Programmabegroting 2025 omdat de septembercirculaire medio september 2024 nog niet beschikbaar was. Vooralsnog houden we de waarde over 2024 aan, dit geldt ook voor de EMU-norm van 0,40%. Een individuele EMU-referentiewaarde is overigens geen norm of verplichting, maar een indicatie van het aandeel dat een gemeente, provincie of waterschap heeft in de gezamenlijke tekortnorm.

Bedragen x € 1.000

	Berekening EMU Saldo	2024	2025	2026	2027	2028
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-974	-83	-920	-965	-788
2	Mutatie (im)materiële vaste activa	2.912	1.615	5.432	2.440	-496
3	Mutatie voorzieningen	-598	70	-253	-74	-139
4	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	0	0	0	0	0
5	Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa	0	0	0	0	0
	Berekend EMU-saldo (1-2+3-4-5)	**-4.485**	**-1.628**	**-6.606**	**-3.478**	**-431**

De EMU-saldi komen boven de EMU-referentiewaarde van vorig jaar uit (waarde 2025 is nog niet bekend), als gevolg van grote investeringen (onder andere van de restant kredieten van 2023). Investeringen betreffen geen kosten maar wel uitgaven en leiden tot een afname van het EMU-saldo. Ook de negatieve exploitatiesaldi vóór mutaties reserves leiden tot een negatieve doorwerking het in EMU-saldo. Verder heeft een positief of negatief EMU-saldo geen betekenis voor een afzonderlijke gemeente. Het rijk kan hiermee monitoren hoe alle gemeenten tezamen bijdragen aan het EMU-saldo. De negatieve saldi in 2026 en 2027 worden gecompenseerd voor geraamde leningen van respectievelijk € 6 en € 3 miljoen (op basis van het huidige investeringsschema).

2.10. Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

Onder arbeidskosten gerelateerde verplichtingen worden verstaan alle vormen van aan de arbeidsrelatie verbonden rechten op (toekomstige) uitkeringen tijdens of na het dienstverband. Deze verplichtingen kunnen onderverdeeld worden in de volgende categorieën:
- Beloningen tijdens het dienstverband (vakantiegeld/-dagen);
- Uitkeringen bij ontslag (afkoopsommen);
- Pensioentoezeggingen (pensioen, wachtgeld, premies);
- Afvloeiingsregelingen.

Op basis van het BBV moet de gemeente in haar programmabegroting inzicht bieden in de jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume. Deze verplichtingen lopen via de reguliere exploitatie en de meerjarenbegroting.

Het vakantiegeld van 8%, de eindejaarsuitkering en het Individueel Keuze Budget zijn een onderdeel van de reguliere salarisbudgetten.

Het BBV schrijft voor om arbeidskosten gerelateerde verplichtingen waarvan het jaarlijkse bedrag geen gelijk (vergelijkbaar) volume heeft, op te nemen in een voorziening. Ten behoeve van de pensioenverplichtingen van de (gewezen) wethouders heeft de gemeente Mook en Middelaar een pensioenvoorziening gevormd. De omvang van deze voorziening wordt jaarlijks actuarieel berekend ten behoeve van de jaarrekening.

Voor bovenmatig spaarverlof moet wettelijk een voorziening worden getroffen. Dit is niet aan de orde binnen Mook en Middelaar.

Formatie
Hieronder is de formatie en de omvang van het budget vermeld.

Bedragen x € 1.000

Onderdeel	Fte 2024 (incl. nieuw beleid)	Fte 2025 e.v.	Bedrag 2024 (incl. nieuw beleid)	Bedrag 2025	Bedrag 2026	Bedrag 2027	Bedrag 2028
Raad	13 leden	13 leden	222	229	229	229	229
Griffie	1,6	1,6	142	139	139	139	139
College van b&w	3,4	3,4	443	502	502	502	502
Ambtelijke organisatie	74,3	75,6	6.239	6.679	6.719	6.769	6.769
Totaal-generaal	**79,3**	**80,5**	**7.046**	**7.549**	**7.589**	**7.639**	**7.639**

Bij het opstellen van de begroting is kritisch gekeken naar de formatie. Daar waar het verantwoord is, zijn uren niet meer opgevuld en meegenomen in de begroting 2025. Dit heeft geresulteerd in het niet benutten van 0,23 fte. Vanwege het uitvoeren van inburgering in eigen beheer is bij de Zomerrapportage 2024 besloten de formatie van Werk & Inkomen met 0,36 fte uit te breiden. Deze uitbreiding is verwerkt in de begroting 2025. Daarnaast is de formatie toegenomen bij de afdeling Ruimte met 0,11 fte en bij de afdeling Bedrijfsvoering met 0,11 fte. Dit vanwege urenuitbreiding op Civiel en OOV. Bij de afdeling Sociaal wordt voorzien in een uitbreiding van de backoffice Publiekszaken met 0,9 fte. In totaliteit per saldo dus een toename van 1,25 fte. Hiermee kunnen we het huidige niveau van dienstverlening en productiviteit op peil houden.

2.11. Investeringen

Hieronder treft u het investeringsoverzicht aan met de voorgenomen investeringen voor de jaren 2025 t/m 2028, dan wel het reserveren van afschrijvingskosten in de begroting ten behoeve van toekomstige investeringen. Uitgangspunt is dat de restantkredieten van 2023 worden uitgegeven in de jaren 2024 t/m 2026. Eventuele restantkredieten van 2024 worden middels het vaststellen van de Jaarstukken 2024 overgeheveld naar 2025 en volgende jaren en zijn/worden niet vermeld in onderstaand overzicht. Voor vervangingsinvesteringen zijn middelen beschikbaar in de exploitatie.

Investeringen *Bedragen x €1.000*

Programma / Omschrijving		Looptijd	B2025	B2026	B2027	B2028
Sociale leefomgeving						
	Nieuw-/verbouw dependance Kandinskycollege	40		4.000		
Fysieke leefomgeving						
	Vervanging riool	60	229	150	183	250
Toerisme, natuur en duurzaamheid						
	Deelname energielandgoed Wells Meer	n.v.t.			3.000	
Totale investeringen			**229**	**4.150**	**3.183**	**250**

Het krediet voor Kandinsky is doorgeschoven naar 2026. Het krediet is reeds in het verleden door de raad gevoteerd, maar is hier opgenomen voor de volledigheid (en van belang voor de liquiditeitenplanning.
De kredieten voor vervanging riool zijn conform het GRP Beheerplan 2022-2026.
De deelname aan Wells Meer is vooralsnog gepland voor 2027 ten behoeve van de liquiditeitenplanning. Over de concrete deelname is nog geen besluit genomen.

Van de totale investeringen zijn de afschrijvingskosten berekend op basis van de diverse looptijden van de investeringen. De boekwaarde van de investeringen (aanschafwaarde -/- afschrijvingen) wordt vermeld op de balans. De afschrijvingskosten komen als lasten tot uitdrukking in het exploitatiesaldo.
In onderstaande tabel zijn de afschrijvingskosten vermeld van het investeringsplan. In de Programmabegroting 2025 is reeds rekening gehouden met deze kapitaallasten (in de meerjarenraming).

Kapitaallasten *Bedragen x €1.000*

Programma / Omschrijving		Looptijd	B2025	B2026	B2027	B2028
Sociale leefomgeving						
	Nieuw-/verbouw dependance Kandinskycollege	40	0	0	100	100
Fysieke leefomgeving						
	Vervanging riool	60	0	4	6	9
Toerisme, natuur en duurzaamheid						
	Deelname energielandgoed Wells Meer	n.v.t.				
Totale kapitaallasten			**0**	**4**	**106**	**109**

De afschrijvingskosten van de bestaande (reeds besloten) kredieten (al dan niet uitgevoerd) zijn reeds opgenomen in de Programmabegroting 2025 en in de meerjarenraming.
Op de deelneming in Wells Meer wordt niet afgeschreven.

2.12. Financiering

De gemeente Mook en Middelaar heeft één langlopende opgenomen geldlening van de BNG. Het saldo van deze lening bedraagt per 1 januari 2025 € 182k en wordt in 2025 afgelost. Op basis van het investeringsplan wordt voorzien dat op z'n vroegst in 2026 geleend hoeft te worden.

Het verloop van de lening is als volgt:

Bedragen x € 1.000

Langlopende leningen o/g	2025
Stand per 1 januari	182
Bij: Aangetrokken geldleningen	0
Af: Aflossingen boekjaar	-182
Stand per 31 december	**0**

Meerjarig ziet het beeld er als volgt uit (inclusief eventueel nieuwe leningen):

Bedragen x € 1.000

Jaar	Stand per 1 januari	Bij	Aflossing	Stand per 31 december	Rentelasten
2024	363	0	182	182	12
2025	182	0	182	0	2
2026	0	6.000	0	6.000	0
2027	6.000	3.000	200	8.800	180
2028	8.800	0	300	8.500	264

Op basis van de restant kredieten vanuit de Jaarstukken 2023 (die in de komende jaren leiden tot uitgaven), de geraamde investeringen over 2024, de geraamde investeringen vanaf begrotingsjaar 2025 en op basis van de lagere opbrengsten uitkeringen gemeentefonds, voorzien wij dat wij vanaf 2026 langlopende leningen moeten aantrekken. Dit wordt in 2025 gemonitord op basis van het feitelijke verloop van de investeringen.
De voorziene rentelasten (oplopend tot € 264k) zijn nog niet vermeld in de cijfers van de meerjarenraming van de Programmabegroting 2025. Deze worden in een begrotingsjaar geraamd zodra er feitelijk een langlopende lening wordt afgesloten.

2.13. Stand en verloop reserves

Hieronder treft u het overzicht aan met betrekking tot de stand en het verloop van alle reserves. Uitgangspunt is de vastgestelde jaarrekening over 2023. Door deze te muteren met de geraamde mutaties over 2024 ontstaat de beginstand per 1 januari 2025. In dit overzicht is ervan uitgegaan dat de begrotingsresultaten nog niet verrekend worden met de VBR of een andere bestemmingsreserve (of voorziening).

Bedragen x € 1.000

Reserve	2025				2026			2027			2028		
	Saldo 1 jan.	Bij	Af	Saldo 31 dec.	Bij	Af	Saldo 31 dec.	Bij	Af	Saldo 31 dec.	Bij	Af	Saldo 31 dec.
Algemene reserves													
Algemene reserve	2.000	0	0	2.000	0	0	2.000	0	0	2.000	0	0	2.000
Vrij Besteedbare Reserve	3.194	0	0	3.194	0	325	2.869	0	293	2.576	0	264	2.312
Subtotaal Algemene reserves	*5.194*	*0*	*0*	*5.194*	*0*	*325*	*4.869*	*0*	*293*	*4.576*	*0*	*264*	*4.312*
Bestemmingsreserve													
Kapitaallasten nieuwbouw brandweer/werkplaats *)	410	0	34	376	0	34	342	0	34	308	0	34	274
Verkoop aandelen Attero	85	0	5	80	0	5	75	0	5	70	0	5	65
Vluchtelingen en statushouders	25	0	20	5	0	0	5	0	0	5	0	0	5
Wijkontwikkeling	736	0	0	736	0	0	736	0	0	736	0	0	736
Stimulering woningbouw	141	0	0	141	0	0	141	0	0	141	0	0	141
Budgetoverheveling	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Centrumplan Mook aankoop panden *)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Afschrijvingen investeringsplan 2013-2016 *)	1.138	0	32	1.106	0	32	1.074	0	32	1.042	0	32	1.009
Subtotaal bestemmingsreserves	*2.535*	*0*	*91*	*2.444*	*0*	*71*	*2.373*	*0*	*71*	*2.302*	*0*	*71*	*2.230*
Totaal reserves	**7.729**	**0**	**91**	**7.638**	**0**	**396**	**7.241**	**0**	**364**	**6.877**	**0**	**335**	**6.542**

*) Betreft verminderingen in verband met afschrijvingen op activa waarvoor een specifieke bestemmingsreserve is gevormd.

2.14. Stand en verloop voorzieningen

Hieronder treft u het overzicht aan met betrekking tot de stand en het verloop van alle voorzieningen. Uitgangspunt is de vastgestelde jaarrekening over 2023. Door deze te muteren met de geraamde mutaties over 2024 ontstaat de beginstand per 1 januari 2025.

Bedragen x € 1.000

Voorziening	2025				2026			2027			2028		
	Saldo 1 jan.	Bij	Af	Saldo 31 dec.	Bij	Af	Saldo 31 dec.	Bij	Af	Saldo 31 dec.	Bij	Af	Saldo 31 dec.
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's													
Pensioenen (gewezen) wethouders	880	0	35	845	0	35	810	0	35	775	0	35	740
Wachtgeldverplichtingen (gewezen) wethouders	274	0	38	236	0	38	198	0	38	160	0	38	122
Bovenmatig verlof	110	0	0	110	0	0	110	0	0	110	0	0	110
Subtotaal	*1.264*	*0*	*73*	*1.191*	*0*	*73*	*1.118*	*0*	*73*	*1.045*	*0*	*73*	*972*
Voorziening ter egalisering van kosten													
Onderhoud gebouwenbeheer	620	140	65	695	140	283	552	140	114	578	140	43	675
Rationeel wegbeheer	671	250	155	766	250	250	766	250	250	766	250	250	766
Groot onderhoud bruggen	80	23	0	103	23	10	116	23	0	139	23	136	26
Subtotaal	*1.371*	*413*	*220*	*1.565*	*413*	*543*	*1.434*	*413*	*364*	*1.483*	*413*	*430*	*1.467*
Voorzieningen voor bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor een heffing wordt geheven													
Egalisatie afvalstoffen	66	0	0	66	0	0	66	0	0	66	0	0	66
Rioolbeheer	4.302	0	50	4.252	0	50	4.202	0	50	4.152	0	50	4.102
Subtotaal	*4.368*	*0*	*50*	*4.318*	*0*	*50*	*4.268*	*0*	*50*	*4.218*	*0*	*50*	*4.168*

Voorzieningen voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is													
Herontwikkeling De Bisselt	20	0	0	20	0	0	20	0	0	20	0	0	20
Subtotaal	*20*	*0*	*0*	*20*	*0*	*0*	*20*	*0*	*0*	*20*	*0*	*0*	*20*
Totaal voorzieningen	**7.024**	**413**	**343**	**7.094**	**413**	**666**	**6.841**	**413**	**487**	**6.767**	**413**	**553**	**6.627**

2.15. Uitgangspunten en analyse financiële positie

De 'toelichting op de uiteenzetting van de financiële positie' bevat ten minste de gronden waarop de ramingen zijn gebaseerd en de motivering daarvan en een toelichting op belangrijke ontwikkelingen ten opzichte van de uiteenzetting van de financiële positie van het vorig begrotingsjaar.

Gronden ramingen
De ramingen zijn gebaseerd op de uitgangspunten zoals deze zijn beschreven in de Kadernota 2025 en in onderdeel 2.5 'Uitgangspunten en analyse ramingen'.

Aanvullend hierop vermelden wij dat het uitgangspunt van de ramingen 2025-2028 de meerjarenbegroting van het vorige begrotingsjaar 2024 is, omdat het overgrote deel van de budgetten structurele budgetten betreft. De eerste meerjarenplanning (MJP) van begrotingsjaar 2024 is de startbegroting van begrotingsjaar 2025.

Begrotingsjaar 2024 (inclusief bijstelling middels de Zomerrapportage 2024)	2024	2025	2026	2027
Begrotingsjaar 2025	2025	2026	2027	2028

Bij de Zomerrapportage 2024 is bekeken in hoeverre de budgetten gemuteerd moeten worden als gevolg van wettelijke ontwikkelingen dan wel intensivering of verlaging van de activiteiten en budgetten. Na het vaststellen van de Zomerrapportage 2024 zijn er nog ontwikkelingen geweest die om een bijstelling van de budgetten vragen. Deze mutaties zijn vermeld in onderdeel 2.7 'Financiële gevolgen bestaand en nieuw beleid'. Daarnaast worden salarislasten die functioneel toegewezen kunnen worden aan taakvelden, ook op die taakvelden begroot. De resterende salarislasten blijven staan onder taakveld ‘Overhead’. Voor 2025 is ruim € 2,9 miljoen aan salarislasten geraamd op de diverse functionele posten.

Omdat met name door een afname van de uitkeringen uit het gemeentefonds de begrotingssaldi nadelen lieten zien, is een dekkingsplan opgesteld. Hierdoor is het begrotingsjaar van 2025 sluitend gemaakt.

Ten behoeve van de balans worden de activaposten gewaardeerd op historische verkrijgingsprijs minus afschrijvingen. De overige posten worden tegen nominale waarde gewaardeerd.
Naast de hierboven aangeven wijzigingen zijn er verder geen nadere ontwikkelingen in de uiteenzetting van de financiële positie tussen 2024 en het vorige begrotingsjaar 2023.

Meerjarenraming
Meerjarig kan uitgegaan worden van dezelfde uitgangspunten en gronden als in begrotingsjaar 2025.
De budgetten worden meerjarig geraamd op basis van de werkelijk te verwachten kosten. Er vindt dus geen algehele indexatie plaats.
Belastingopbrengsten worden voor het lopende begrotingsjaar gecorrigeerd met een inflatie van 2,83% op basis van de loon- en prijsstijgingen zoals vermeld in de mei-circulaire 2024. Voor de meerjarenraming wordt echter de 0-lijn gehanteerd en worden dus dezelfde baten geraamd als in 2025.
De meerjarenraming wordt voor kennisgeving aangenomen. De eerste meerjarenschijf (2026) geldt volgend jaar als uitgangspunt (behoudens mutaties) voor de dan op te stellen Programmabegroting 2026. Eventuele verschillen met het dan voorgaande jaar 2025 worden in de nieuwe programmabegroting toegelicht.

Overzicht van de geraamde baten en lasten per taakveld

2.16. Overzicht van baten en lasten per taakveld

Om gemeenten met elkaar te kunnen vergelijken zijn wettelijk taakvelden voorgeschreven. In onderstaande tabel treft u deze landelijke taakvelden aan. Opgemerkt wordt hierbij dat bepaalde (onderdelen van) taakvelden voor IV3 (Informatie voor derden) onder programma Bestuur en organisatie vallen, maar op grond van het BBV voor de begroting onder de algemene dekkingsmiddelen, overhead, vpb of onvoorzien vallen, zoals de ozb en de algemene uitkering. Ook de mutaties van reserves en voorzieningen vallen bij IV3 onder één taakveld, terwijl deze voor de begroting op grond van het BBV per programma (kunnen) zijn vermeld.

Vanaf 2025 gelden enkele nieuwe taakvelden. De taakvelden 6.2* en 6.7* worden bij de aanlevering aan het CBS (voor 15 november 2024) nog verdeeld over de nieuwe taakvelden. Dat is op dit moment nog niet mogelijk, omdat de software hierop nog niet is aangepast.

Bedragen x € 1.000

TV	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo
0.	**Bestuur en ondersteuning**			
0.1	Bestuur	1.226	0	1.226
0.2	Burgerzaken	109	154	-45
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	145	0	145
0.4	Overhead	5.866	0	5.866
0.5	Treasury	40	377	-337
0.61	Ozb woningen	14	2.014	-2.000
0.62	Ozb niet-woningen	14	400	-386
0.63	Parkeerbelasting	0	0	0
0.64	Belastingen overig	137	44	93
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	14.530	-14.530
0.8	Overige baten en lasten	81	0	81
0.9	Vennootschapsbelasting (Vpb)	0	0	0
0.10	Mutaties reserves	0	91	-91
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	8	0	8
Totaal Bestuur en ondersteuning		**7.640**	**17.609**	**-9.969**
1.	**Veiligheid**			
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	693	77	616
1.2	Openbare orde en veiligheid	277	6	271
Totaal Veiligheid		**969**	**83**	**886**
2.	**Verkeer, vervoer en waterstaat**			
2.1	Verkeer en vervoer	989	22	967
2.2	Parkeren	0	0	0
2.3	Recreatieve havens	0	2	-2
2.4	Economische havens en waterwegen	0	0	0
2.5	Openbaar vervoer	5	0	5

TV	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo
Totaal Verkeer, vervoer en waterstaat		**994**	**24**	**970**
3.	**Economie**			
3.1	Economische ontwikkeling	18	0	18
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	33	78	-45
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0
3.4	Economische promotie	82	207	-125
Totaal Economie		**133**	**285**	**-152**
4.	**Onderwijs**			
4.1	Openbaar basisonderwijs	0	0	0
4.2	Onderwijshuisvesting	130	0	130
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	227	3	224
Totaal Onderwijs		**357**	**3**	**354**
5.	**Sport, cultuur en recreatie**			
5.1	Sportbeleid en activering	161	101	60
5.2	Sportaccommodaties	146	14	132
5.3	Cultuurpresentatie, -productie en -participatie	66	0	66
5.4	Musea	0	0	0
5.5	Cultureel erfgoed	40	0	40
5.6	Media	27	0	27
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	656	2	654
Totaal Sport, cultuur en recreatie		**1.095**	**117**	**978**
6.	**Sociaal domein**			
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	3.990	3.500	490
6.2*	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen (nog verdelen)	211	0	211
6.21	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Wmo (nieuw)			
6.22	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd (nieuw)			
6.23	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal (nieuw)			
6.3	Inkomensregelingen	1.988	1.258	730
6.4	WSW en beschut werk	898	0	898
6.5	Arbeidsparticipatie	304	0	304
6.60	Hulpmiddelen en diensten (Wmo)	231	1	230
6.711	Huishoudelijke hulp (Wmo)	932	54	878
6.712	Begeleiding (Wmo)	722	0	722
6.713	Dagbesteding (Wmo)	101	0	101
6.714	Overige maatwerkarrangementen (Wmo)	332	144	187
6.7*	Jeugdhulp begeleiding (nog verdelen)	510	0	510

TV	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo
6.7*	Jeugdhulp behandeling (nog verdelen)	188	0	188
6.7*	Jeugdhulp dagbesteding (nog verdelen)	93	0	93
6.7*	Jeugdhulp zonder verblijf overig (nog verdelen)	78	0	78
6.7*	Pleegzorg (nog verdelen)	88	0	88
6.7*	Gezinsgericht (nog verdelen)	33	0	33
6.7*	Jeugdhulp met verblijf overig (nog verdelen)	10	0	10
6.7*	Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf (nog verdelen)	464	0	464
6.7*	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf (nog verdelen)	181	0	181
6.7*	Gesloten plaatsing (nog verdelen)	0	0	0
6.751	Jeugdhulp ambulant lokaal (nieuw)			
6.752	Jeugdhulp ambulant regionaal (nieuw)			
6.761	Jeugdhulp met verblijf lokaal i			
6.762	Jeugdhulp met verblijf regionaal (nieuw)			
6.762	Jeugdhulp met verblijf landelijk (nieuw)			
6.791	PGB Wmo (nieuw)			
6.792	PGB Jeugd (nieuw)			
6.811	Beschermd wonen (Wmo)	55	0	55
6.812	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (Wmo)	0	0	0
6.821	Jeugdbescherming	187	0	187
6.822	Jeugdreclassering	7	0	7
6.91	Coördinatie en beleid (Wmo) (nieuw)			
6.92	Coördinatie en beleid (Jeugd) (nieuw)			
Totaal Sociaal domein		**11.602**	**4.958**	**6.645**
7.	**Volksgezondheid en milieu**			
7.1	Volksgezondheid	304	0	304
7.2	Riolering	505	616	-111
7.3	Afval	979	1.195	-216
7.4	Milieubeheer	69	0	69
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	10	0	10
Totaal Volksgezondheid en milieu		**1.867**	**1.811**	**56**
8.	**Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing**			
8.1	Ruimte en leefomgeving	298	45	253
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijven terreinen)	0	0	0
8.3	Wonen en bouwen	109	131	-22
Totaal Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing		**407**	**176**	**231**
	Totaal-generaal	**25.065**	**25.065**	**0**

Relatie taakvelden met programma’s
In bijlage 4 vindt u de relatie tussen de wettelijke taakvelden en de programma's zoals vermeld in deze Programmabegroting 2025.

VASTSTELLINGSBESLUIT

Vaststellingsbesluit

Aldus vastgesteld door de raad van de gemeente Mook en Middelaar in zijn openbare raadsvergadering van 7 november 2024.

De raad voornoemd,

De griffier, De voorzitter,

W. Huberts I.M. van Dijk

BIJLAGEN

Bijlage 1 Beleidsindicatoren

Onderstaande wettelijk verplichte beleidsindicatoren zijn vermeld op grond van de 'Regeling beleidsindicatoren gemeenten'. De waarden zijn vermeld zoals aangegeven door de wettelijke bronhouders

Programma Sociale leefomgeving

---

1 Misdrijven - Winkeldiefstallen

CBS Diefstallen
2012-2023

Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.

(waarden 0)

Meeste recente waarde (2023): 0,0

---

2 Misdrijven - Geweldsmisdrijven

CBS Criminaliteit
2012-2023

Het aantal geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.).

Meest recente waarde (2023): 1,9

---

3 Misdrijven - Diefstallen uit woning.

CBS Diefstallen
2010-2023

Het aantal diefstallen uit woningen per 1.000 inwoners.

Meest recente waarde (2023): 1,9

---

4 Functiemenging

CBS BAG/LISA
2010-2023

De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.

Meest recente waarde (2023): 37,7

---

5 Absoluut verzuim

DUO / Ingrado
2013-2017,2019, 2021, 2023

Er wordt gesproken van absoluut verzuim als een leerplichtige en/of kwalificatieplichtige jongere niet op een school of instelling staat ingeschreven.

Meest recente waarde (2023): 7,5

6 Relatief verzuim

DUO / Ingrado
2014-2021, 2023

Er is sprake van relatief verzuim als een jongere wel op een school staat ingeschreven, maar gedurende een bepaalde tijd de lessen/praktijk verzuimt. Ook veelvuldig te laat komen kan hiertoe worden gerekend.

Meest recente waarde (2023): 11

7 Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie:

% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs

DUO / Ingrado
2010-2023

Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat. De cijfers van DUO hebben betrekking op schooljaren.

Meest recente waarde (2023): 1,6

8 Niet-sporters

Gezondheidsmonitor GGD/ CBS/ RIVM
2012, 2016, 2020, 2022

Het percentage niet-wekelijkse sporters t.o.v. de bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.

Meest recente waarde (2022): 41,4

Programma Sociaal Domein

1 Verwijzingen Halt

Stichting Halt
2013-2023

Het aantal verwijzingen Halt per 1.000 inwoners van 12 tot 18 jaar. Jongeren van 12 tot 18 jaar die een licht strafbaar feit plegen, worden door de politie of leerplichtambtenaren naar Bureau Halt verwezen voor een passende Halt-straf. Zij krijgen leeropdrachten en er volgen gesprekken met de jongere en de ouders. Op deze manier kunnen jongeren rechtzetten wat zij fout hebben gedaan, zonder dat zij in aanraking komen met het Openbaar Ministerie.

Meest recente waarde (2023): 4

2 Banen

CBS Bevolkingsstatistiek / LISA
2010-2023

Onder een baan wordt een vervulde positie verstaan. Dit betreffen zowel fulltimers, parttimers als uitzendkrachten. De indicator betreft het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 tot en met 64 jaar.

Meest recente waarde (2023): 462,9

3 Jongeren met een delict voor de rechter

CBS Jeugd
2010-2015

Het percentage jongeren (12 t/m 21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen. Tot en met 2015 zijn de cijfers van deze indicator afkomstig van het Verwey-Jonker Instituut - Kinderen in Tel. De cijfers vanaf 2016 zijn afkomstig van het CBS. (voor Mook en Middelaar te lage populatie, dus n.v.t.)

Meest recente waarde (2015): 1%

4 Kinderen in uitkeringsgezin

CBS Jeugd
2010-2022

Percentage kinderen tot 18 jaar die in een gezin leven dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen. Bijstandshuishouden is een huishouden waarvan minimaal één lid een bijstandsuitkering ontvangt. Onder bijstand wordt hier uitkeringen aan huishoudens op grond van de Wet werk en bijstand (WWB, tot 2015) en de Participatiewet (vanaf 2015) en het Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (Bbz) verstaan. Tot en met 2015 zijn de cijfers van deze indicator afkomstig van het Verwey-Jonker Instituut - Kinderen in Tel. De cijfers vanaf 2016 zijn afkomstig van het CBS.

Meest recente waarde (2022): 4%

5 Netto arbeidsparticipatie

CBS
2010-2023

Het percentage van de werkzame beroepsbevolking.

Meest recente waarde (2023): 71,4%

6 Werkloze jongeren

CBS Jeugd
2010-2015, 2018-2020

Personen van 16 t/m 22 jaar die als werkzoekende staan ingeschreven bij het UWV WERKbedrijf en tegelijkertijd geen baan hebben als werknemer volgens de Polisadministratie. Tot en met 2015 zijn de cijfers van deze indicator afkomstig van het Verwey-Jonker Instituut - Kinderen in Tel. De cijfers vanaf 2016 zijn afkomstig van het CBS.

Meest recente waarde (2020): 2%

7 Personen met een bijstandsuitkering

CBS
2015-2023

Het aantal personen, per 10.000 inwoners, met een uitkering op grond van de Wet werk en bijstand (WWB, t/m 2014) en de Participatiewet (vanaf 2015). De uitkeringen (leefgeld) aan personen in een instelling, de elders verzorgden, zijn niet inbegrepen. Ook de uitkeringen aan dak- en thuislozen zijn niet inbegrepen.

Meest recente waarde (2023): 190,9

8 Lopende re-integratievoorzieningen

CBS
2015-2023

Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.

Meest recente waarde (2023): 41,5

9 Jongeren met jeugdhulp

CBS
2015-2023

Het percentage jongeren van 18 jaar met jeugdhulp ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar. Jeugdhulp is de hulp en zorg zoals deze bedoeld en beschreven is in de Jeugdwet (2014). Het betreft hulp en zorg aan jongeren en hun ouders bij psychische, psychosociale en/of gedragsproblemen, een verstandelijke beperking van de jongere, of opvoedingsproblemen van de ouders.

Meest recente waarde (2023) 11,0%

10 Jongeren met jeugdbescherming

CBS
2016-2017, 2019-2023

Jongeren met jeugdbescherming betreft jongeren tot 18 jaar die op enig moment in de verslagperiode een maatregel door de rechter dwingend opgelegd hebben gekregen. Jeugdbescherming is een maatregel die de rechter dwingend oplegt. Dat gebeurt als een gezonde en veilige ontwikkeling van een kind of jeugdige wordt bedreigd en vrijwillige hulp niet of niet voldoende helpt. Een kind of jongere wordt dan onder toezicht gesteld of onder voogdij geplaatst.
In uitzonderlijke gevallen wordt de hulp of zorg voortgezet tot de leeftijd van 23 jaar.

Meest recente waarde (2023): 0,7%

11 Jongeren met jeugdreclassering

CBS

Het percentage jongeren (12-23 jaar) met een jeugdreclasseringmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-23 jaar). Jeugdreclassering is een combinatie van begeleiding en controle voor jongeren vanaf 12 jaar, die voor hun 18e verjaardag met de politie in aanraking zijn geweest en een proces-verbaal hebben gekregen. Indien de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder het misdrijf is begaan daartoe aanleiding geven, bijvoorbeeld bij jongvolwassenen met een verstandelijke beperking, kan het jeugdstrafrecht eveneens worden toegepast op jongvolwassenen in de leeftijd 18 tot en met 23 jaar. De jongere krijgt op maat gesneden begeleiding van een jeugdreclasseringswerker om te voorkomen dat hij of zij opnieuw de fout ingaat. Jeugdreclassering kan worden opgelegd door de kinderrechter of de officier van Justitie. Jeugdreclassering kan ook op initiatief van de Raad voor de Kinderbescherming het vrijwillige kader worden opgestart. De begeleiding kan doorlopen tot de jongere 23 jaar wordt.

Geen gegevens beschikbaar

Meest recente waarde: Geen gegevens beschikbaar

12 Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo

CBS
2017-2023

Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo-gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 327 deelnemende Gemeenten.

Meest recente waarde (2023): 600

Programma Fysieke leefomgeving

1 Misdrijven - Vernielingen en beschadigingen

CBS Criminaliteit
2012-2023

Aantal vernielingen en beschadigingen in de openbare ruimte per 1.000 inwoners.

Hieronder vallen brandstichting, alle vormen van vernieling en misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag. Voorbeelden van misdrijven tegen de openbare orde en tegen het openbaar gezag zijn opruiing, huis-, computer- en lokaalvredebreuk, deelneming aan een criminele of terroristische organisatie, openlijke geweldpleging, godslastering, discriminatie en het doen van een valse aangifte. Omdat het delict mensenhandel vaak onder de dezelfde feitcode geregistreerd wordt als het delict mensensmokkel worden deze twee delicten samengeteld en weergegeven bij de gewelds- en seksuele misdrijven.

Meeste recente waarde (2023): 3,1

2 Vestigingen (van bedrijven)

LISA
2010-2023

Het aantal vestigingen van bedrijven,
per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-65 jaar.

Meest recente waarde (2023): 220,1

3 Gemiddelde WOZ-waarde

CBS
2011-2024

De gemiddelde WOZ waarde van woningen x € 1.000

Meest recente waarde (2024): 426

4 Nieuw gebouwde woningen

BAG
2012-2021, 2023

Nieuw gebouwde woningen, exclusief overige toevoegingen, zoals transformaties, per 1.000 woningen

Meest recente waarde (2023): 22,3

5 Demografische druk

CBS Bevolkingsstatistiek
2011-2024

Het aantal personen van 0 tot 20 jaar én 65 jaar en ouder per honderd personen van 20 tot 65 jaar.

Meest recente waarde (2024): 85,4

Programma Toerisme, natuur en duurzaamheid

1 Omvang huishoudelijk restafval

CBS
2010-2022

Niet-gescheiden ingezameld huishoudelijk afval in kilogrammen per inwoner

Meeste recente waarde (2022): 90 kg / inwoner

2 Hernieuwbare elektriciteit

RWS (berekening)
2013-2022

Percentage berekende hernieuwbare elektriciteit

Meest recente waarde (2022): 26,7%

Programma Bestuur en Organisatie

1 Formatie

Jaarstukken
2017-2023

Fte per 1.000 inwoners

Meest recente waarde (2023): 9,64

2 Bezetting

Jaarstukken
2017-2023

Fte per 1.000 inwoners

Meest recente waarde (2023): 8,32

3 Apparaatskosten

Begroting
2018-2025

Kosten x € 1.000 per inwoner

Meest recente waarde (2025): 1,08

4 Externe inhuur (percentage)

Begroting
2019-2025

Kosten als percentage van de totale loonsom

Meest recente waarde (2025): 1,5%

5 Externe inhuur (bedrag)

Begroting
2018-2025

Totale kosten externe inhuur (x € 1.000)

Meest recente waarde (2025): 110

6 Overhead

Begroting
2019-2025

Percentage van de totale lasten

Meest recente waarde (2025): 23%

7 Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden

COELO
2014-2022

Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.

Meest recente waarde (2022): 904

8 Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden

COELO
2014-2022

Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.

Meest recente waarde (2022): 959

Bijlage 2 Risico's

Dit betreft een bijlage van onderdeel '1.11. Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing'.

Hieronder vindt u nadere informatie met betrekking tot de risico's zoals vermeld in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

1. Sociaal Domein: Overschrijding van kosten binnen het Sociaal Domein

Toelichting risico	Toelichting maatregel
Het risico bestaat dat er meer wordt uitgegeven, aangezien dit open einde regelingen zijn. De levering van zorg staat hierbij voorop waardoor het mogelijk is dat de middelen ontoereikend zullen zijn. De gemeente kan echter geen cliëntenstop afkondigen. Het risico betreft ook dat voorzieningen duur zijn en de gemeente geen grip heeft op de inzet van deze voorzieningen omdat de indicatie vaak loopt via een andere weg (huisarts, rechter enzovoort) en als laatste de duur van de inzet relatief lang kan zijn. Vooralsnog kwantificeren we het risico op 5% van de geraamde lasten van het begrotingsjaar, zijnde € 7.612k, afgerond op veelvouden van € 50k.	Als gemeente hebben we geen invloed op een stijging van aanmeldingen voor het sociale domein. Het risico kun je wel indirect beïnvloeden door in te zetten op preventie en met beleidsmatige actie probeer je dan meer grip te krijgen op de kosten om instroom en gebruik van dure voorzieningen te verminderen.

STR/INC	Soort maatregel	Kwantificering risico	Risico-inschatting	Kans%	Berekende omvang risico
INC	Accepteren	€ 400k	Hoog	75%	€ 300k

2. ICT / Cybersecurity: Optreden van een ICT-veiligheidsprobleem (Cybersecurity)

Toelichting risico	Toelichting maatregel
Cyberrisico's zijn een voortdurend evoluerend risico geworden voor organisaties en samenlevingen. Deze risico's vragen om actieve beheersing. Met een toename in werken op afstand, onderlinge connectiviteit van de toeleveringsketen, digitaliseringsdruk en kwetsbaarheden in de kritieke infrastructuur, worden organisaties meer blootgesteld dan ooit. Beschermende maatregelen volgen uit de BIO, het normenkader voor de Nederlandse overheden. BIO compliant is het streven. Naast bescherming moeten we ook oog hebben voor Business Continuity; veerkrachtig zijn op het moment dat de gemeente geraakt wordt door uitval van systemen. De kwantificering is gezet op twee keer het bedrag dat we aan ICT kwijt zijn.	Netwerk- en technisch ICT-beheer is belegd bij iRvN. Deze partner regelt veel zaken om cyberrisico's zo veel mogelijk te voorkomen dan wel eventuele gevolgen te mitigeren. Dat is maar één kant van de medaille; niet alleen blijven wij als gemeente zelf verantwoordelijk voor informatiebeveiliging (daarin zijn we opdrachtgevend), we voeren het functioneel beheer zelf uit en hebben een volledig eigen verantwoordelijkheid t.a.v. de organisatie-kant van beveiliging. Het is lastig om hier een inschatting van te maken. De (financiële) impact kan heel groot zijn. Uit voorzichtigheid ramen we vooralsnog een hoog risico in.

STR/INC	Soort maatregel	Kwantificering risico	Risico-inschatting	Kans%	Berekende omvang risico
	Accepteren	€ 1.762k	Gemiddeld	50%	€ 881k

3. UPW: Uitvoering Participatiewet (vangnetregeling)

Toelichting risico	Toelichting maatregel
Om in aanmerking te komen voor de vangnetregeling moet aan enkele voorwaarden worden voldaan. Onder andere moet het tekort en het gecumuleerde tekort over de voorgaande drie jaren (inclusief het jaar van de definitieve beschikking), meer bedragen dan 7,5%. De eerste 7,5% is dus sowieso voor eigen rekening. Bij een budget van gemiddeld € 1,3 miljoen, bedraagt het eigen risico € 975k.	Uitgangspunt is 100% kosten ter hoogte van de ontvangen bijdragen van het Rijk. Het eigen risico onder de vangnet-uitkering wordt geaccepteerd als risico. Jaarlijks wordt de stand van zaken met betrekking tot het eigen risico dan wel de mogelijke aanvraag voor de vangnetuitkering, voorgelegd aan de raad.

STR/INC	Soort maatregel	Kwantificering risico	Risico-inschatting	Kans%	Berekende omvang risico
INC	Accepteren	€ 99k	Midden	50%	€ 49k

4. Dekkingsplan: Niet realiseerbare bezuinigingen

Toelichting risico	Toelichting maatregel
In het kader van het dekkingsplan is het mogelijk dat, zeker voor het eerste jaar, niet alle voorgestelde bezuinigingen daadwerkelijk gerealiseerd kunnen worden. De verlaging van de diverse budgetten bedraagt ongeveer € 709k.	Uitgangspunt is dat alle voorgestelde bezuinigingen ook daadwerkelijk gerealiseerd gaan worden. Omdat er altijd een bepaalde mate van onzekerheid is, zeker in het eerste jaar, wordt een laag risico ingeschat voor niet realiseerbare bezuinigingen. Als de bezuinigingen wel gehaald worden, komt deze post met ingang van 2026 weer te vervallen (of wordt verminderd omdat er in 2026 ook nog ongeveer € 400k gevonden moet worden).

STR/INC	Soort maatregel	Kwantificering risico	Risico-inschatting	Kans%	Berekende omvang risico
INC	Accepteren	€ 709k	Laag	25%	€ 177k

5. Verbonden Partijen: Extra kosten bij verbonden partijen

Toelichting risico	Toelichting maatregel
MGR Uitgangspunt is dat de MGR zelf geen weerstandsvermogen opbouwt, maar dat deelnemende gemeenten hiermee rekening houden. Voor de MGR bedraagt ons aandeel (voor 2025) € 142k. *Deelnemingen BV/NV* Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal in de vennootschappen (art. 2:81 BW), ter hoogte van € 555k.	*MGR* Het ingeschatte weerstandsvermogen van de MGR wordt 'doorgeschoven' naar de deelnemende gemeenten. *Deelnemingen BV/NV* Periodiek wordt beoordeeld of we blijven deelnemen in het aandelenkapitaal van de diverse vennootschappen. De drie grootste deelnemingen zijn BNG, Dar en Enexis.

STR/INC	Soort maatregel	Kwantificering risico	Risico-inschatting	Kans%	Berekende omvang risico
INC	Accepteren	€ 697k	Zeer laag	10%	€ 70k

6. Juridische procedures: Onvoorziene kosten als gevolg van juridische procedures

Toelichting risico	Toelichting maatregel
Proceskosten zijn kosten voor juridische bijstand en griffierechten die de gemeente moet betalen aan de wederpartij als de gemeente een rechtszaak verliest. Ze komen incidenteel voor.	Door intern de juiste procedures te doorlopen en onze besluiten goed te motiveren, wordt de kans op het verliezen van rechtszaken verminderd, maar nooit helemaal weggenomen.

STR/INC	Soort maatregel	Kwantificering risico	Risico-inschatting	Kans%	Berekende omvang risico
INC	Accepteren	€ 250k	Zeer laag	10%	€ 25k

7. Sociale woningbouw: Hogere kosten als gevolg van achtervang leningen sociale woningbouw

Toelichting risico	Toelichting maatregel
Woningbouwcorporaties sluiten voor het uitvoeren van hun taak veelal leningen af waarbij de gemeente gevraagd wordt om als achtervang te dienen. Hiermee wordt bereikt dat de geldgever met een lagere rentevergoeding genoegen neemt omdat de gemeente als achtervang een zekere debiteur is. Sinds een aantal jaren is het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) in het leven geroepen, dat de functie van de gemeente overneemt en waardoor de woningbouwcorporaties met slechts één instituut te maken hebben en de zekerheid voor de gemeenten groter is. Bestaande leningen blijven tot aan het einde van de looptijd nog gewoon bij de gemeenten als achtervang-instituut. Door het WSW is de veiligheid nu nog beter geborgd.	Per 31 december 2023 (conform jaarstukken) staat er voor de sociale woningbouw een bedrag aan leningen uit van ongeveer € 9,6 miljoen (restant schuld) op een hoofdsom van € 16,8 miljoen. Wij kwantificeren het risico op 10% van de helft van de omvang van de leningen. Het risico dat er daadwerkelijk een beroep gedaan wordt op de gemeente is minimaal.

STR/INC	Soort maatregel	Kwantificering risico	Risico-inschatting	Kans%	Berekende omvang risico
INC	Accepteren	€ 4.779k	Zeer laag	10%	€ 478k

Bijlage 3 Verbonden partijen

Dit betreft een bijlage van onderdeel '1.15. Paragraaf Verbonden partijen'.

Hieronder treft u nadere informatie aan over de verbonden partijen, zoals vermeld in de paragraaf Verbonden partijen.

Gemeenschappelijke regelingen

Van een gemeenschappelijke regeling is sprake wanneer (de besturen van) twee of meer gemeenten samen een regeling treffen ter behartiging van één of meer belangen van die gemeenten. Hieronder worden de gemeenschappelijke regelingen beschreven waarin de gemeente Mook en Middelaar participeert. Voor wat betreft de vermelde geprognosticeerde omvang van het eigen en het vreemd vermogen en het resultaat wordt aansluiting gezocht bij de gegevens van de begrotingen 2025, voor zover deze beschikbaar zijn.

Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Regio Rijk van Nijmegen te Nijmegen		
Doel/openbaar belang	De MGR is een samenwerkingsverband, ingesteld om de belangen van de deelnemende gemeenten te behartigen door afstemming en samenwerking binnen de regio Nijmegen. De eerste module van de MGR is gevormd door het Regionale WerkBedrijf. Per 1 januari 2016 is de module ICT toegevoegd aan de MGR onder de naam ICT-Rijk van Nijmegen (iRvN).	
Betrokkenen	Beuningen, Berg en Dal, Druten, Heumen, Mook en Middelaar, Nijmegen en Wijchen.	
Financieel belang	Wij verwachten in 2025 ongeveer € 899k uit te geven aan de MGR. Dit bedrag is als volgt onderverdeeld: Bestuursondersteuning € 6k iRvN € 398k Werkbedrijf € 495k	
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur van de MGR wordt gevormd door leden van de raad of het college van B&W van de deelnemende gemeenten. Mook en Middelaar heeft 6 van de 200 stemmen. Burgemeester Van Dijk en wethouder Dillerop maken deel uit van het algemeen bestuur.	
Ontwikkelingen	De kosten van het Werkbedrijf worden gedeeltelijk bekostigd uit het Participatiebudget dat wij van het rijk ontvangen. Dit budget is vanaf 1 januari 2023 niet meer te herkennen in het Gemeentefonds. Daarom heeft de MGR voor wat betreft het Werkbedrijf nieuwe afspraken met de gemeenten gemaakt, gebaseerd op de rekentool van Berenschot. Ten aanzien van iRvN zien we een aanzienlijke stijging van de kosten omdat de volgende onderwerpen financiële druk op de meerjarenbegroting leggen: • Personeel, het werven en behouden; • Stijgende prijzen van ICT-voorzieningen; • Grotere regionale vraag naar laptops en devices; • Cyber security en het op peil houden van het beveiligingsniveau.	
Risico's	Omdat de MGR geen eigen vermogen aanhoudt (algemene reserve voor risico's) worden de risico's doorgeschoven naar de deelnemende gemeenten die deze risico's in de eigen risicoparagraaf kunnen opnemen. Mook en Middelaar heeft hierin ook voorzien.	
	1 januari 2025	*31 december 2025*
Eigen vermogen	€ 0k	€ 0k

Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Regio Rijk van Nijmegen te Nijmegen		
Vreemd vermogen	€ 31.593k	€ 29.086 k
Resultaat		€ 0 k

Gemeenschappelijke Regeling Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen		
Doel/openbaar belang	De regeling is getroffen om de positie van de Regio Arnhem-Nijmegen te versterken en een kwalitatieve groei van de regio te bewerkstelligen (met behoud van de typische balans tussen levendige verstedelijking en ontspannen leefkwaliteit) op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling (waaronder wonen, landschap, verkeer en mobiliteit) en sociaaleconomische ontwikkeling (waaronder werkgelegenheid, bedrijvigheid, recreatie, toerisme, leefbaarheid en cultuur) op de schaal van de regio, en waarbij integraliteit, innovatie, duurzaamheid en circulariteit belangrijke uitgangspunten zijn.	
Betrokkenen	De gemeenten Arnhem, Beuningen, Berg en Dal, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar.	
Financieel belang	De gemeente Mook en Middelaar droeg voor het Regiobureau in 2024 € 1,36 per inwoner per jaar bij. Voor de opgave Verbonden regio was dat € 1,58 en voor de opgave Groene Groeiregio € 0,99 per inwoner per jaar. Totaal € 3,93 per inwoner per jaar. De kosten van 2025 e.v. hangen af van deelname aan het aantal opgaven (zie ontwikkelingen). Vooralsnog is een algemene bijdrage geraamd van € 15k en specifieke bijdragen van € 31k.	
Bestuurlijk belang	Burgemeester Van Dijk is namens de gemeente Mook en Middelaar lid van het Algemeen Bestuur. Wethouder Rodoe is plaatsvervangend lid.	
Ontwikkelingen	De Groene Metropoolregio kent vijf opgaven: vervoer (Verbonden regio), toerisme en cultuur (Ontspannen regio), wonen (Groene Groeiregio), economie (Productieve regio) en circulariteit (Circulaire regio). De raden van de deelnemende gemeenten bepalen aan welke opgaven wordt deelgenomen. De raad van Mook en Middelaar heeft in 2022 besloten om in 2023 en 2024 aan twee opgaven deel te nemen: vervoer (Verbonden regio) en wonen (Groene Groeiregio). In het najaar van 2024 zal door de raad beslist worden aan welke opgaven onze gemeente in de periode 2025-2028 zal meedoen. De gemeente Montferland gaat zich richten op de samenwerking met de regio Achterhoek en treedt per 1 januari 2025 uit.	
.Risico's	Er zijn geen bijzondere risico's bekend.	
	1 januari 2025	*31 december 2025*
Eigen vermogen	Geen begroting beschikbaar	Geen begroting beschikbaar
Vreemd vermogen	Geen begroting beschikbaar	Geen begroting beschikbaar
Resultaat		Geen begroting beschikbaar

Gemeenschappelijke Regeling Euregio Rijn-Waal te Kleve		
Doel/openbaar belang	De Euregio Rijn-Waal wil met haar werk bijdragen aan de eenwording van Europa. Tegelijkertijd wordt gestreefd naar een sterke economische, sociale en maatschappelijke positie van de regio middels het realiseren en stimuleren van grensoverschrijdende samenwerking in het Duits-Nederlandse grensgebied. De werkvelden zijn ruimtelijke structuur, economie, technologie en innovatie, milieu, natuur en landschap, kwalificering en arbeidsmarkt, sociaal-culturele integratie.	
Betrokkenen	De Euregio Rijn-Waal is een samenwerkingsverband met leden uit de Nederlandse provincies Gelderland, Noord-Brabant en Limburg, de Duitse stad Duisburg en de Kreisen Kleve en Wesel. De leden zijn gemeenten (waaronder de gemeente Mook en Middelaar), regionale overheden en andere publiekrechtelijke organisaties zoals de Kamer van Koophandel.	
Financieel belang	De gemeente betaalt aan jaarlijkse contributie circa € 3k.	
Bestuurlijk belang	Het hoogste orgaan van de Euregio Rijn-Waal is de Euregioraad, die verantwoordelijk is voor alle activiteiten van de Euregio Rijn-Waal. Raadslid Brinkhoff heeft namens de raad van Mook en Middelaar zitting in de Euregioraad. Namens het college neemt burgemeester Van Dijk deel.	
Ontwikkelingen	De Vereniging Nederlands Cultuurlandschap (VNC) en het Naturschutzzentrum im Kreis Kleve (NZ Kleve) zetten ook in 2025 hun samenwerking voort die ontstond tijdens het INTERREG V-project 'Groen blauwe Rijn Alliantie'. Hen verbindt een vergelijkbare kijk op het landschap, haar uitdagingen en kansen. Samen buigen de projectpartners zich over de vraag hoe men het landschap in het projectgebied, bij Uedem, Goch, Weeze en Kalkar aan de Duitse kant en Mook en Middelaar, Gennep en Bergen (L) en op termijn het Land van Cuijk (NB) aan de Nederlandse kant, klimaatbestendig kan maken met het oog op de toekomst en tegelijkertijd kan bijdragen aan het vergroten van de biodiversiteit. Verder wordt de mogelijkheid onderzocht tot het instellen van een politiek niveau voor het verbindingsnetwerk voor grensoverschrijdende crisisbeheersing op operationeel niveau en het formuleren van concrete oplossingen voor de uitdagingen waarvoor de hulpdiensten zich gesteld zien.	
Risico's	De deelnemende gemeenten zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor het financiële beleid. Een groot deel van de werkorganisatie wordt gefinancierd uit de budgetten voor technische bijstand van INTERREG programma's. De projectsubsidies worden vanuit Brussel verstrekt via het Comité van Toezicht van INTERREG op basis van het daartoe opgestelde toetsingskader. Uitgaven vinden plaats op grond van Europese regelgeving. Cofinanciering is afkomstig van overheden aan beide zijden van de grens. De financiële risico's voor de Interregsubsidies liggen bij de Bezirksregierung Düsseldorf en het Ministerie van Economische Zaken.	
	1 januari 2025	*31 december 2025*
Eigen vermogen	Geen begroting beschikbaar	Geen begroting beschikbaar
Vreemd vermogen	Geen begroting beschikbaar	Geen begroting beschikbaar
Resultaat		Geen begroting beschikbaar

Gemeenschappelijke regeling Milieusamenwerking Afvalverwerking Regio Nijmegen (MARN) te Nijmegen	
Doel/openbaar belang	De GR MARN richt zich op de rollen van aandeelhouder en leverancier van afval aan ARN B.V. Hierbij staan ondersteuning en behartiging van de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeenten ter bescherming van het milieu op de onderwerpen afval, bodem, klimaat en energie centraal.

Gemeenschappelijke regeling Milieusamenwerking Afvalverwerking Regio Nijmegen (MARN) te Nijmegen		
Betrokkenen	Gemeenten Beuningen, Druten, Heumen, Berg en Dal, Mook en Middelaar, Nijmegen, West Maas en Waal, Wijchen.	
Financieel belang	Indien de ARN in enig jaar winst maakt, wordt door de aandeelhouders besloten op welke wijze verrekening plaatsvindt met de deelnemende gemeenten.	
Bestuurlijk belang	Het Algemeen Bestuur bestaat uit vertegenwoordigers van de deelnemende gemeenten. Veelal zijn dit de wethouders die verantwoordelijk zijn voor milieu en duurzaamheid. Voor Mook en Middelaar maakt wethouder Rodoe deel uit van dit bestuur. Daarnaast maakt hij deel uit van het DB.	
Ontwikkelingen	Recentelijk is er voor de MARN+ een externe medewerker aangenomen om de wensen van en de kansen voor de deelnemende gemeenten op het gebied van de energietransitie in kaart te brengen. Daarnaast is kort geleden besloten dat de ondersteuning van de Dar aan GR MARN zal komen te eindigen. Op dit moment wordt er onderzocht hoe en aan wie deze overdracht kan plaatsvinden.	
Risico's	De MARN houdt geen weerstandsvermogen aan, anders dan de post onvoorzien in de exploitatie. Bij tekorten die niet opgevangen kunnen worden, zullen de deelnemende gemeenten naar rato bijdragen in het tekort. Het risico dat de MARN in ARN B.V. heeft, is beperkt tot de waarde van de aandelen.	
	1 januari 2025	*31 december 2025*
Eigen vermogen	€ 7.657k	€ 7.282k
Vreemd vermogen	€ 1.749k	€ 1.608k
Resultaat		€ 95k

Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Limburg-Noord te Venlo (VRLN)	
Doel/openbaar belang	Het bevorderen van een zo optimaal mogelijke eenduidige en gelijkwaardige dienstverlening op het terrein van de veiligheid (brandweerzorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing) en gezondheid (publieke gezondheidszorg) aan alle burgers in het regionale verzorgingsgebied Limburg-Noord.
Betrokkenen	Vijftien deelnemende gemeenten in de regio Limburg-Noord. Gemeente Mook en Middelaar, Gennep, Bergen, Venray, Horst aan de Maas, Venlo, Beesel, Peel en Maas, Roermond, Weert, Nederweert, Maasgouw, Roerdalen, Leudal en Echt-Susteren.
Financieel belang	De gemeente levert een bijdrage per inwoner per jaar verdeeld over de volgende kostenposten: publieke gezondheid, brandweerzorg en crisisbeheersing. De totale bijdrage in 2025 is geraamd op € 651k.
Bestuurlijk belang	De burgemeester van Mook en Middelaar is lid van het Algemeen Bestuur en van de bestuurscommissie Veiligheid van de Veiligheidsregio Limburg-Noord.
Ontwikkelingen	Na jarenlang inzet voor onvoorziene crisissen zoals corona, opvang van ontheemden uit Oekraïne, hoog water en een grote natuurbrand ontstaat er weer ruimte om verder te investeren in de gezondheid en veiligheid van onze burgers en te bouwen aan de organisatie. In 2023 en 2024 is voor het versterken van de taakuitvoering van de veiligheidsregio's en GGD'en geïnvesteerd door het Rijk. Niet al deze middelen zijn structureel beschikbaar. Als er nog geen zekerheid is voor 2025 is er geen inzet of versterking in de begroting

Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Limburg-Noord te Venlo (VRLN)		
	2025. Dit geldt ook bijvoorbeeld voor tijdelijke afspraken over inzet van GALA of IZA-gelden. De taakuitvoering van de Brandweer en GGD staat onder druk doordat het beroep dat op hen wordt gedaan op onderdelen harder groeit dan de financiering. Tenslotte wordt opgemerkt dat door onze gemeente een Interreg subsidie (incl. plan) is aangevraagd m.b.t. brandveiligheid natuurgebieden. Looptijd is 2024-2027.	
Risico's	Onderstaande risico's worden genoemd in de begroting 2025 van de VRLN.: de (onbekende) gevolgen van de rechtszaak inzake het datalek corona, de deeltijdregeling brandweervrijwilligers, kosten informatieveiligheid, de krappe arbeidsmarkt, pensioen medewerkers Zorggroep en de (ver)bouwkosten van huisvesting.	
	1 januari 2025	*31 december 2025*
Eigen vermogen	€ 5.422k	€ 5.149k
Vreemd vermogen	€ 55.096k	€ 56.557k
Resultaat		€ 0k

Bedrijfsvoeringsorganisatie Doelgroepenvervoer Regio Arnhem - Nijmegen te Arnhem		
Doel/openbaar belang	Het doel van de GR Bedrijfsvoeringsorganisatie Doelgroepenvervoer Regio Arnhem - Nijmegen is: Samenwerking op het gebied van het regionale doelgroepenvervoer teneinde de kwaliteit van dienstverlening naar zowel de eigen organisaties als de inwoners te vergroten alsmede kosten te besparen en de efficiency te verhogen.	
Betrokkenen	Het GR is een samenwerkingsverband tussen de gemeenten Arnhem, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Berg en Dal, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar.	
Financieel belang	De begroting voor 2025 van de vervoersorganisatie voorziet voor de gemeente Mook en Middelaar in een bijdrage ad € 253k.	
Bestuurlijk belang	Het hoogste orgaan van de GR is het Bestuur waarvan wethouder Dillerop lid is. Het bestuur heeft tot taak de gezamenlijke sturing en (financiële) beheersing van uitvoeringstaken en uitvoering van ondersteunende processen op het gebied van doelgroepenvervoer en aanvullend vervoer door de deelnemers.	
Ontwikkelingen	De komende jaren zal conform eerder ingezet beleid verder gestuurd worden op de inzet van zero-emissie voertuigen. De verwachte kosten daarvan zijn in de Meerjarenbegroting verwerkt.	
Risico's	De financiering van de vervoersorganisatie heeft deels een open eind karakter. De kosten zijn mede afhankelijk van het aantal cliënten en het aantal kilometers die deze reizen.	
	1 januari 2025	*31 december 2025*
Eigen vermogen	€ 0k	€ 0k
Vreemd vermogen	€ 12.000k	€ 12.000k
Resultaat		€ 0k

Gemeenschappelijke regeling Regionale Uitvoeringsdienst Limburg Noord (RUD LN)		
Doel/openbaar belang	Waarborgen van een goede kwaliteit van vergunningverlening, toezicht en handhaving.	
Betrokkenen	Vijftien Noord-Limburgse gemeenten en de Provincie Limburg.	
Financieel belang	De kosten van de GR worden via een vaste verdeelsleutel berekend aan de deelnemers. Een eventueel positief exploitatiesaldo in enig jaar moet worden terugbetaald aan de deelnemers. Voor 2025 is de vaste bijdrage geraamd op € 25k.	
Bestuurlijk belang	Het bestuur van de GR RUD LN bestaat uit de portefeuillehouders van alle deelnemende organisaties. Voor Mook en Middelaar maakt wethouder Herings deel uit van dit bestuur.	
Ontwikkelingen	Een belangrijke pijler binnen de Omgevingswet is de invoering van het Digitale Stelsel Omgevingswet (DSO). In dit kader is een gezamenlijk VTH-systeem aangeschaft en geïmplementeerd. Daarnaast werkt de RUD aan het versterken van de RUD conform de aanbevelingen van het rapport Van Aartsen en de robuustheidscriteria uit het IBT-VTH. Dit zal een uitzetting van de kosten betekenen. In de loop van 2024 wordt e.e.a. verder uitgewerkt. De begroting van de RUD voor 2025 is nu geconsolideerd ten opzichte van 2024. Hiervoor zal naar verwachting begin 2025 een aangepaste begroting worden aangeboden.	
Risico's	Het totaal van de risico's is beperkt en becijferd op € 172k. De RUD LN beschikt over een algemene reserve van € 135k en tevens over een post onvoorzien ter hoogte van € 50k die tot de weerstandscapaciteit gerekend kan worden. Indien dit in een boekjaar niet voldoende blijkt te zijn, dan zullen de deelnemers conform de verdeelsleutel moeten bijdragen aan het tekort.	
	1 januari 2025	*31 december 2025*
Eigen vermogen	€ 135k	€ 135k
Vreemd vermogen	€ 1.150k	€ 1.150k
Resultaat		€ 0k

Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen (BsGW)	
Doel/openbaar belang	Het optimaliseren van het maatschappelijke rendement door middel van lagere kosten en spreiden risico's bij de heffing en de invordering van de gemeentelijke belastingen.
Betrokkenen	Bijna alle Limburgse gemeenten (met uitzondering van Horst aan de Maas en Venray) : Beek, Beekdaelen, Beesel, Bergen, Brunssum, Echt-Susteren, Eijsden-Margraten, Gennep, Gulpe-Wittem, Heerlen, Kerkrade, Landgraaf, Leudal, Maasgouw, Maastricht, Meerssen, Mook en Middelaar, Nederweert, Peel en Maas, Roerdalen, Roermond, Simpelveld, Sittard-Geleen, Stein, Vaals, Valkenburg aan de Geul, Venlo, Voerendaal en Weert en het Waterschap Limburg.
Financieel belang	Voor 2025 is onze vaste bijdrage geraamd op €163k. Het gemeentelijk aandeel in de BsGW bedraagt ongeveer 0,5%.
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur van BsGW bestaat uit de portefeuillehouders van de deelnemende gemeenten en waterschap. Op basis daarvan heeft de gemeente zeggenschap en de

Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen (BsGW)		
	mogelijkheid om het stemrecht te gebruiken. De portefeuillehouder van Mook en Middelaar is wethouder Herings.	
Ontwikkelingen	Naast prijsstijgingen, hebben we nog steeds te maken met no cure no pay-bedrijven (ncnp-bedrijven), die voortdurend op zoek zijn naar “meer en anders”: bezwaren op andere soorten heffingen, met informatieverzoeken gecombineerde bezwaren et cetera.	
Risico’s	Door ontwikkelingen in de wetgeving wordt het langzaam minder aantrekkelijk om bezwaren in te dienen deze ontwikkeling zien we voorzichtig terug in 2024.	
	1 januari 2025	*31 december 2025*
Eigen vermogen	€ 1.190k	€ 1.190k
Vreemd vermogen	€ 5.702k	€ 5.702k
Resultaat		€ 0k

Vennootschappen en coöperaties

Vanuit het oogpunt van het behartigen van het publieke belang is de gemeente Mook en Middelaar geheel of gedeeltelijk in het bezit van de aandelen van een aantal vennootschappen. In deze paragraaf wordt ingegaan op de belangrijkste vennootschappen van de gemeente Mook en Middelaar.

BNG Bank N.V. te ‘s-Gravenhage	
Doel	De BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.
Betrokkenen	De bank is een naamloze structuurvennootschap. De aandeelhouders zijn uitsluitend overheden. De Staat is houder van de helft van de aandelen, de andere helft is in handen van gemeenten, provincies en een hoogheemraadschap.
Financieel belang	Het maatschappelijk aandelenkapitaal bestaat uit 100 miljoen aandelen van € 2,50 nominaal, waarvan 55.690.720 aandelen zijn geplaatst en volgestort. De gemeente Mook en Middelaar bezit hiervan 123.708 aandelen.
Bestuurlijk belang	De gemeente Mook en Middelaar heeft als aandeelhouder stemrecht in de algemene vergadering van aandeelhouders (1 stem per aandeel). Daarmee is ons aandeel iets meer dan 0,2%.
Ontwikkelingen	Op financieel vlak staat de BNG Bank er gezond voor. In april 2024 is bekendgemaakt dat in 2023 is een renteresultaat gerealiseerd van € 563 miljoen en een nettowinst van € 254 miljoen. De winst en dividenduitkering over 2024 wordt in 2025 bekendgemaakt en uitgekeerd. BNG Bank heeft de eigen strategie vastgelegd in het 'Kompas naar impact'. Hoofddoel van deze strategie blijft dat men zich als belangrijkste kredietverstrekker in het publieke domein zal blijven inzetten voor het socialer en duurzamer maken van Nederland. Men wil de CO2-voetafdruk van hun leningenportefeuille verder verlagen en impulsen blijven geven aan het sustainabilitybeleid op ecologisch, sociaal en governancegebied (ESG-Environment, social, governance).
Risico’s	geen

BNG Bank N.V. te 's-Gravenhage		
	1 januari 2025	*31 december 2025*
Eigen vermogen	Geen begroting beschikbaar	Geen begroting beschikbaar
Vreemd vermogen	Geen begroting beschikbaar	Geen begroting beschikbaar
Resultaat		Geen begroting beschikbaar*)

*) Gezien de onvoorspelbare bewegingen op de financiële markten acht de BNG Bank het niet verantwoord een uitspraak te doen over de verwachte nettowinsten.

N.V. Waterleiding Maatschappij Limburg (WML) te Maastricht		
Doel	De vennootschap heeft ten doel de Provincie Limburg te voorzien in de behoefte aan leidingwater, voor drinkwater en andere doeleinden en daarmee samenhangende diensten. De vennootschap tracht het doel te bereiken door het winnen, het zuiveren, het opslaan, het inkopen, het transporteren, het distribueren en het leveren van water, alsmede het verrichten van diensten op genoemde terreinen.	
Betrokkenen	De aandelen zijn verdeeld over de Provincie Limburg en de Limburgse gemeenten. Bij de gemeenten is gekeken naar inwonersaantal voor de verdeling van de aandelen. Iedere gemeente heeft minimaal één aandeel in eigendom.	
Financieel belang	De gemeente Mook en Middelaar bezit momenteel 3 aandelen van de 500 aandelen à € 4.538 per stuk. Het beleid van WML is om eventuele winst bij voorkeur aan te wenden tot versterking van het bedrijf en verwezenlijking van het doel van de vennootschap. Er wordt (dus) doorgaans geen dividend uitgekeerd.	
Bestuurlijk belang	De gemeente Mook en Middelaar heeft als aandeelhouder stemrecht in de algemene vergadering van aandeelhouders (1 stem per aandeel). Daarmee is ons aandeel 0,6%.	
Ontwikkelingen	Geen bijzonderheden.	
Risico's	Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal in deze vennootschap (totaalbedrag € 2.269k) (art 2:81 BW). Ons aandeel is € 14k.	
	1 januari 2025	*31 december 2025*
Eigen vermogen	€ 206.250k	Geen begroting beschikbaar *)
Vreemd vermogen	€ 397.100k	Geen begroting beschikbaar *)
Resultaat		Geen begroting beschikbaar *)

*) De Begroting van 2025 wordt vastgesteld in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Deze vindt plaats eind november 2024.

Enexis Holding N.V. te 's-Hertogenbosch		
Doel	Enexis beheert het energienetwerk voor elektriciteit en aardgas in Noord-, Oost- en Zuid-Nederland voor de aansluiting van ongeveer 2,3 miljoen (huishoudens, bedrijven en overheden) voor gas en € 2,9 miljoen klanten voor elektriciteit. De netbeheerderstaak is een publiek belang, wettelijk geregeld met onder andere toezicht vanuit de Autoriteit Consument en Markt.	
Betrokkenen	Enexis Holding is een naamloze vennootschap volgens Nederlands recht. De aandelen van Enexis Holding N.V. zijn in handen van Nederlandse provincies en gemeenten in de gebieden waar zij actief zijn.	
Financieel belang	De gemeente Mook en Middelaar bezit 128.250 van de 149.682.196 aandelen à € 1 per stuk. Vanaf het boekjaar 2014 bedraagt het dividend maximaal 50% van de nettowinst, waarbij een minimumniveau van jaarlijks EUR 100 miljoen wordt nagestreefd. Dit percentage zal verlaagd worden als deze uitkering ertoe leidt dat het bedrijf binnen vijf jaar haar A rating profiel kan verliezen. In 2024 bedroeg de bruto dividenduitkering op onze aandelen (over 2023) € 31k.	
Bestuurlijk belang	De gemeente Mook en Middelaar heeft als aandeelhouder stemrecht in de algemene vergadering van aandeelhouders (1 stem per aandeel). Daarmee is ons aandeel 0,0857%. Onze gemeente heeft zich aangesloten bij de VEGAL, de vereniging van aandeelhouders Limburg. Deze vereniging vertegenwoordigt de Limburgse gemeenten bij alle zaken die Enexis en de aandeelhouders aangaan.	
Ontwikkelingen	In het voorjaar van 2024 heeft de AvA ingestemd met aanpassing van het strategisch plan (2022) in verband met de nieuwe wet collectieve warmtevoorziening. Enexis treft op basis daarvan voorbereidingen voor een actieve rol bij de ontwikkeling van initiatieven in haar verzorgingsgebied. In het strategisch plan is verder gekozen voor focus op kerntaken met drie hoofddoelen: 1. Sturen op maatschappelijk optimale energiekeuzes Mede richting geven aan maatschappelijk optimale keuzes voor een duurzaam, betrouwbaar en betaalbaar energiesysteem van de toekomst en een haalbare weg daarnaartoe. 2. Enexis biedt iedereen altijd toegang tot energie Voor iedereen een toegankelijke, veilige energie-infrastructuur met behoud van een hoge leveringszekerheid en tegen de laagst mogelijk kosten. 3. Klanten weten wat ze aan Enexis hebben Transparante, betrouwbare en efficiënte dienstverlening aan klanten en marktpartijen. Deze missie komt voort uit maatschappelijke ontwikkelingen die een materiële impact op Enexis hebben: klimaatverandering & energietransitie; participatie en vertrouwen in instituties (burgers willen meer invloed op hun directe leefomgeving); digitale transformaties.	
	De financiële positie van Enexis kan verslechteren door de effecten van de energietransitie en reguleringsmethodiek. Doordat vergoedingen voor de extra investeringen en kosten worden uitgesteld tot de volgende reguleringsperiode, leidt dit ertoe dat Enexis deze extra investeringen moet voorfinancieren. Hierdoor komen de financiële ratio's en de investeringsruimte onder druk te staan.	
	1 januari 2025	*31 december 2025*
Eigen vermogen	Geen begroting beschikbaar	Geen begroting beschikbaar
Vreemd vermogen	Geen begroting beschikbaar	Geen begroting beschikbaar
Resultaat		Geen begroting beschikbaar

Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. te 's-Hertogenbosch		
Doel	PBE wikkelt de zaken af die uit de verkoop van Essent aan RWE zijn voortgekomen. Daarnaast is PBE verplichtingen aangegaan in het kader van het Convenant Borging Publiek Belang Kerncentrale Borssele uit 2009.	
Betrokkenen	De aandelen in de vennootschap zijn in handen van de verkopende aandeelhouders van energiebedrijf Essent.	
Financieel belang	De gemeente Mook en Middelaar bezit 128.250 van de 149.682.196 aandelen à € 0,01 per stuk.	
Bestuurlijk belang	De gemeente Mook en Middelaar heeft als aandeelhouder stemrecht in de algemene vergadering van aandeelhouders (1 stem per aandeel). Daarmee is ons aandeel iets minder dan 0,1%.	
Ontwikkelingen	Het bestuur van de vennootschap heeft met het Ministerie van Klimaat en Energie, ZEH Energy BV en Energy Resources Holding BV in februari 2024 overeenstemming bereikt over de terugtreding van PBE als contractpartij uit het Convenant Borging Publiek Belang Kerncentrale Borssele uit 2009. Daarmee resteren er geen openstaande contractuele verplichting meer en kan PBE als vennootschap worden ontbonden.	
Risico's	Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het gestort aandelenkapitaal en het resterend werkkapitaal in deze vennootschap.	
	1 januari 2025	*31 december 2025*
Eigen vermogen	€ 0k	€ 0k
Vreemd vermogen	€ 0k	€ 0k
Resultaat		€ 0k

CSV Amsterdam B.V. te 's-Hertogenbosch	
Doel	Op 9 mei 2014 is de naam van Claim Staat Vennootschap B.V. gewijzigd in CSV Amsterdam B.V. ("CSV"). De statuten zijn gewijzigd zodat de nieuwe organisatie nu drie doelstellingen vervult: • namens de verkopende aandeelhouders van Essent een eventuele schadeclaimprocedure voeren tegen de Staat als gevolg van de WON; • namens de verkopende aandeelhouders van Attero eventuele garantieclaim-procedures voeren tegen RECYCLECO B.V. (Waterland); • het geven van instructies aan de Escrow-agent wat betreft het beheer van het bedrag dat op de Escrow-rekening n.a.v. verkoop Attero is gestort.
Betrokkenen	De aandelen in de vennootschap zijn in handen van de verkopende aandeelhouders van energiebedrijf Essent.
Financieel belang	De gemeente Mook en Middelaar bezit 1.714 van de 2.000.000 aandelen à € 0,01 per stuk.
Bestuurlijk belang	De gemeente Mook en Middelaar heeft als aandeelhouder stemrecht in de algemene vergadering van aandeelhouders (1 stem per aandeel). Daarmee is ons aandeel iets minder dan 0,1%.
Ontwikkelingen	CSV zal voorlopig nog voortbestaan om op eigen kosten en risico namens Deponie Zuid B.V. (vennootschap onder Attero Holding B.V.), in overleg met de aandeelhouders-commissie, het bezwaar en/of beroep te voeren tegen de Belastingdienst ten aanzien van de naheffingsaanslag afvalstoffenbelasting. In februari 2021 heeft CSV bezwaar gemaakt tegen de naheffingsaanslag afvalstoffen-belasting. In februari 2024 heeft CSV de motivering beroepschrift tegen de naheffingsaanslag afvalstoffenbelasting bij de Rechtbank ingediend. . Afhankelijk van de

CSV Amsterdam B.V. te 's-Hertogenbosch		
	uitspraak van de Rechtbank (verwachting eind 2024) zal, in overleg met de Aandeelhouderscommissie van CSV, de procedure al dan niet worden voortgezet. Op 25 april 2024 hebben de aandeelhouders in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders ingestemd met een aanvullende kapitaalstorting van € 400.000 voor CSV Amsterdam BV. Deze kapitaalstorting zal worden verrekend met de financiële vereffening bij de opheffing van Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV. Na afwikkeling van deze bezwaar- en/of gerechtelijke procedure of eventuele voortijdige beëindiging van deze procedure zal CSV kunnen worden opgeheven en de resterende liquide middelen kunnen dan worden uitgekeerd aan de aandeelhouders, naar rato van het aandelenbelang.	
Risico's	Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het gestort aandelenkapitaal en het resterend werkkapitaal van deze vennootschap.	
	1 januari 2025	*31 december 2025*
Eigen vermogen	€ 484k	€ 0k
Vreemd vermogen	€ 7k	€ 0k
Resultaat		-/- € 20k

Inkoopcentrum Zuid (v.h. Stichting Regionaal Inkoopbureau Noord- en Midden-Limburg) te Echt		
Doel	Het verkrijgen van gunstige prijzen voor en het verlenen van diensten aan haar leden en voorts al hetgeen met een en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin van het woord.	
Betrokkenen	Mook en Middelaar, Bergen, Gennep, Venlo, Venray, Horst a/d Maas, Peel en Maas, Beesel, Roermond, Weert, Nederweert, Leudal, Maasgouw, Roerdalen en Echt-Susteren, de Veiligheidsregio Limburg Noord, Servicecenter MER en WML.	
Financieel belang	De lidmaatschapsbijdrage bedraagt over 2025 ongeveer € 10k.	
Bestuurlijk belang	De gemeente Mook en Middelaar wordt vertegenwoordigd door wethouder Herings als lid van de Algemene Vergadering.	
Ontwikkelingen	Geen	
Risico's	Geen	
	1 januari 2025	*31 december 2025*
Eigen vermogen	Geen begroting beschikbaar	Geen begroting beschikbaar
Vreemd vermogen	Geen begroting beschikbaar	Geen begroting beschikbaar
Resultaat		Geen begroting beschikbaar

Leisurelands B.V.		
Doel	Het ontwikkelen, aanleggen, faciliteren, exploiteren en beheren van recreatieve producten. Leisurelands wil een actieve bijdrage leveren aan het verbeteren en verduurzamen van de leefomgeving en de optimalisering van haar maatschappelijke rendement als organisatie. De strategie van Leasurelands heeft 5 belangrijke kernwaarden: 1. Een leven lang toegankelijk recreëren voor iedereen; 2. Recreatiegebieden met een herkenbaar hoog kwaliteitsniveau; 3. Partner en regisseur op en rondom recreatiegebieden; 4. Duurzaam in alles wat we doen; 5. Verantwoorde strategische groei.	
Betrokkenen	Leisurelands B.V. heeft 32 aandeelhouders. Alles aandeelhouders betreffen gemeenten uit de regio waarin de gebieden van Leisurelands zich bevinden.	
Financieel belang	De gemeente Mook en Middelaar is voor 0,18 % aandeelhouder van Leisurelands (1.636 van de 900.000 aandelen à € 1,- nominaal). De gemeente Mook en Middelaar verstrekt geen subsidie aan deze verbonden partij en er wordt geen dividend uitgekeerd.	
Bestuurlijk belang	De gemeente Mook en Middelaar heeft als aandeelhouder stemrecht in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. De gemeente Mook en Middelaar wordt vertegenwoordigd door wethouder Dillerop.	
Ontwikkelingen	Leisurelands is een recreatieonderneming die zich richt op duurzaam recreëren op en rondom recreatiegebieden. Op de gebieden van Leisurelands tref je doorgaans water, strand, horeca en recreatie aan. Samen met partners in de recreatiesector werken zij aan een verdere toename van het recreatieve aanbod. Zuinig zijn op de natuur, en wellicht zelfs nieuwe natuur creëren, ziet men als een belangrijk gegeven. Bijdragen aan de energietransitie en het verduurzamen van de activiteiten is een must. Leisurelands wil mensen de deur uit laten en gaan en steeds opnieuw laten ervaren hoe onverwacht mooi. leuk en actief je kunt recreëren in het buitengebied. Dit met moderne en aantrekkelijke recreatiegebieden waar iedereen welkom is om te komen beleven en bewegen. Als maatschappelijke onderneming in de regio wil Leisurelands een wezenlijke bijdrage leveren aan het welzijn van zowel de bezoekers als de ondernemers op de gebieden. Men wil doorgaan met het maken van stappen op weg naar nog meer diversiteit, gezelligheid en dynamiek.	
Risico's	Het financiële risico voor de gemeente Mook en Middelaar is nihil. Hoogstens een risico ter hoogte van 0,18 % van het geplaatste en gestorte aandelenkapitaal.	
	1 januari 2025	*31 december 2025*
Eigen vermogen	Geen begroting beschikbaar	Geen begroting beschikbaar
Vreemd vermogen	Geen begroting beschikbaar	Geen begroting beschikbaar
Resultaat		Geen begroting beschikbaar

DAR N.V. te Nijmegen		
Doel	Inzameling van afval in de regio Nijmegen	
Betrokkenen	De gemeenten Beuningen, Druten, Heumen, Nijmegen, Wijchen, Berg en Dal en Mook en Middelaar	
Financieel belang	Het maatschappelijk aandelenkapitaal bestaat uit 550.000 aandelen van € 10,00 nominaal, waarvan 110.000 aandelen zijn geplaatst en volgestort. De gemeente Mook en Middelaar bezit hiervan 1.460 aandelen (1,3%). De aanschafwaarde bedroeg € 116k.	
Bestuurlijk belang	De gemeente Mook en Middelaar heeft als aandeelhouder stemrecht in de algemene vergadering van aandeelhouders.	
Ontwikkelingen	Per 1 januari 2021 maakt Mook en Middelaar deel uit van de Dar. Het voornaamste doel is, door bundeling van kennis op het gebied van beleid en uitvoering, het gemeentelijk afvalbeheer op een meer efficiënte en effectieve manier uit te voeren en de grotere schaal van de regio te benutten. Dit geeft een impuls aan het eigen afvalbeleid. Het wordt op die manier eenvoudiger om de ambities en gewenste innovaties rondom duurzaam afvalbeheer te realiseren. Door de bundeling van kennis van de uitvoering en afvalbeleid bij Dar versterken we de regionale afvalsamenwerking. Dit geeft een impuls aan het afvalbeleid. Een nadeel van het aansluiten bij een regionaal afvalbedrijf is een verlies van marktwerking. De regiogemeenten hebben vooraf daarom de eis van marktconforme tarieven neergelegd. De marktconformiteit is gewaarborgd door van Dar een hybride organisatie te maken die met een bepaalde basis aan capaciteit en knowhow de inzamelactiviteiten rond restafval, gft, plastic+ en papier indien mogelijk aan de markt overlaat. Daarnaast is de Dar bezig met de uitvoering van de voorgenomen huisvestingsplannen. Ook wordt verder gekeken naar continue en duurzame verbetering van de bedrijfsprocessen, onder andere door middel van ICT. Verder is de Dar bezig met het herijken van het eigen strategische en financiële beleid. Hierbij worden de aandeelhouders nauw betrokken.	
Risico's	Dar loopt risico over de rentedragende vorderingen (met name onder liquide middelen) en rentedragende langlopende en kortlopende schulden. Voor vorderingen en schulden met variabele renteafspraken loopt Dar risico ten aanzien van toekomstige kasstromen; met betrekking tot vastrentende vorderingen en schulden loopt Dar risico's over de reële waarde als gevolg van wijzigingen in de marktrente. Met betrekking tot de vorderingen en schulden worden geen financiële derivaten met betrekking tot renterisico gecontracteerd. Dar wordt hoofdzakelijk gefinancierd via langlopende leningen met de gemeente Nijmegen en bevoorschotting vanuit de gemeenten gedurende het jaar. Bij eventuele kortlopende tekorten heeft Dar een kredietfaciliteit bij de ING bank. Daarnaast behoren personeelstekort, personeelsverzuim, continuïteit in de ICT en het ontbreken van de juiste stuurinformatie tot de grootste risico's van Dar als dienstverlenende organisatie. Daarnaast zijn inkooprisico's in de branche reëel. Denk aan bijvoorbeeld stijgingen van de brandstofprijzen. Voor deze risico's zijn al maatregelen genomen, maar in onder andere het strategisch plan wordt verder gewerkt aan het indekken van deze risico's.	
	1 januari 2025	*31 december 2025*
Eigen vermogen	Geen begroting beschikbaar	Geen begroting beschikbaar
Vreemd vermogen	Geen begroting beschikbaar	Geen begroting beschikbaar

DAR N.V. te Nijmegen	
Resultaat	Geen begroting beschikbaar

Nazorg (Bodemzorg) Limburg B.V.		
Doel	Bescherming van het milieu en het voorkomen van milieuvervuiling door gesloten stortlocaties.	
Betrokkenen	Aandeelhouders van Bodemzorg Limburg zijn de gemeenten: Beek, Beesel, Bergen, Brunssum, Echt-Susteren, Eijsden-Margraten, Gennep, Gulpen-Wittem, Heerlen, Horst aan de Maas, Kerkrade, Landgraaf, Leudal, Maasgouw, Maastricht, Meerssen, Mook en Middelaar, Nederweert, Nuth, Onderbanken, Peel en Maas, Roerdalen, Roermond, Schinnen, Simpelveld, Sittard-Geleen, Stein, Vaals, Valkenburg aan de Geul, Venlo, Venray, Voerendaal en Weert.	
Financieel belang	De gemeente is voor 0,7 % aandeelhouder (190 van de 27.640 aandelen a € 0,45 nominaal).	
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordiging in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders door wethouder Rodoe.	
Ontwikkelingen	Geen.	
Risico's	Geen.	
	1 januari 2025	*31 december 2025*
Eigen vermogen	Geen begroting beschikbaar	Geen begroting beschikbaar
Vreemd vermogen	Geen begroting beschikbaar	Geen begroting beschikbaar
Resultaat		Geen begroting beschikbaar

Stichtingen en verenigingen

Vereniging van Gemeenten Aandeelhouders in Limburg binnen Essent N.V. (VEGAL)	
Doel	Het behartigen van de gemeenschappelijke belangen van de Limburgse gemeenten die voortvloeien uit het aandeelhouderschap in Enexis Holding N.V. en de uit Essent voortkomende vennootschappen.
Betrokkenen	Alle 31 gemeenten van Limburg. Gezamenlijk bezitten zij ca. 9,5% van de aandelen van Enexis Holding N.V. en van twee rechtspersonen die zijn voortgekomen uit de verkoop van Essent N.V.
Financieel belang	Lidmaatschapsbijdrage (afgerond) € 0k.
Bestuurlijk belang	De gemeente Mook en Middelaar is aandeelhouder in Enexis Holding N.V en lid van VEGAL.
Ontwikkelingen	Geen
Risico's	Geen

Vereniging van Gemeenten Aandeelhouders in Limburg binnen Essent N.V. (VEGAL)		
	1 januari 2025	*31 december 2025*
Eigen vermogen	Geen begroting beschikbaar	Geen begroting beschikbaar
Vreemd vermogen	Geen begroting beschikbaar	Geen begroting beschikbaar
Resultaat		Geen begroting beschikbaar

Overige verbonden partijen

In deze Programmabegroting zijn er geen overige verbonden partijen aanwezig.

Bijlage 4 Verdeling taakvelden over programma's

Programma Sociale leefomgeving

0.2 Burgerzaken;
1.1 Crisisbeheersing en brandweer;
1.2 Openbare orde en veiligheid;
4.1 Openbaar basisonderwijs *(n.v.t.)*;
4.2 Onderwijshuisvesting;
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken;
5.1 Sportbeleid en activering;
5.6 Media;
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie; en
7.1 Volksgezondheid.

Programma Sociaal domein

6.21 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Wmo;
6.22 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd;
6.23 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal;
6.3 Inkomensregelingen;
6.4 WSW en beschut werk;
6.5 Arbeidsparticipatie;
6.60 Hulpmiddelen en diensten (Wmo);
6.711 Huishoudelijke hulp (Wmo);
6.712 Begeleiding (Wmo);
6.713 Dagbesteding (Wmo);
6.714 Overige maatwerkarrangementen (Wmo);
6.751 Jeugdhulp ambulant lokaal;
6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal;
6.753 Jeugdhulp ambulant landelijk;
6.761 Jeugdhulp met verblijf lokaal;
6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal;
6.763 Jeugdhulp met verblijf landelijk;
6.791 PGB Wmo;
6.792 PGB Jeugd;
6.811 Beschermd wonen (Wmo);
6.812 Maatschappelijke en vrouwenopvang (Wmo);
6.821 Jeugdbescherming;
6.822 Jeugdreclassering;
6.91 Coördinatie en beleid Wmo; en
6.92 Coördinatie en beleid Jeugd.

Programma Fysieke leefomgeving

0.3 Beheer overige gebouwen en gronden;
0.63 Parkeerbelasting *(n.v.t.)*;
2.1 Verkeer en vervoer;
2.2 Parkeren;
2.4 Economische havens en waterwegen;
2.5 Openbaar vervoer;
3.1 Economische ontwikkeling;

3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur;
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen;
5.2 Sportaccommodaties;
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie *(deel openbaar groen)*;
7.2 Riolering;
7.5 Begraafplaatsen en crematoria;
8.1 Ruimte en leefomgeving;
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijven terreinen) *(n.v.t.)*; en
8.3 Wonen en bouwen.

Programma Toerisme, natuur en duurzaamheid
2.3 Recreatieve havens;
3.4 Economische promotie;
5.3 Cultuurpresentatie, -productie en -participatie;
5.4 Musea;
5.5 Cultureel erfgoed;
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie *(deel recreatie)*;
7.3 Afval; en
7.4 Milieubeheer.

Programma Bestuur en organisatie
0.1 Bestuur; en
0.8 Overige baten en lasten *(exclusief deel onvoorzien)*.

Algemene dekkingsmiddelen
0.5 Treasury;
0.61 Ozb woningen;
0.62 Ozb niet-woningen;
0.64 Belastingen overig; en
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds.

Overhead
0.4 Overhead.

Vennootschapsbelasting
0.9 Vennootschapsbelasting.

Onvoorzien
0.8 Overige baten en lasten *(alleen deel onvoorzien)*.

Mutaties reserves alle programma's
0.10 Mutaties reserves.

Mutaties in reserves worden zo veel mogelijk functioneel verdeeld over alle programma’s, zodat per programma de mutaties in de reserves bekend zijn. Voor de Uitvoeringsinformatie voor derden (IV3 / wettelijke taakvelden) worden deze mutaties ondergebracht in taakveld 0.10.

Bijlage 5 Begrippenlijst

In onderstaande lijst zijn diverse (financiële) begrippen toegelicht. Niet alle begrippen komen voor in deze Programmabegroting 2025.

Begrip	Omschrijving / toelichting
Achterstallig onderhoud	Onderhoud dat niet op tijd is uitgevoerd, waardoor een onderhoudsrichtlijn is overschreden en niet (meer) wordt voldaan aan het door de raad vastgestelde kwaliteitsniveau. Achterstallig onderhoud kan leiden tot schade en/of onveilige situaties, hetgeen vaak leidt tot hogere herstelkosten.
Activa-posten	De activa maken onderdeel uit van de balans (zie aldaar) en worden, kort gezegd, gevormd door de (in geldwaarde uitgedrukte) bezittingen, zoals gebouwen, goederen, vorderingen en geldtegoeden. De activa-posten worden meestal onderverdeeld in twee categorieën: - vaste activa, zijnde activa-posten die langer dan een jaar meegaan, zoals gebouwen, machines en inventaris en; - vlottende activa, zijnde activa-posten die maximaal één jaar meegaan, zoals voorraden, vorderingen en geldtegoeden. De tegenhanger van de activa-posten zijn de passiva-posten.
Algemene reserve	Reserves kunnen worden omschreven als eigen vermogensbestanddelen (op de balans) en zijn in principe vrij om te besteden. Een algemene reserve is een reserve waaraan de raad geen specifieke bestemming heeft gegeven, zoals bij een bestemmingsreserve het geval is. Mook en Middelaar heeft twee algemene reserves: - een (min of meer geblokkeerde) algemene reserve die als ondergrens wordt aangehouden voor het afdekken van risico's, zijnde de 'Algemene reserve' en; - een volledig vrij te besteden algemene reserve, zijnde de Vrij Besteedbare Reserve (VBR).
Balans	De balans bestaat uit twee gedeelten die met elkaar in evenwicht zijn: de activa en de passiva (zie aldaar). De term 'balans' doelt op dit evenwicht. De activa worden, kort gezegd, gevormd door de bezittingen en de passiva bestaan uit het eigen vermogen en het vreemd vermogen. Als de beide delen naast elkaar gepresenteerd worden, staan de activa aan de linkerzijde (debetkant) en de passiva aan de rechterzijde (creditkant). Er is echter niets op tegen om ze onder elkaar te zetten.
Bestuurlijk belang	Betreft zeggenschap in/bij een verbonden partij. Een gemeente kan een bestuurlijk belang hebben in een verbonden partij doordat zij in het bestuur is vertegenwoordigd. De gemeente kan het ook hebben doordat zij stemrecht heeft in de verbonden partij.
BBV	Het 'Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten' (BBV) beschrijft de regels waaraan onder andere de begroting van een gemeente moet voldoen.
Belastingcapaciteit	De belastingcapaciteit maakt duidelijk hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. Door de manier waarop dit financiële kengetal wordt berekend, is dit cijfer in het jaarverslag altijd hetzelfde als in de begroting.
Bestemmingsreserve	Reserves kunnen worden omschreven als eigen vermogensbestanddelen (op de balans) en zijn in principe vrij om te besteden. Een bestemmingsreserve is een reserve waaraan de raad echter een specifieke bestemming heeft gegeven. De raad is bevoegd om de bestemming te wijzigen of ongedaan te maken.
Bestemmingsreserve kapitaallasten	Bestemmingsreserve voor het dekken van kapitaallasten (afschrijving en rente) van reeds gerealiseerde of nog te realiseren investeringen. De kapitaallasten van nieuwe investeringen worden zoveel mogelijk opgenomen in de begroting, zodat deze bestemmingsreserve op termijn niet meer nodig is.
Bezuinigingsmaatregelen	Lastenverlagende maatregelen om een begrotingstekort weg te werken. Een bezuiniging is iets wat al rechtstreeks op de lasten van de begroting wordt verwerkt. In de begroting zijn deze bezuinigingen op programmaniveau verwerkt.
Budgetrecht	De bevoegdheid om financiële middelen beschikbaar te stellen. Door de begroting vast te stellen geeft de raad het college toestemming om geld uit te geven aan de afgesproken activiteiten.
Deelneming	Participatie in een besloten of naamloze vennootschap, waarin de gemeente aandelen heeft.
Dekkingsmiddelen	Middelen die worden gegenereerd dan wel aangewend om de lasten in de begroting op te vangen. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen algemene dekkingsmiddelen en specifieke dekkingsmiddelen. Algemene dekkingsmiddelen zijn vrij te besteden (zoals uitkeringen gemeentefonds), terwijl specifieke dekkingsmiddelen gebonden zijn aan bepaalde uitgaven binnen een programma

Begrip	Omschrijving / toelichting
	(zoals een provinciale subsidie, de afvalstoffenheffing of leges voor de aanvraag van een paspoort).
Dividend	Een vergoeding die wordt uitbetaald aan aandeelhouders (= deelneming).
EMU-referentiewaarde	Een individuele EMU-referentiewaarde betreft geen norm, maar betreft een indicatie van het aandeel dat een provincie of gemeente in de gezamenlijke tekortnorm heeft. De Wet Hof bepaalt dat de individuele referentiewaarde voor het EMU-saldo van de individuele overheden, naast het eigen aandeel, ook het aandeel in het EMU-saldo van gemeenschappelijke regelingen betreft waar de individuele overheid deel van uitmaakt.
EMU-saldo	Het geraamde of het gerealiseerde saldo van de ontvangsten en uitgaven op kasbasis van een gemeente. Dit in tegenstelling tot het begrotings- of rekeningresultaat op basis van het baten- en lastenstelsel. Het EMU-saldo wordt berekend volgens Europese voorschriften.
Financieel belang	Een bedrag dat aan een verbonden partij ter beschikking is gesteld en niet verhaald kan worden als de verbonden partij failliet zou gaan. Het kan ook het bedrag zijn waarvoor de gemeente aansprakelijk is als de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.
Financiële kengetallen	Getallen waarmee inzicht verkregen kan worden in de financiële positie van een gemeente. Deze zijn vermeld in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.
Geïnventariseerde risico's	In kaart gebrachte kansen op gevaar of schade met financieel gevolg van substantiële omvang.
Gekwantificeerde risico's	Het totaal van de financiële gevolgen van de kansen op gevaar of schade.
Gemeenschappelijke regeling	Een samenwerkingsverband tussen overheidslichamen (zoals bijvoorbeeld gemeenten) dat op grond van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen is opgericht.
Groot onderhoud	Uitvoering van correctieve maatregelen, als gevolg van slijtage na een langere periode van gebruik, om een object in goede staat (op een vooraf bepaald kwaliteitsniveau) te houden of te brengen. Groot onderhoud dient zich in de regel aan, is daarom vaak gepland, is veelal ingrijpend van aard en betreft een groot of belangrijk deel van het object.
Incidentele baten en lasten	De aard van de begrotingspost is altijd leidend voor het al dan niet incidentele karakter ervan. Een hulpmiddel bij het bepalen van het karakter van de begrotingspost is de tijdsduur. Incidentele baten en lasten zijn posten die het begrotingssaldo incidenteel beïnvloeden. Baten en lasten die zich in drie jaar of minder voordoen, kunnen worden gekwantificeerd als incidenteel, maar kunnen ook structureel van aard zijn. Baten die zich vier jaar of langer voordoen zijn in beginsel structureel van aard.
Investeringen met economisch nut	Investeringen die verhandelbaar zijn (bijvoorbeeld gebouwen of vervoermiddelen) en kunnen bijdragen aan het genereren van middelen.
Investeringen met maatschappelijk nut	Investeringen die in principe niet verhandelbaar zijn (bijvoorbeeld wegen). Voor sommige investeringen met maatschappelijk nut worden de kosten verhaald middels een heffing (bijvoorbeeld riolering).
Klein onderhoud	Preventieve maatregelen en dagelijkse reparaties die noodzakelijk zijn om het object in goede, werkende en veilige staat te houden tegen een van te voren vastgesteld kwaliteitsniveau.
Kwaliteitsniveau van het onderhoud	Een maat (norm) voor de staat van onderhoud waarop een kapitaalgoed zich moet bevinden.
Kwijtschelding	Inwoners die gemeentelijke belastingen (lokale heffingen) niet kunnen betalen, kunnen de gemeente om kwijtschelding vragen. Het is afhankelijk van het gemeentelijk kwijtscheldingsbeleid wie daarvoor wel of niet in aanmerking komt en voor welke belasting.
Lokale heffingen	Retributies en eigen belastingen die de gemeente ontvangt op basis van publiekrechtelijke regels, zoals onroerende zaakbelastingen, leges, rioolheffing en afvalstoffenheffing.
Materiële vaste activa	Investeringen met een meerjarig economisch of maatschappelijk nut.
Onderhoud kapitaalgoederen	Het systematisch aan de hand van beheerplannen onderhouden van in de gemeente aanwezige kapitaalgoederen (zoals wegen, groen, water, gebouwen).
Opschuiven sluitend meerjarenperspectief	In de Gemeentewet is bepaald dat een meerjarenraming voor (ten minste) de drie jaren volgend op het begrotingsjaar wordt opgesteld. Als het begrotingsjaar geen structureel en reëel evenwicht laat zien, moet aannemelijk worden gemaakt dat het evenwicht uiterlijk in het derde jaar van de meerjarenraming door de gemeente tot stand kan worden gebracht. Het is daarom in beginsel voor de toezichthouder niet acceptabel als ieder jaar opnieuw een meerjarenraming wordt opgesteld waarbij er uitsluitend in het derde jaar van de meerjarenraming weer evenwicht is.
Overhead	Alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces (zoals algemene personeelskosten, kosten van ICT, huisvestingskosten, kosten managementteam).
Passiva-posten	De passiva maken onderdeel uit van de balans en worden, kort gezegd, gevormd door het (in geldwaarde uitgedrukte) eigen vermogen en vreemd vermogen (schulden en verplichtingen). De passiva-posten worden meestal onderverdeeld in drie categorieën: - eigen vermogen, zijnde het verschil tussen alle bezittingen (activa) en het vreemd vermogen (schulden)

Begrip	Omschrijving / toelichting
	- vaste passiva, zijnde passiva-posten die langer dan een jaar meegaan zoals voorzieningen en langlopende opgenomen geldleningen en; - vlottende passiva, zijnde passiva-posten die maximaal één jaar meegaan, zoals schulden aan leveranciers of 'rood staan' bij een bank.
Preventief toezicht	Wanneer de begroting niet aan de wettelijke criteria voor structureel en reëel evenwicht voldoet, is er sprake van preventief toezicht. In dat geval behoeven de begroting en de daarop volgende begrotingswijzigingen vooraf de goedkeuring van de toezichthouder (Gedeputeerde Staten).
Programma	Een samenhangend geheel van activiteiten in de gemeentebegroting. De programma's worden door de raad vastgesteld (en blijven in principe gedurende een raadsperiode gelijk).
Reëel evenwicht	Met reëel evenwicht wordt bedoeld dat de geraamde baten en lasten in de begroting en meerjarenraming volledig en realistisch zijn.
Repressief toezicht	Wanneer de begroting aan de wettelijke criteria voor structureel en reëel evenwicht voldoet, is er sprake van repressief toezicht. Dit is de standaardvorm van toezicht en houdt in dat de begroting en de daarop volgende begrotingswijzigingen direct uitgevoerd kunnen worden (rechtskracht krijgen), zonder afhankelijk te zijn van een voorafgaande goedkeuring van de toezichthouder (Gedeputeerde Staten).
Risico-inventarisatie	Een overzicht van de kansen van een positieve of een negatieve gebeurtenis van materieel belang.
Risicomanagement	Risicomanagement is een hulpmiddel om op een gestructureerde manier risico's in kaart te brengen, te evalueren en - door er pro-actief mee om te gaan - beter te beheersen. Risicomanagement is gebaseerd op het maken van risicoanalyses en maakt veelal gebruik van risicomodellen.
Solvabiliteitsratio	Dit financiële kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. De solvabiliteitsratio is het eigen vermogen als percentage van het totale balanstotaal.
Stelpost	Begrotingspost waarvan de concretisering nog moet worden uitgewerkt.
Stelsel van baten en lasten	Gemeenten werken met een stelsel van baten en lasten. Dat betekent dat inkomsten en uitgaven moeten worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop zij betrekking hebben. Bij een kasstelsel, dat de Rijksoverheid bijvoorbeeld hanteert, worden inkomsten en uitgaven toegerekend aan het jaar waarin de betalingen zijn gedaan. Het omrekenen van het resultaat volgens het stelsel van baten en lasten naar een resultaat volgens het kasstelsel, gebeurt via het berekenen van het EMU-saldo.
Structureel en reëel evenwicht	Deze situatie is aan de orde als, uitgaande van het bestaande beleid en inclusief nieuw aanvaard beleid, - alle structurele lasten tenminste worden gedekt door structurele baten en - incidentele lasten worden gedekt door incidentele baten (waaronder onttrekkingen aan de VBR)
Taakstelling	Opdracht tot bezuinigingen, terwijl (nog) geen concrete maatregelen zijn genomen. Pas op langere termijn ontstaan de positieve financiële effecten.
Voorziening	Voorzieningen kunnen worden omschreven als vermogensbestanddelen die als vreemd vermogen zijn aan te merken, omdat deze gelden niet vrij beschikbaar zijn. Er staat namelijk altijd een verplichting of een kwantificeerbaar risico tegenover. De raad stelt voorzieningen in voor een specifiek doel. Ter onderbouwing moet een (beheers)plan opgesteld worden. De voorziening kan alleen gebruikt worden voor het doel waarvoor zij is ingesteld.
Vrij Besteedbare Reserve (VBR)	De Vrij Besteedbare Reserve is een vorm van een algemene reserve, maakt onderdeel uit van het eigen vermogen op de balans en is vrij te besteden.
Weerstandsvermogen	Het weerstandsvermogen geeft de mate aan waarin de gemeente in staat is middelen vrij te maken dan wel middelen heeft vrijgemaakt om niet begrote financiële tegenvallers op te vangen zonder ingrijpende beleidswijzigingen. Het weerstandsvermogen bestaat uit twee onderdelen, namelijk de weerstandscapaciteit en de risico's. Het weerstandsvermogen geeft de verhouding tussen deze twee onderdelen aan.
Weerstandscapaciteit, incidenteel	Het vermogen om onverwachte eenmalige tegenvallers op te kunnen vangen, zonder dat dit invloed heeft op de voortzetting van taken op het geldende niveau.
Weerstandscapaciteit, structureel	Het vermogen om onverwachte tegenvallers structureel in de lopende begroting op te kunnen vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van bestaande taken.

Colofon

Bezoekadres:
Gemeentehuis
Raadhuisplein 6
6585 AP MOOK

Correspondentieadres:
Gemeente Mook en Middelaar
Postbus 200
6585 ZK MOOK

internet : www.mookenmiddelaar.nl
e-mail : gemeente@mookenmiddelaar.nl
telefoon : (024) 696 9111

Oplage
Papier : 40 exemplaren
Digitaal : Gemeentelijke website

Foto voorzijde
Landgoed Sint-Jansberg